1961
KOVAS -
MARCH

KARYS

KARYS

1961
Nr. 3 (1370)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Redaktoriaus pavaduotojas — Stasys Butkus
Kalbinę dalį redaguoja — Kazys Kepalas
Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas
Administratorius — Leonas Bileris
Leidžia — L.V.S. Ramovė New Yorko Skyrius
Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Justinas Liaukus — Karinės žinios
Kunig. Kodatienė — šaulė Tremtyje

TURINYS

V. Stančikaitė — Vaidila ..... Viršelis
E. Čekienė — Nepriklausomybės sukakties minėjimų prasmė 65
A. Žygmantas — Indijos užkariautojai arijai 69
A. Alksninis — Tolimuose Rytuose 72
V. Mantvydas — Seniausi lietuvių pėdsakai Amerikoje 75
J. Baublys — Geležinkelių būrys Vilniaus kryptimi 76
V. Širvydas — Senovės Lietuva II 78
V. Vaitiekūnas — Tarptautiniuose horizontuose pasižvalgius 81
L. B. B. — Gen. Vlasovo armija 83
šaulė Tremtyje 86
Karinė Spauda 88
Karinės žinios 91
Veteranų Veikla 95

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, Marių Žuvėdra, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Rūtenis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgėlis, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Balys Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart. Cieminis, Rochester, N. Y. Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr. Lioginas Leknickas, Cleveland, Ohio. Vladas Rušas, Toronto, Canada. V. Šalkūnas, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai", J. Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — "Neringa", V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. — P. Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas
Toronto, Ont. — V. Aušrotas, Aug. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora", 49 Thornton Ave. London W. 4.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper Street, St. Kilda, Vic.
A. Kubilius, 131 Crozier Ave., Edwardstown, So. Australia.
P. Mažylis, 22 Aberdeen St., W. Geelong, Vic.
E. Stasys, 174 Prince's Highway Arncliffe, N.S.W.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS", 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523738 0

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1370) KOVAS — MARCH 1961

NEPRIKLAUSOMYBĖS SUKAKTIES MINĖJIMŲ PRASMĖ

EMILIJA ČEKIENĖ

Lietuvi, amžiais būk didus, nes tavo
kelias — kruvina kova.
Ir metai eis, žydės laukai prie kelio,
Ir kelsis vėl iš kraujo Lietuva!

Iš partizanų poezijos.....

Tik tas užsitarnauja laisvę ir gyvenimą, kuris kasdien dėl jų kovoja, kadaise yra pasakęs J.W. Goethe.

Tik tuo keliu eidama ir mūsų tėvynė buvo išsikovojusi nepriklausomybę ir sulaukusi ištikimų draugų svetimųjų tarpe, kai per šimtą su viršum metų ji atkakliai veržėsi į laisvę.

Nekartosiu visiems gerai žinomos, daugelį metų užsitęsusios, Rusijos caro priespaudos Lietuvoj, kurios metu buvo žiauriai persekiojami lietuviai ir per 40-tį metų uždraustas mūsų gimtasis spausdintas žodis, kuris tačiau, dėka to mūsų didžiojo pirmojo knygnešio Valančiaus, nukreiptas spausdinti į Prūsus, jo paties daugumoj rašytas ir labai pavojingais, erškėčiuotais keliais slapta atgabentas, per tą 40-tį draudimo metų mūsų tautoje gyvai išsilaikė, kol tik išvydo šviesą, kol atgavom spaudos laisvę.

Tuo buvo įprasmintos visos mūsų garbingų knygnešių kovos, surištos su pavojum gyvybei gabenant knygas per sieną, o taip pat ir krašte jas platinant. Ką atliko kunigai, studentai, kaimiečiai, jauni ir seni Lietuvos sūnūs ir paprastos moterėlės, rodo, jog kritišku tautos laikotarpiu būti savo tautos herojum ar bent to siekti, nereikia talentų nei būti išrinktuoju, o tik reikia ryžto, tvirtos tautinės sąmonės ir patriotinės dvasios.

Lietuviai, norėdami to persekiojimo išvengti, traukėsi į užsienius, kūrė stiprias kolonijas, vėliau suvaidinusias didelį vaidmenį Lietuvos išvadavime ir nepriklausomybės atstatyme, kurios deklaracija buvo paskelbta 1918 metais, Vasario 16-tą dieną, Lietuvos sostinėje — Vilniuje.

Po trijų metų sunkių ir kruvinų kovų su bolševikais, bermontininkais ir lenkais, savanoriai, vieningai inteligentas ar žemės darbininkas, apgynė atkurtos valstybės teritoriją.

"Iš jų vieni laisvi sugrįžo, kitiems rankas pašovė,
Kitiems ant lygaus lauko mediniai kryžiai stovi",
anot poeto Miškinio.

Lietuvos žemės velėna pridengė ne tik jų vardus ir herojiškus žygius bet jų mirtis nusinešė ir daug svarbių mūsų tautos herojiškų kovų dramatiškų, istorinių momentų, kuriems aprašyti neliko gyvų liudininkų.

Dėka jų aukos ir anų pirmųjų mūsų imigrantų užsienyje įgytų Lietuvai draugų ir ypač dėka Amerikos lietuvių piniginės paramos, greit Lietuva visų pasaulio valstybių buvo pripažinta de jure ir priimta į Tautų Sąjungą.

Išdidus pasijuto lietuvis, po šimtmečio slėgusio jungo, savo akimis išvydęs laisvę, širdimi pajutęs ir protu supratęs, visomis jėgomis stojo į priešo nualintos savo tėvynės atkūrimo darbą. Nors sunki ir liūdna buvo lietuvio praeities dalia anais vergijos laikais, nors daug kentėjo, bet nepalūžo, o visada išliko kūrybingas, darbštus, kantrus ir neprarado vilties sulaukti Tėvynės laisvės paskelbimo dienos — Vasario 16-tos.

Dėka lietuvių tautos darbštumo, patriotinio susipratimo ir tautinės vienybės, atgavusi nepriklausomybę, Lietuvos žemė per trumpą laiką visiškai pakeitė veidą, tartum atsijaunino.

Baudžiavos prislėgtam lietuviškam kaime iš pat širdies gelmių suskambėjo laisvės ir džiaugsmo daina. Į kaimą, per kurį pirma keliavo slaptas spausdintas gimtasis žodis, dabar atėjo kultūra, mokslas ir rami, laiminga ateitis.

Ir Vasario 16-ji diena mums liko gyva ir amžina liudininkė, kad lietuvis už laisvę amžiais kovojo, daug kraujo praliejo, sūnų ir dukrų apraudojo, daug ir žiaurių priešų nugalėti turėjo, bet jų nepabūgo, savo tautos laisvės neišsižadėjo ir neišsižadės, nors mums tos kovos už laisvę, savitą kultūrą buvo daug sunkesnės, negu kitoms tautoms, bet mūsų tautos dvasia yra tiek gili, stipri ir nepalaužiama kad ji nugalėjo.

Nepriklausomybės laikais ši laisvės paskelbimo diena buvo mums džiaugsmo, didžiojo triumfo šventė, kurią minėdavom patriotiniai pakilusia dvasia, didinga nuotaika.

Lietuva nuostabiai žengė į priekį visose gyvenimo srityse, pralenkdama net nuo šimtmečių buvusias laisvas tautas. Tą nepriklausomą tautos gyvenimą jautėm ne vien mes, patys lietuviai, bet matė ir pripažino mūsų didelius sugebėjimus laisvai tvarkyti kraštą ir svetimieji. Vokiečių sociologas Max Kuel šveicarų laikraštų "Die Tat" rašė:

— Trys baltų tautos 1918 metais atgavę savo nepriklausomybę, kurias 1940 metais Sovietų Sąjunga neteisėtai okupavo, neturi gėdytis savo 20 metų laisvės. Tautų apsisprendėjų viltis jos pateisino labiau, negu kitos Wilsono metu įkurtos valstybės. Jos pražydo tiek politiškai, tiek ūkiškai, tiek kultūriškai.

Šių trijų Pabaltijo valstybių ūkiškas pražydimas yra stebuklas, jei prisimename, kokiose nepalankiose sąlygose jis prasidėjo. Pirmasis karas joms buvo palikęs tik neturtą ir sunaikinimą. Be to, joms trūko naturalaus užnugari ir prekių pirkėjos Rusijos. Vienintėlis išsigelbėjimas buvo eksportas į Vakarus ir ši galimybė buvo energingai išnaudota. Sekė ūkiškas pražydimas amerikonišku tempu.

Kaip prekybos partneriai, Baltijos valstybės turėjo geriausią vardą pasaulyje. Tačiau, labiausiai stebino, kaip šis mokslininkas rašo, kad Baltijos valstybės elgėsi tolerantiškai ir išmintingai su tautinėmis mažumomis.

Tokių vertingų mūsų tautos charakterio apibudinimų svetimųjų tarpe mes randame daug. Štai dar visai nesenai, garsaus rašytojo Dostojevskio duktė, 1942 m. išleistoj tėvo biografijoj, Buenos Aires, Argentinoj, 22 psl. rašo apie Lietuvą taip:

'Nė vienas kraštas nėra tiek daug padaręs slavų civilizacijai, kaip mažytė Lietuva. Kitos tautos dirba sau, savo pačių garbei, Lietuva savo išminties žiedus paskleidė savo kaimynams.

Lenkija, Ukraina ir Rusija to nesupranta ir yra nedėkingos, tačiau ateis diena, kada jos aiškiai pamatys savo milžinišką skolą kukliai ir tylinčiai Lietuvai."

O žymus prancūzų geografas Elise Reclus mus taip apibūdino: "Jei tautos vertė būtų matuojama pagal jos kalbos grožį, lietuviai užimtų pirmą vietą Europos tautų tarpe" (Geographie Universalle, Paris).

Ir dar visai nesenai, 1954 m. Harvardo universiteto prof. asistentas C.S. Coon, savo išleistoj anglų kalba knygoj, The Races of Europe, plačiai aprašydamas Baltijos kraštus, pabrėžia, kad lietuvių kalba yra seniausia visam pasauly. (360 psl.)

Toj knygoj jis teigiamai nušviečia visa mūsų tautos praeitį, jos laimėjimus ir tautos charakterį.

Gi vokiečių rašytojas Tomas Man Lietuvą laikė ir gamtos požiūriu gražiausia Europos vieta.

Paskutiniu laiku, svetimieji, iš šalies stebėdami mūsų nepriklausomos valstybės amerikietišku tempu kylančią vispusišką tautos pažangą, labiau vertino ir jautė tą, negu mes patys, taip kaip ir tėvai nepastebi, nuolat matydami, savo vaiko augimo.

Mes buvome atskiri savo tautos nariai, bet jautėme ir gyvenome vienu bendru mūsų tautos pulsu. Buvome aktyvūs tautinių vertybių kūrėjai ir saugotojai. Mes jautėme, kad esame nepriklausoma nuo kitų tauta, galinti pati egzistuoti ir kurti. Jautėme, kad mus visus tarp savęs jungia tikri ir stiprūs ryšiai kalboje, papročiuose, tradicijoj ir aplamai tautinėje kulturoj, kuri yra mūsų bendrų tautos pergyvenimų realus įsikūnijimas.

Lietuvos laisve džiaugėmės ne tik mes savam krašte gyvenę, džiaugėsi ir pirmieji mūsų imigrantai Amerikos lietuviai, didelį įnašą tos nepriklausomybės atkūrimui įdėję. Vieni jų grįžo atgal ir kūrėsi tėvynėj, kiti tik artimųjų lankyti važiavo.

NAUJASIS LIETUVOS PAVERGĖJAS.

Deja, neilgai likimo buvo lemta Lietuvai būti lygiateisiu nariu laisvųjų tautų tarpe. Kai tauta prisikėlė, per trumpą laikotarpį pasiekė augštos kultūros ir civilizacijos laipsnį, tada naujas okupantas, baisusis raudonasis teroras,

Vasario 16 Dienos iškilmės KAUNE 1920 metais.

Pul. I. Kraunaičio vedami gusarai pakeliui į Vasario 16 D. paradą.

vėl žiauriai nusiaubė kraštą, išblaškydamas po platų pasaulį tūkstančius lietuvių.

O šiam krašte, kai pirmieji mūsų imigrantai pavargo, jų vaikai daugumoj įsijungė į šio krašto kultūrą, tėvai susirūpino lietuvių išeivių tautinės ateities likimu ir, tada visais Lietuvos vieškeliais, takeliais ir miškais spontaniškai pasklido į visas laisvojo pasaulio šalis, palikdami tėvynę, nauja ir skirtinga lietuvių imigrantų tremtinių banga.

Jie bėgo tuščiomis rankomis iš tėviškės, laisvo, nepriklausomo augštos kultūros krašto, nebe nuo caro persekiojimo, ne svetur laimės ar pelningesnio darbo jieškodami, bet nuo sovietų raudonojo tvano grėsmės gyvybę gelbėdami.

Nusiminė pirmieji mūsų ateiviai dėl dar žiauresnio, palikos tėvynės likomo, bet lengviau atsikvėpė, kad bus kam perimti jų sukurtus lietuvybės židinius: bažnyčias, mokyklas ir organizacijas.

Pasikeitė mums ir Vasario 16-tos dienos minėjimų prasmė. Dabar susirenkam ne džiaugtis, kaip kitados, tačiau ir neliūdėti, nes tai yra didelio susikaupimo, ryžtingumo ir rimties diena, sujungianti visus, nežiūrint nei politinių įsitikinimų, nei profesijos, nei amžiaus. Susirenkam tik vienam didžiam tikslui — Lietuvos laisvės siekimui. Ši vienintėlė metuose diena atitraukia visų mintis nuo kasdieninių darbų, smulkių asmeninių rūpesčių ir nesantaikos.

DABARTINĖ VASARIO 16—OS MINĖJIMO PRASMĖ.

Tą vieną dieną metuose mes susirenkam ne vien tam, kad valandai drauge mintimis grįžtume į tėviškę pas artimuosius, kad prisimintume gražius jaunystės laikus, bet ir todėl, kad visi drauge, toj rimties valandoj pažvelgtume į save, kad pergalvotume, ar viską, kaip tremtiniai, imigrantai, atliekame savo tautos išlaisvinimui, ar mes įprasminame savo gyvenimą išeivijoj, ar pakankamą įnašą atiduodame Tėvynei, ar nepamirštame, kad mūsų tautos išlaisvinimas vyksta ne svetimųjų rūpesčiu, bet tiktai mūsų pačių, kiekvieno lietuvio.

Tai dar ne viskas, jei kartą metuose, Tėvynės laisvinimo kovai vesti atiduodame keletą dolerių. Tai pati mažiausia ir lengviausia auka. O didysis mūsų nepriklausomybės šventės proga susibūrimo tikslas atsinaujinti lietuviškoj dvasioj, atsisakyti vis labiau mus apimančio tautinio abejingumo, kad mes nebūtume tie tremtiniai, kurie žlunga, anot Maceinos, kaip tik dėl to, kad jie laukia ir delsia, užuot veikę

Jie laukia 5,10, 20 metų, paskui juos pagauna nusiminimas, abejingumas, jie moja į viską ranka ir išnyksta. Todėl laukimas, anot jo, turi būti pakeistas veikimu, o delsimas — kūryba.

Mes dar negalime išnykti, pavargti ir į viską moti ranka, kol Lietuvos laisvės siekimo idėja nėra pilnai įgyvendinta mūsų jaunojoj kartoj. Toj kartoj, kuri, anot Adomo Mickevičiaus, iš negalimo padaro galimą, kuri prasiveržia ir hidrai nukerta galvą.

Negalime pasitraukti iš lietuviškos veiklos barų, kol jiems neperdavėme savo pareigų, kad po mūsų neliktų lietuvybės tuštuma, kad jaunimas nenueitų skirtingais, nežinomais svetimais ir beprasmiškai viliojančiais keliais, o liktų, pagal mūsų filosofo Vydūno apibūdinimą, tikras lietuvis: labai santūrus, kuklus, bet, jei kas įžeidžia, ypatingai išdidus ir garbingas, jis toks ir su savo tautos priešu.

Prieš pasitraukdami iš lietuviškos aktyvios veiklos turime perduoti jaunimui tą tautinį priklausomumo jausmą, apie kurį dar 1599 metais kan. M. Daukša rašė knygoj Postilla Catolicka, išleistoj Vilniuj lenkų kalba, kur tarp kitko sakoma:

Ar rasite pasaulyje tautą taip žemai puolusią, kuri atmestų tris įgimtus dalykus: tėvynę, papročius ir gimtą kalbą? Tautos gyvavimas ramiasi ne tik žemės derlingumu, miestų ir pilių stiprumu ar tėvynės gražumu, bet išlaikymu ir vartojimu gimtosios kalbos, kuri sieja tautą ir ūgdo jos narių vienybę, sugyvenimą ir brolišką meilę. Gimtoji kalba yra solidarumo motina, pilietiškumo tėvas, valstybės sargas.

Kai šį prieš šimtmečius buvusį dvasiškio patrioto lietuvio rūpestį mūsų jaunoji karta įsisąmonins, tai nebeteks baimintis, kad jaunieji talentai nenueitų svetimiems tarnauti, kaip rašė Mykolaitis — Putinas, jog niekas negali pasakyti, kad lietuvių tauta nėra davusi didelių talentų ir net genijų. Nelaimė ta, kad lietuvių tauta, gimdydama genijus, nesugebėjo duoti tinkamų aplinkybių jiems lietuviškai prabilti, ir jie arba žuvo, arba nuėjo svetimiem tarnauti, dažnai savo kūryba stiprindami mūsų priešus.

Toks pavojus gręsia ir dabar, todėl, kad tas nepasikartotų, mums dar nelaikas nurimti, užsidaryti praeities atsiminimuose, bet paskutinis laikas išeiti iš to tautinio merdėjimo, apėmusio mus po dešimties šiame krašte įsikūrimo metų, kad netektų, Marijos Pečkauskaitės žodžiais, dar kartą sušukti: "kaip neapsakomai gaila man visko, kas nyksta, o liūdnasis, merdėjančios tautos, reginy!"

Musų tautinė paskirtis dar reikalauja įsilieti į gyvą, lietuvišką judėjimą, jį palaikyti,

INDIJOS UŽKARIAUTOJAI ARIJAI

A. ŽYGMANTAS

Spėjama, kad arijai yra buvę šviesiaplaukiai ir mėlynakiai, tačiau seniausias istorinis liudijimas apie juos yra Tiglatpileser III (Asirijos karalius VIII a. pr. Kr.) įrašas apie medus (arijų šaką), kad jie yra "tamsūs".[3]

Arijų kalbų plitimo pradžią reikia laikyti 3000 m. pr. Kr., nes 2750 m. pr. Kr. iš šiaurės rytų į priekinę Aziją įsiveržė manda (kimrai ir skitai) tauta, gyvenusi į šiaurę nuo Taurus kalnų, tarpe Antitaurus ir augštosios Armėnijos. Tai tie patys manda, kurie I tūkstantmetyje asirų šaltiniuose iškyla madai vardu ir tapatinami su vėlesniais medais. Tuo metu kai arijų kiltys užplūdo Maž. Aziją, primesdamos savo kultūrą vietiniams gyventojams, žlunga mino-mikėninė kultūra, sunaikinta graikų kilčių veržimosi į Egėjaus jūros baseiną.[3]

Vardas "arijas" (Arioi) sutinkamas ir pas Herodotą kaip senasis medų vardas. Jį mini ir Asirijos Sargonas kaip asmenvardį vieno medų kunigaikščio savo pergalės įraše (714-713 m. pr. Kr.). Arijas (sanskrito kalboj "arya") reiškia priklausąs tai pačiai padermei, ištikimas, garbingas, kilmingas.

Nesenai išskaityta tocharų kalba rodo ir juos buvus arijus (gyvenę šiaurinėje ir rytinėje Rytų Turkestano dalyje), Atrodo, jie yra buve valdanti tauta, save vadinusi Arši, pavergusi tikruosius tocharus ir jiems atnešusi arijų kalbą.[3]

Apie arijų kiltį Wusun kalba ir vėlesnieji kiniečių šaltiniai. Kiniečiams teko su arijais susidurti centrinėje Azijoje ir 176 m. pr. Kr. apie juos taip rašoma: jie "skirtingi savo ūgiu iš visų barbarų vakarinėse srityse, o jų rasei priklauso šiandieniniai Hu (t.y. Turkestano gyventojai, iraniečiai ir indai) su žalsvomis (arba šviesiai mėlynom) akimis, raudonom barzdom ir beždžioniškos išvaizdos."[44]

Prieš arijų išplitimą iš jų kilmės sričių (spėjama Dunojaus ir pietų Rusijos srities), iberų rasė gyveno Didžiojoj Britanijoj, Irlandijoj, Prancūzijoj, Ispanijoj, šiaurinėj Afrikoj, pietinėj Italijoj, Graikijoj ir Mažojoj Azijoj Šituos mažus, tamsius, egiptiečių rasei artimus žmones nukariavo, nustūmė į vakarus ir pavergė augšti, šviesūs, ariškai kalbanti žmonės veržDamiesi į pietų vakarus per vidurinę Europą, kur juos vadino keltais. Mirusio sudegintus pelenus, jie laidodavo apvaliuose pilkapiuose, kai iberai savo lavonus nedegintus laidodavo pailguose pilkapiuose.

Kitos arijų grupės veržėsi į Italijos ir Graikijos pusiasalius, o šiaurėje, į Baltijos kraštus ir Skandinaviją. Dar kiti arijai veržėsi į Kaukazą, į šiaurę nuo Kaspijos ir, aplink ją, į

---

papildyti jaunomis jėgomis. Jiems perduoti garbingą mūsų tautos praeities didybę ir ne tik mūsų pačių, bet ir svetimųjų skiriamą jai vietą augštos kultūros tautų tarpe, kad jiems būtų aišku, jog turi likti lietuviu ir yra didelė garbė juo būti.

Kaip anų knygnešių, savanorių herojiški žygiai per dvidešimtį nepriklausomybės metų buvo patriotinės dvasios penas ne tik visam Lietuvos jaunimui, bet ir visai tautai, jų kovų ir aukos idealizmas mus auklėjo, drąsino pasiryžimą, įkvėpė tautinę sąmonę, taip šiandie tokio pat idealizmo galime semtis iš vėlesnių mūsų didvyrių — partizanų, nes, anot istoriko prof. Ivinskio, istorijoje būna momentų, kai mirusieji stipriau prakalba negu gyvieji.

Jie prakalba tada, kai jų gyvieji tautiečiai supilkėja, ima glebti, materialėti, gyventi tik ginčais ir nesantaikomis. Jei šiandie mums darosi nuobodžios gyvųjų kalbos ir tautinių pareigų priminimai, tad paklausykime mirusiųjų balso ir aukos, kurių dvasia, Aušros laikais, bylojo iš kapų ir budino, sąmonino ir kėlė tautą jos atgimimui.

Tų, kurie dar Vasario 16-tą dieną užpildo sales, paskirtis yra ne tik jaunajai kartai perduoti Lietuvos laisvės idėją, bet jų pavyzdys ir tautinės dvasios šilima savo spinduliavimu dar turi pasiekti ir atšalusius mūsų bendraamžius, kurie dažnai tų tautinių garbingų pareigų vengia kaltindami Lietuvos laisvinimo veiksnius vienybės stoka.

Politinis kelias, anot Maceinos, nėra vienas, bet jį negalime vadinti nevieningu, nes tiek Diplomatija, tiek VLIKas, LNT-ka, ALTas ar Fronto bičiuliai visi jie siekia vieno ir to paties tikslo — LIETUVOS IŠLAISVINIMO. Jie siekia to paties tikslo tik ne vienodais metodais, kurie tačiau dažnai ir nesikartoja, o tik papildo vienas kito darbus. Mūsų laisva valia patiems apsispręsti ir remti tą, kurio kovos būdai ir priemonės atrodo geriausios, bet remti, nes jie visi dirba Lietuvos išlaisvinimui naudingą darbą!

Indra

Persiją, Mažąją Aziją, (arijai dar vadinami indo-europiečiais, tik indo-iraniečiai dar vadinami arijais siaura prasme) ir net į Indiją, kurią jie pasiekė ir užėmė tarp 3000 ir 1000 m. pr. Kr. nukariaudami ten juoduosius druidus ir likę ten valdančiaisiais.

Kai kurios arijų kiltys vėl veržėsi šiaurėje nuo Kaspijos į mongolų gyvenamus plotus į Ural-Altajaus kalbų sritį, vidurinėje Azijoje, kur gyveno arklius auginanti stepių žmonės. Iš jų, atrodo, arijai pasisavino arklį jojimui ir karui.[21]

"Šitie arijai telkdavosi ne į miestus, bet į ganyklinius apskritis, sudarančius genčių ar kilčių bendruomenes. Jie kurdavo palaidas sąjungas savitarpio pagalbai, po bendru rinktu vadu, turėjo centrus, kur galėdavo susirinkti visi, kartu su savo gyvulių kaimenėmis, kai kildavo pavojus; jie statė stovyklas su pylimais aplinkui iš žemės ir su palisadomis, kurių pėdsakų dar daug užtinkama istorijos išvagotuose Europos plotuose. Vadai, kurių vedami žmonės tada kariaudavo būdavo dažnai tie patys jų šventieji ar apvalytojai, buvę pirmieji jų dvasininkai."[21] Atrodo, kad apie 2000 m. pr. Kr. pietinės Rusijos plotuose, nusitęsiančiuose iki Turkestano, būta palaidos konfederacijos ten gyvenusių kilčių, kurios turėjo kai kuriuos bendrus kultūros elementus, bendrus augštos civilizacijos centrus, kur susikūrė jų metalų apdirbimo technika ir kurios kalbėjo dialektais artimais indoeuropiečių kalbų grupei.

Prasidėjus XVI a. pr. Kr., Mesopotamija vėl buvo užplūsta įsiveržėlių kalniečių iš šiaurės, o Babilone nuvirto I dinastija iškilusi į augštybes didžiojo Hamurabi dėka. Atsirado nauja Kasitų dinastija, kurios vardai yra indoeuropietiški. Atvyko jie iš šiaurės ar iš šiaurės rytų ir tuo pačiu indoeuropiečių kalbos pradėjo smarkiai plisti rytų kryptimi. Maža tėra žinoma apie šitą dinastiją ištvėrusią apie 500 metų, kai jos laikais kasitų karalijos šiaurės vakarų pakraštyje pasirodė kita indoeuropiečių grupė-mitanai. Mitanai užėmė sritis apie Khaburo upės augštupį ir jų įtaka siekė šiaurinę Syriją.[16]

Bogazkoi rastų dokumentų tarpe yra liekanos vadovėlio apie vežimų lenktynes, vadovėlis parašytas mitano vardu Kikkuli. Ten minimas karinis kilmingųjų luomas — mariannu, žodis artimas sanskritų kalbos žodžiui marya— reiškiantį jaunas didvyris.

ARIJAI INDIJOJE

"Kario žvilgsnis lyg audros lietingas debesys kai jis, šarvuotas, ieško mūšio glėbio".
Rigveda

Bendruomenės santvarka ir senosios Indijos karybas pobūdis kiek matyti iš seniausių sanskrito tekstų, dažnai nepaprastai primena airių pasakas apie didvyrius iš keltų Geležies amžiaus laikų, nors abu kraštai yra taip toli vienas nuo kito ir laiko ir erdvės atskirti.

Indų epas Rigveda, sukurtas apie 1400-1500 pr. Kr. aprašo archajišką kultūrą žmonių, ten vadinamų arya — arijais, kurie atvyko ir kaip užkariautojai įsikūrė naujose žemėse. Tie arijai, kaip barbarai įsiveržę į Indiją, ten rado gerai organizuotą imperiją su senomis tradicijomis ir literatūrine miestų kultūra. Atrodo, kad užkariautojų būta mažiau civilizuotų už užkariautus. Rigveda apdainuoja tą užkariavimą kaip arijai jį matė. Jie ten yra didvyriai ir maža dėmesio kreipia į niekingus priešus daugiau išmaniusius taikinguose menuose kaip kariniuose. Arijų kovos vežimas ten yra taip smulkiai aprašytas, kad nesunku iš aprašymo atkurti Indijos kovos vežimo repliką.

Jų bendruomenė buvo susiskirsčiusi pagal atsakomybę į tris klases, į kšatrijus, bramanus ir vaišyus, tolygias vėlesnems Romos milites, flamines ir quirites, ar keltų ir galų I a. pr. Kr. — equites, druides ir plebes klases, žinomas iš Cezario užrašų. Tos bramanų, kšatrijų ir vaišijų kastos, žinomos dar ir kaip "du kartu gimę", manoma, yra kilę iš tų Vedų apdainuotų arijų, užkariavusių Indiją ir greičiausiai įvedusių kastų sistemą, kad apsisaugotų nuo rasinio susimaišymo su nugalėtais sudrais ir parijais. Sudrai tai palikuonys ankstesnių Indijos

užkariautojų, o parijai — patys pirmykščiai Indijos gyventojai druidai.

Kai kuriuose arijų dievuose matome jų pačių didvyrius tik sudievintus. Rigvedoje minimas vyriausiais dievas yra Indra, jis yra arijų karo vado apoteozis; jis stipriarankis, milžinas, rudabarzdis ir storapilvis nuo apstaus gėrimo; jis valdo žaibą, bet kaujasi lanku ir strėlėmis kaip didvyris iš savo kovos vežimo. Jo apetitas nežmoniškas, jis gali suryti begalinius kiekius jautienos, avižinės košės ir kepinių užgerdamas tą viską svaiginančia soma ar midum. Jis ir galvijų grobikas, o svarbiausia, jis yra priešo tvirtovių griovikas, arijų pergalintis vadas jiems užkariaujant senąją Pundžabo imperiją. Kartu su juo kovoja jaunų karių būrys — marutai, kuriems vadovauja Rudra, Indros varžovas, 'nenugalimas, greitas, jaunas, nesenstantis pasaulio valdovas', iš kurio vėliau išsivystė hinduizmo dievas Šiva.[16]

Rigvedoje aprašyti arijų niekingi priešai, drįsę neigti Indros viešpatavimą, vadinami dasyus ar dasas. Jie juodų veidų, beveik benosiai, kalba 'nesuprantama kalba' ir netikėliai, nekreipia dėmesio į dievus, be to, jie keistų papročių. Jie neaukoja kaip arijai ir garbina phallus'ą. Tačiau jie yra turtingi, turi daug aukso, susiorganizavę į valstybę ir gyvena tvirtovėse (statytose Žalvario amžiuje Harappos civilizacijos žmonių).

SENOJI CIVILIZACIJA ŽLUNGA

Žalvario kultūros gyvenvietės Indijoje yra labai senos, kai kurios jų siekia 3000 m. pr. Kr. Vietomis tokios gyvenvietės (Kohtras, Buthi, Sind provincijoje, arba Tharro Kalva, ten pat), paprastai nedidesnės dviejų akrų ploto, stovėdavo kalvos viršūnėje ir būdavo saugomos sienų. Kohtras Buthi įtvirtinimus sudaro dviguba ciklopinė siena pastatyta 250 pėdų tarpu. Yra išlikę žymės 4 išsikišusių priekin bokštų ir vartų.

Įtvirtinimų sienų pamatai dažniausiai būdavo akmeniniai, sienos gi iš įvairaus dydžio nedegintų plytų ar sutremptos žemės. Ali Murad vietovė, Sindo provincijoje, buvo supama akmenų sienos, kuri buvo 3-5 pėdų storio. Keturkampyje, sienos supamame, stovėjo namai ir ten būta šaltinio. Toki įtvirtinti kaimai dažniausiai tarnavo tik apsaugai nuo plėšikų ir gyvulių vagių.

Sutkagen-dor gyvenvietė, Makrano provincijoje, buvo žymiai didesnė: 125:170 jardų, supama stiprios sienos akmeninių blokų, kurie buvo kiek aptašyti ir sumūrinti eilėmis. Sienos pagrinde 30 pėdų storio, iš vidaus stačios ir iš oro 40% nuolaidumo, galėjo kilti iki 20-25 pėdę augščio. Čia jau turime reikalo su labai stipria tvirtove į kurią vedė 8 pėdų pločio vartai saugomi bokštų.[16]

Indoeuropietis (skitas) raitelis.
Tų laikų molio figūrėlė

Kiek žinome apie Harappa civilizaciją žydėjusią šiaurinėje ir vakarinėje Indijoje antrojo tūkstantmečio pradžioje, jos miestai buvo tvirtovės, o gyventojų tarpe būta didelė dalis proto-australoidų, tamsiaodžių ir plokščianosių. Žinome taip pat, kad tie miestai staiga žlugo sunaikinti, atrodo, tų įsibrovėlių arijų.

> *"Nepalyginamu savo kovos vežimo ratu, o Indra, tu išgarsėjęs, du kartu po dešimtį nuvertei žmonių karalių.*
> *Su šešiasdešimt tūkstančių ir devyniasdešimt devyniais palydovais .... Tu nesiliaudamas vyksti iš kovos į kovą, naikindamas pilį po pilies sava galia."*

Maždaug taip skamba pirmosios Rigvedos knygos giesmė. Joje Indra griauna tvirtoves statytas iš akmens ar nedegtų plytų:

> *"Tu triuškini priešus ir daugybę tvirtovių. tvirtoves naikini kaip laikas rūbus!"*

Atrodo, jog tvirtovės imamos padegant pastatus:

> *"....uždegęs jis sunaikino jų visus ginklus, ir padarė jį turtingą galvijais, vežimais ir arkliais ..."*

Taigi tų dasyus tvirtovės, Rigvedoje minimos, ištikrųjų yra Harappos civilizacijos miestai, sunaikinti ir išplėšti karių, kurie šaukėsi Indros, kariuomenių viešpaties, skersdami visus tuos, kurie nenorėjo pripažinti Indros vyravimo.[16]

(Bus daugiau)

TOLIMUOSE RYTUOSE

LTN. A. ALKSNINIS

(Tąsa)

Iwakuni atsiradome anksti iš ryto ir nedelsdami pradėjome jieškoti to lėktuvo nurodytoje vietoje. Aš buvau pirmasis naras ir turėjau vilčių pirmu nėrimu jį atrasti. Vanduo buvo ledinis, matomumas — maždaug penkių pėdų. Svajojau, kad mūsų mažas laivas galės didžiuotis greitai ir gerai atliktu darbu, bet deja taip neįvyko. Keturias dienas vargome sušlapę, sušalę ir vėjo supūsti bejieškodami to mažo daiktelio tokiame dideliame plote. Išmalėme maždaug pusės mylios kvadratą valtimis ir inkarais begraibstydami ir benardydami, tačiau lėktuvo neradome. Turėjo atplaukti minų jieškotojas (mine sweeper) ir surasti jį jautriais sonaro instrumentais. Tas jam buvo tik juokai. Reikėjo tiktai užkabyti lynus ir lėktuvą ištraukti. Aš tada jau nebegalėjau nerti, nes trečią dieną benardant sprogo man ausies būgnelis. Buvo jau visiškai tamsu kai ištraukėme tą lėktuvą. Tai buvo mažas sprausminis kovos lėktuvas. Pilotas laimingai buvo išsigelbėjęs, po to kai jau nukrito ir pasinėrė po vandeniu. Tą patį vidurnaktį, uždėję lėktuvą ant baidoko, pakėlėme inkarą ir išplaukėme į Sasebą vis dar su tuo pačiu taikiniu.

Turiu gražių prisiminimų iš tų kelių dienų praleistų Iwakuni. Ta oro bazė priklauso marinams, o marinai Tolimuosiuose Rytuose negali gyventi kartu su savo šeimomis, tai tie vyrai visai pavirto azijatais. Ypatingai narsūs, draugiški ir laukiniai buvo tos eskadros pilotai kurių lėktuvo mes jieškojome. Turėjau progos ir garbės dar išgerti su tuo laimingu pilotu, kuris išsigelbėjo.

Į Sasebą plaukėme vėl atgal per Shimonoseki sąsiaurius. Buvo diena, todėl matėme tuos pasakiškus Japonijos krantus abiejose pusėse. Sasebe atsiradome sekantį rytą. Palikę taikinį ir pasiėmę kuro, tą pačią dieną, išplaukėme į Hong Kongą.

Plaukėme tarp Formozos ir Raudonosios Kinijos. Dėl visa ko, paruošėme savo patrankėlę jeigu komunistai norėtų mus užkabyti. Po keturių dienų pamatėme Raudonosios Kinijos krantus o kiek vėliau ir Hong Kongą. Įplaukiant į Hong Kongą pirmiausia matėme pabėgėlių lūšnas pastatytas ant pakrantės šlaitų. Tuoj po to pasirodė Viktorijos ir Kowloon'o miestai ir uostas pilnas įvairiausių tautybių laivų. Nedaug tada aš težinojau apie Hong Kongą. Hong Kongas yra sala kurios viename šone yra Viktorijos miestas. Kitoje pusėje uosto, jau žemyne, yra Kowloon'o miestas ir taip vadinamos, Naujosios Teritorijos, kurios tęsiasi maždaug dvidešimtį mylių iki Raudonosios Kinijos.

Pataikėme atplaukti kaip tik per kiniečių Naujų Metų šventę kuri tęsiasi apie penkias dienas. Tai yra didžiausia kiniečių šventė. Tačiau šventės neatbaidė biznierių ir kriaučių, kurie sumaniausiais būdais mėgino išvilioti pinigus iš jūrininkų. Vos išlipus į krantą pasitiko vienas ponaitis su laiškais asmeniškai adresuotais visiems laivo karininkams. Laiške kvietė aplankyt jų siuvyklą ir išgerti alaus kartu su "senais laivo draugais". Visą valandą tas kriaučius mus sekiojo kol įgriso ir, pagaliau, mus prikalbino. Nuėjome. Išgėrėme alaus, ir dar daugiau alaus, išsirinkome medžiagas, išmatavo mus, ir dar alaus išgėrėme, ir po poros dienų turėjau eilutę ir žmonai kinietišką suknelę. Vakare tie patys kriaučiai padarė mums balių gerame restorane ir po to aprodė šauniausias naktinės vieteles visame mieste.

Pirmą dieną pamatęs visas linksmybes likusį laiką praleidau apžiūrinėdamas miestą, apylinkes ir pabėgėlių stovyklas. Oficialioji miesto dalis yra labai europietiška — britiška, bet pašalinės gatvelės prikimštos įvairiausių kinietiškų prekybėlių ir milijonų žmonių. Man patikdavo nusitrenkti į tolimiausius kampelius ir stebėti kaip žmonės gyvena ir dirba. Basčiausi net tokiose vietose kur yra uždrausta svetimšaliam lankytis. Pora kartų naktį net pabūgau pakliuvęs tarp tų svetimų žmonių.

Didelį įspūdį man padarė sampanų žmonės. Didžiausios bendruomenės jų gyvena ant laivelių "sampan" vadinamų. Jie visą savo gyvenimą praleidžia ant tų laivelių, beveik neišlipdami į krantą. Tie laiveliai surišti vienas su kitu ir atrodo lyg koks ištisas didelis plaustas. Tie žmonės tai tikri jūrininkai.

Vieną dieną išvažiavau link Naujųjų Teritorijų aplankyti keletą misijonierių vedamų pabėgėlių stovyklų. Vaizdas buvo šiurpus. Panašiai ir mes gyvenome, bet tai buvo Europoje.

Azijoje sąlygos yra daug blogesnės. Tokia galybė žmonių viename laisvo pasaulio kampelyje, atrodo, yra neįmanoma. Žmonės gyvena įvairiausiose landynėse, net dėžėse. Valdžia ir misijos stato didelius namus su vieno kambario butais, bet visų tų žmonių vistiek niekad nesutalpins.

Į Hong Kongą mes atplaukėme poilsiui ir pasilinksminimui, todėl patys ant laivo beveik nieko nedarėme. Yra tokia bendrovė Mary Sue sampanų merginų kurios nuplauna ir nudažo laivą vien tik už visus laivo maisto likučius. Toms Mary Sue merginoms mes ir leidome mūsų gerąjį laivą išgražyti.

Po penkių dienų Hong Konge, praleidę visus pinigus ir apsikrovę suvenyrais, išplaukėme į Kagoshimą, pietinėj Japonijoje. Į ten mes plaukėme neoficialiam vizitui vykdydami prezidento Eisenhowerio santykių "žmonių su žmonėmis" programą. Kagoshima yra ramus pajūrio kurortas su pasakiška istorija didingo Sukurajima ugniakalnio pavėsyje. Tą dieną kai mes atplaukėme Sakurajima mus pasveikino prasiveržimu. Dūmai pradėjo staiga veržtis ir nusidriekė pavėjuj dideliu debesiu virš žemės. Bet po trejetos valandų nustojo, lyg pavargęs. Žmonės sako, kad kai vėjas pučia link miesto, tai viską apsninga pelenais ir tada reikia vaikš-

Lt. Algirdas Alksninis, šio straipsnio autorius, su savo žmona ir dviems dukrelėmis gyvena Hawaii salose, kur atlieka savo karinę prievolę JAV laivyne. Algirdas yra laivo kapitono pavaduotojas (executive officer).

Prieš išvykdamas į kariuomenę Algirdas gyveno New Yorke, kur jis aktyviai reiškėsi lietuvių skautų veikloje. 1956 m. jis baigė University of Connecticut bakteriologijos skyrių. Gi, būdamas laivyne, baigė giliojo nardymo mokyklą.

1961 m. vasarą lt. Alksninis baigęs savo karinę tarnybą grįš atgal į New Yorką, kur gyvena jo tėvai, artimieji ir gausus būrys draugų.

cioti su skėčiais. Žemė visoje apylinkėje yra labai derlinga nuo tų pelenų. Milžiniškos daržovės ten užauga. Pats mačiau morkas tokio didumo kaip ranka ligi alkūnės, o ridikai užauga net šešiasdešimts svarų sunkumo.

Uosto viršininkas mums pasakojo, kad prieš karą, kamikazi lakūnai, kurie vėliau puolė Pearl Harbor, buvo treniruojami kaip tik toje apylinkėje dėl jos didelio topografinio panašumo į Hawajus.

Kagoshima mums paliko labai gerą įspūdį ne vien dėl gražių vaizdų bet ir dėl žmonių nuoširdumo. Gaila tik, kad mes ten tebuvome vos tris dienas ir beveik niekas neturėjome pinigų po svečiavimosi Hong Konge.

Vos sugrįžus į Sasebą susilaukėme admirolo inspekcijos. Mūsų laivas gražiai pasirodė, kuo mes visi didžiavomės. Gal dėl to, po keleto dienų, ir vėl buvome jūroj. Gavome uždavinį nuvilkti du laivus į Okinawą didelių karo žaidimų paruošimui. Per tą kelionę vandenynas buvo ramus kaip "dėdės prūdas". Po trejeto dienų atsiradome Buckner Bay.

Iš jūros Okinawa atrodė labai laukinė, bet po poros dienų ant kranto pakeitėme apie ją savo nuomonę. Žmonės ir gamta yra skurdi. Didelių medžių beveik nėra, nes dažnos audros viską išplėšo. Kariški įrengimai ir kareiviai tepalaiko tą vietą. Vienintelis didesnis miestas yra Naha, pilnas įvairiausių naktinių vietelių kur kareiviui yra proga išleisti pinigą. Nahoje sutikau seną savo draugą Česonį, kuris tarnauja aviacijoj. Labai malonu buvo mudviem abiem susitikti tokiam tolimam pasaulio kampe.

Visą dešimtį dienų Okinawoje praleidome ant inkaro, kas sudarė kai kurių nepatogumų. Kartais būdavo taip vejuota, kad būdavo pavojinga leisti valtį į vandenį. Taip vieną naktį buvome priversti pasilikti ant kranto ligi ryto, kol jūra nusiramino.

Iš Okinawos vėl tuos pačius laivus vilkome atgal į Sasebą. Maždaug dvylika mylių atstu nuo Sasebo gavome įsakymą atkabyti velkamus laivus ir skubėti į pagalbą kitam mūsų tipo laivui USS Chickasaw kuris tuo laiku buvo papuolęs į audrą. USS Chickasaw tada vilko didžiulį plaukiojantį sausą doką ir jo greitis buvo keturi mazgai, tik ne pirmyn, o atgal. Mums nebuvo net leista įplaukti į Sasebą pasiimti vandens ir pašto kurio jau senai nebuvome gavę.

Neilgai mums truko apsisukti ir pilnu greičiu vėl duoti garą atgal. Nuo tada prasidėjo mūsų paskutinis bet sunkiausias žygis Vakariniame Pacifike. Po trijų dienų audroje susitikome Chickasaw bejėgiškai kovojantį su Neptūnu. Nieko mes jam tuo laiku negalėjome padėti, tiktai suteikti moralinės paramos. Po trejeto dienų audra aprimo ir pamažu visi kartu slinkome į priekį. Visą savaitę mes taip lydėjome Chickasaw, pasiruošę padėti jeigu kas atsitiktų. Ir atsitiko kai vėl papuolėme į audrą. Chickasaw vilkimo lynas trūko. Tas didžiulis, daugelį milijonų vertas, sausas dokas mėtėsi bangose nevaldomas vos keliasdešimts mylių nuo uolėtos Japonijos. Mūsų nuobodus laukimas nenuėjo niekais ir mes tuoj pat pasiruošėme tą didelį "gramozdą" prisikabyti vilkimui. Tačiau ištiko kita nelaimė. Beruošiant mūsų lyną vienas jūrininkas išsikabino akį su viela. Kapitonas tuojpat nusprendė grįžti į Sasebą ir atiduoti tą vyrą ligoninėn. Besukant laivą link Sasebo ir vėl nelaimė. Milžiniška banga davė mums į šoną tokį smūgį, kad išplėšė mūsų valtį, išvartė sunkias mašinas privirintas ant denio, įlenkė laivo šoną beveik pusę pėdos ir vos nepaguldė viso laivo. Tačiau, nežiūrint to, mes vistiek skubėjome į Sasebą pilnu greičiu. Iš karto galvojome perduoti ligonį kitam laivui bet tokioj audroj tą padaryti neįmanoma. Anksti rytą pasiekėme Sasebą. Palikę ligonį ir greitai pasiėmę paštą vėl grįžome į audrą.

Nakties viduryje dirbome keturias valandas kol perdavėme lyną ir pagaliau užkabinome tą didžiulę pabaisą. Per visą tą laiką turėjome išlaikyti poziciją maždaug 20-40 metrų nuo to sauso doko. Kapitonas čia parodė stebėtiną sugebėjimą valdyti laivą ir nervus. Tikriausiai per tas valandas jis surūkė pusę dėžės cigarų. Tai toks buvo mūsų ilgosios kelionės "grand finale" — didžioji pabaiga.

Po dviejų dienų, palikę paskutinę algą, bepirkdami paskutines dovanas, pradėjome maloniausią kelionės dalį — grįžimą namo.

MALONUS SKAITYTOJAU, AR JAU APMOKĖJAI SAVO PRENUMERATĄ 1961 M.?

SENIAUSI LIETUVIŲ PĖDSAKAI AMERIKOJE

V. MANTVYDAS

Lietuvių tautos istorijoje yra buvę daug pergalės ranka rašytų lapų, tačiau netrūksta ten ir skaudaus pralaimėjimo pastraipų, kurios, kaip žaizdos kūne, mums save primena. Vienos tokių skaudžiųjų istorijos pastraipų yra momentai, kai lietuviai turėjo bėgti svetur iš gimtųjų namų ir jieškoti sau naujos vietos — atsarginės tėvynės.

Pirmas toks geriau žinomas bėgimas yra įvykęs apie 1620 metus, kai po religinių kovų pralaimėję protestantai prisiglaudė Kurše (Latvijoje) ir iš ten per Angliją atvyko į Ameriką. Jie drauge su olandų kolonistais apsigyveno Manhattano saloje ir pradėjo statyti miestą, pavadintą Auszra. Deja, olandai savo skaičiumi juos nustelbė ir miestą pavadino New Amsterdamu, o anglai ginčą užbaigė, miestą pavadindami New Yorku. Tų pirmųjų lietuvių pavardės buvo senos lietuvių didžiūnų kilmės, kaip Ardvilas, Butvilas, Daukantas, Gedvilas, arba ir paprastos, kaip Gregas, Landis, Purvis, Zubrickas. Dar ir dabar esame čia žmonių su nutrupėjusiomis tų pavardžių galūnėmis, kaip Ardvill, Butvill, Getvill, nors tie žmonės jau savo kilmės nebežino. Pavardė Purvis, dar nepakitusi, tebėra Brooklyne. Viena sena mechanikos dirbtuvė "Purvis Machine Shop" yra po Brooklyno tiltu, kitą žmogų, 25 metų, buvau sutikęs chemiką iš profesijos, bet jis nei su tuo dirbtuvės savininku nepažįstamas, nė savo kilmės nežino, išskyrus tai, kad jo motina esanti airė.

Kitas dar žymesnis lietuvių bėgimas vyko po 1655 metų karo su rusais, kada pirmą kartą Lietuvos istorijoje buvo užimtas Vilnius, nuteriotas ir 17 dienų deginamas. Tada ir Kaunas krito. Žmonės, neregėję tokio rusų kareivių žiaurumo, kas galėjo, tas bėgo į Prūsiją, o iš ten kaikurie turtingesnieji ar mokytieji per Olandiją pateko ir į Ameriką. Kelias į Naująjį Pasaulį mūsų šviesuomenei tais laikais buvo jau žinomas, o karo audros pastumti, jie siekė naujos tėvynės. Jau žinome, kad 1659 m. birželio mėnesį New Amsterdame (Manhattan) atsirado Daktaras Aleksandras Karolis Kursius, nobilis lithuanus, buvęs Vilniaus profesorius, kuris vėliau čia įsteigė pirmąją gimnaziją ir vaistinę iš savo auginamų gydomųjų žolių. Maždaug tuo pat metu, lenkų teigimu apie 1648 metus, lenkas Daniel Lischo įsteigė New Amsterdame pirmąją karčemą. Pirmoji Dr. Kursiaus vedama mokykla buvusi toje vietoje, kur dabar Empire Trust Co. pastatas.

Dr. Aleksandras Karolius Kuršius

Laikui bėgant vis dažniau ir daugiau lietuvių pateko į Ameriką. Tadas Kosciuška, irgi nobilis lithuanus, George Washingtono bičiulis ir ginklo draugas, reikia tikėti, taipgi nebuvo vienas pats be kitų kovojančių brolių lietuvių, tiktai ne visi jie istorijon pateko. Tadas Kosciuška čia jau randamas 1777 metais. Po nepavykusio 1831 m. sukilimo Amerikoje atsiranda Juozas Ordinskas, buvęs 10-to lietuvių pulko vadas, priklausęs Gedgaudo korpui. Gedgaudas su savo kariuomene pasitraukė į Prūsiją, kur tapo nuginkluotas ir nužudytas, o Ordinskas iš kalėjimo Pilavoje pabėgo. Galima spėti, kad ir daugiau lietuvių su juo Amerikon pateko. Sukilimams Lietuvoje vis pasikartojant ir spaudžiant rusų rėžimui, ne tik diduomenė, bet ir valstiečiai, kas galėjo, bėgo naujos laisvės jieškoti. Vieni jų grįždavo atgal, kiti pasiliko iki Lietuvos valstybės atkūrimo, kad galėtų savo uždirbtą pinigą vėl savo tėvynėje investuoti. Dar kiti pasiliko amžinai emigracijoje ir sutirpo.

Dabar, neminint paskutiniojo mūsų bėgimo 1939-1944 metais, Amerikoje mūsų yra gana didelis skaičius. Per eilę metų priaugo daug lietuviškos kilmės žmonių ir, jeigu jų sąmonė staiga atbustų, mes pamatytumėm tiek saviškių, kad užtektų Lietuvai atsteigti. Tai būtų jėga, kuri užtvenktų pralauštas tautos gynybos saugas, kad nemalonios istorijos paskutinė pastraipa būtų išbraukta. Žinant, kad Amerikoje vaikščiojame savo protėvių prieš kelis šimtmečius padėtais grindiniais, mums yra drąsiau ir panašiau į buvimą tėviškėje.

GELEŽINKELIŲ BŪRYS VILNIAUS KRYPTIMI

JOKŪBAS BAUBLYS

(pradžia Kario Nr. 1.)

RAUDONŲJŲ PROVOKATORIUS

Visai skirtingi buvo traukiniai, kuriuose važiavo vien komunistų partijos pareigūnai ir nariai. Tokių traukinių sąstate jau buvo tik pirmos klasės vagonai, vagonai — salionai, miegamieji, vagonai restoranai. Jų keleiviai buvo kariai, civiliai, elegantiškos ir gražios moterys. Visi jie išdidžiai ir ironiška šypsena žiūrėjo į mūsų karius.

Vieną kartą iš tokio traukinio salion — vagono peronan išlipo keleivis su caro laikų karininko drabužiais bet be antpečių. Jis priėjo prie manęs ir paklausė:

— Pasakykit man, ar galiu aš pasilikti čia ir vykti vakarų Europon?

— Tai yra jūsų asmeninis noras. Ne vieta stoties perone tokį reikalą svarstyti ir tai nėra mano kompetencijoje.

— Aš generalinio štabo pulkininkas.

— Jus ir mane stebi jūsų bendrakeleiviai. Aš siūlau jums grįžti vagonan, nes Jūsų klausimas gali būti tiesa ir kartu provokacija.

— Aš matau, kad jūs gerai mokate rusų kalbą.

— Taip. Bet drauge žinau ir raudonųjų klastingumą.

Jis pradėjo juoktis, o eidamas vagonan, pasakė:

— Pirksi ar nepirksi, bet pasiderėt galima.

— Laimingos kelionės.

Aišku, kad šis karys provokacijos tikslais buvo išėjęs peronan, nes ant paskutiniųjų traukinio vagonų buvo iškabos "atskiras skyrius", t.y. karinis žvalgybos skyrius.

IŠGELBĖJOME VEŽAMUS SUŠAUDYTI.

Rugpiūčio 25 d. apie 15 val. buvau pakviestas prie telefono pasikalbėti. Skambino iš Vilniaus centrinės budėtoja lietuvaitė. Susijaudinusi ji pranešė, kad bolševikai Vilniuje iš kalėjimų turi sugrūstus į prekinius vagonus Vilniaus miesto ir apylinkių įkaitus ir veža juos į Kenos stotį sušaudyti. Kadangi minėtas traukinys (pasakė ir jo numerį) eis per N. Vilnios stotį, ar negalima būtų išgelbėti tuos įkaitus. Atsakiau, kad padarysiu viską ką galėsiu, kad jie nebūtų praleidžiami į Keną.

Gavęs tokią žinią, tuojau su j. ltn. Kutka nuvykau pas komendantą ltn. Kozmianą painformuoti jį ir nuspręsti kaip pasielgti.

Leitenantas Kozmianas irgi buvo nuomonės, kad sostinės įkaitus reikia atimti iš bolševikų, jėga, jeigu reikalavimas geruoju atiduoti įkaitus nebus įvykdytas.

Laiko buvo mažai. Ltn. Kozmianas telefonu painformavo artilerijos baterijos vadą apie įkaitų reikalą. Baterijos vadas pažadėjo savo aktyvią paramą.

Komendantūros kuopa tuojau buvo užaliarmuota ir sutelkta arčiau stoties. Būriui taip pat buvo įsakyta būti kovos prengtyje, kadangi galimas ginkluotas susidūrimas su bolševikais stotyje. Stoties budėtojo kambaryje pradėta sekti telegramas kelio užsakymui traukiniui, kurio numerį jau žinojome.

16 val. 30 min. iš Vilniaus buvo užklaustas kelias šiam traukiniui. Apie 17 val. traukinys lėtai įvažiavo stotin ir sustojo. Įsitikinus, kad šis traukinys turi tą pat numerį, apie kurį pranešta, tuojau buvo pradėta jieškoti vagonų su įkaitais. Buvo žinoma, kad įkaitai yra prekiniuose dengtuose vagonuose. Bet išoriniai apžiūrėjus visą traukinį, beldžiant į vagonus ir klausiant ar yra jame įkaitai, niekas iš vagonų neatsiliepė. Ir traukinio vyriausiojo konduktoriaus buvo pareikalauta nurodyti kuriuose vagonuose yra užrakinti ir užplombuoti įkaitai. Šis atsakė, kad apie tai nieko nežino. Įtartini buvo 3 vagonai, prie kurių buvo sargyba, bet vagonų languose matėsi tik maišai su miltais. Iš sargybos viršininko buvo pareikalauta atidaryti tuos vagonus kontrolei. Šis atsisakė. Tuo pat metu bolševikai pradėjo statyti kulkosvaidžius ant lėkštvagonių ir tie, kurie lydėjo traukinį, apsirengę odinėm kurtkėm ir kryžmai užsidėję kulkosvaisžių juostas per pečius, pradėjo bėginėti po vagonus, ragindami raudonarmiečius išeiti su ginklais į peroną. Mūsų kareiviai įlipę į lėkštvagonius, išėmė spynas iš bolševikų kulkosvaidžių.

Sargybos viršininkui buvo pareikšta, kad traukinys tol nebus išleistas iš stoties, kol jis neatidarys vagonų ir neatiduos suimtųjų.

— Kelias jau užminuotas. Su traukiniu iš stoties nepabėgsite!

Bet jis gynėsi, kad suimtųjų neturi, o vagonai kuriuos saugo, yra pakrauti miltų.

— Tai atidarykite vagonus ir parodykite, kad tikrai ten yra tik miltai.

— Neturiu teisės tai padaryti.

Matant, kad derybos bergždžos laiko gaišinimas, buvo įsakyta atnešti geležinį laužtuvą. Mūsų kareiviai susitelkę nustūmė sargybos viršininką ir sargybinius nuo vagonų, "su miltais". Plombos buvo nuplėštos, spynos nulaužtos ir vagonų durys atidarytos. Vagonuose ant grindų buvo pilna tylinčių ir nejudančių žmonių. Jie kas gulėjo ant grindų, kas sėdėjo. Visi žiūrėjo išsigandę. Kai kurie verkė.

Į klausimą: — Ar jūs esate įkaitai?

— Ar jūs esate areštuoti? —nė vienas neatsakė.

Neabejojant, kad tai yra įkaitai, bolševikų įbauginti buvo pasakyta lietuviškai, lenkiškai, ir rusiškai.

— Mes žinome, kad jūs esate įkaitai iš Vilniaus. Išeikite iš vagonų. Esate laisvi.

Bet nė vienas nesikėlė ir nieko nesakė.

— Esame Lietuvos kariuomenės kariai, atėmėm jus iš bolševikų. Išeikite. Esate laisvi.

Vėl nė vienas nejudėjo eiti.

— Žiūrėkite mūsų kepurėse Lietuvos Vytis, o ne raudonoji žvaigždė, išlaisviname jus, eikite į laisvę, eikite namo.

Įkaitai pajudėjo. Pradėjo imti savo ryšulius, lagaminus.

— Eikite į pirmos klasės salę. Mes dabar čia saugojame jus nuo bolševikų. Jau daugiau jų nebijokite. Esate laisvi piliečiai.

Įkaitai pradėjo eiti. Perone jie trumpai žvalgėsi.

— Dieve. Tikrai esame laisvi.

— Pone, dėkojame jums už laisvę, — tarė senas vyras ir kritęs ant kelių pabučiavo ltn. Kozmianui ranką. Jis šito nesitikėjo. Nustebo.

— Ką darote. Eikite salėn.

Nebuvo tai vienintelis pabučiavimas kariui į rankas, pečius. Kiti, išėję iš vagonų, atsiklaupdavo, persižegnodavo ir bučiuodavo peroną, kaip laisvą žemę.

Tenka pastebėti, kad bolševikai — jaunuoliai nebuvo nustoję aktyvumo, nors įkaitai jau ir apleidinėjo vagonus. Keli jų atstatę šautuvus su užmautais durtuvais, grąsino mūsų kareiviams ir karininkams. Jie šaukė:

— Tai neleistinas elgesys!

— Tai įžeidimas sovietų!

— Už tai bus atkeršyta!

— Apie tai bus pranešta Maskvai!

Mūsų kareiviai įpyko. Atstatė irgi prieš juos savo durtuvus ir nustūmė juos toliau nuo įkaitų. Du besipriešinančius jie greit paguldė žemėn ir šautuvų buožėmis sudavė per nugaras. Trečiasis gi nuo ltn. Kozmiano gavo bizūnu per sprandą tokį smūgį, kad jam šautuvas iš rankų iškrito ir jis pats nuo skausmo kritęs žemėn ėmė raitytis.

— Lauk iš čia, brude, suriko ltn. Kozmianas tam besiraitančiam puolikui.

Visi atimtieji iš bolševikų suėjo į stoties rūmų pirmosios klasės salę, kur netrukus įvyko nemalonus reiškinys. Tarp įkaitų buvę lenkų kariuomenės karininkai — belaisviai, septyniolika vyrų, pareiškė, kad jie Lietuvos respublikos nepripažįsta, nenori būti internuotais, o pasirenka SSSR nelaisvę. Tai išgirdęs bolševikų sargybos viršininkas pareiškė, kad šie belaisviai turi būti jam grąžinti. Kadangi šie karininkai nebuvo Lietuvos piliečiai, tai jų noras buvo patenkintas ir jie buvo atiduoti atgal bolševikų sargybos viršininkui.

Lenkų karininkams suėjus į vagonus, traukinys tuojau buvo išleistas iš stoties Molodečno link.

Jau riedant traukiniui iš stoties, jaunuoliai bolševikai su odinėm kurtkėm kumštimis grūmojo lietuviams kareiviams, bet dauguma kitų keleivių su šypsena ir simpatija mosikavo mūsų kareiviams, reikšdami pasitenkinimą dėl atėmimo iš bolševikų įkaitų. Buvo 18 val., t.y. vieną valandą laiko truko ši įkaitų išlaisvinimo operacija.

Salėn suėjusieji įkaitai bijojo kur nors pajudėti be Lietuvos kareivių apsaugos. Atvykę stotin iš N. Vilnios giminės ir pažįstamieji pasiėmė savo globon kaikuriuos įkaitus iš stoties, bet įkaitai prieš apleisdami stotį prašė Lietuvos kareivius palydėti, jeigu ne iki namų, tai nors stoties ribose, nes ten jie dar matė bolševikų ir jų bijojo. Tai matant buvo aišku, kad jų nervai buvo labai sukrėsti ir jiems reikės daug laiko ir ramybės, kol sugrįš į normalią būseną.

Iki kitos dienos vidurdienio teko skirti salėje sargybos postą iš dviejų kareivių, kol pagaliau visi buvę įkaitai iš ten išsiskirstė.

Po kelių dienų, o gal ir savaitės laiko, Vilniuje lenkų dienraštyje "Dziennik Wilenski" buvo atspausdintas padėkos laiškas Lietuvos kariuomenei su visų įkaitų pavardėmis už jų atėmimą iš bolševikų N. Vilnioje.

Dar vėliau vienas iš įkaitų išleido atskirą brošiūrą Vilniuje apie tų įkaitų areštus, kalinimą, terorizavimą, įvykusį prieš pat Lietuvos kariuomenės įžengimą Vilniun, jų pervežimą geležinkelių stotin į prekinius vagonus ir išlaisvinimą N. Vilnioje. Labai nuoširdžiais ir dėkingais žodžiais buvo aprašytas Lietuvos karių

SENOVĖS LIETUVA

VYT. ŠIRVYDAS

II

Gana ilgoką 1700 metų tarpsnį (1000 m. pr. Kr. iki 700 m. po Kr.) aštuonios istorijai žinomos "žirgininkų" tautos (nuo kimerų iki chazarų) įsiviešpatavo ir sunyko senovės Lietuvos kaimynės, Ukrainos žalingose lygumose ir jos derlingame juodžemyje. Pasak Vernadskio, jos visos turėjo įtakos politiniai ir tautiniai apipavidalindamos iš indo-europiečių kamieno besirutuliojančius slavus. Ta įtaka, be abejo, palietė ir mūsų protėvius baltus (aisčius), tik, raštams tylint, o archeologijai tvirto žodžio dar netarus, sunku ką nors, be apytikrių spėliojimų pasakyti.

Istorijos raštai mūsų protėvius randa 1100 metų po Kr. ties Nemunu ir Dauguva, tirštų miškų, balų ir ežerų krašte. Bet mūsų liaudies dainose žirgui skiriama ypatinga pagarba ir dėmesys. Žirgas gi, visoms raitelių tautoms, yra brangiausias ir neatskiriamas draugas. Jis — kas jūrininkui jūroje laivas. Todėl yra pagrindo spėti, kad mūsų protėviai, pirm negu sėdo žemdirbiais sėsliau gyventi, buvo žirgininkai, arba buvo jų valdomi ir jų įtakoje. Bet kada ir kur? Šiuo atžvilgiu įdomu, kad mūsų kalba turi ir kitą vardą žirgui — "arklys", kuris be abejojimo, turi santykio ne su "apžergtu" jojimu, bet su žemės ūkiu, su žodžiu "arti" ir "arklas".

Kalbininkų rateliuose tebevyksta lietuviui įdomi kova. Ją nušviečia prof. A. Senno straipsnis "Slavų ir baltų giminingumo laipsnis" kurį paskelbė "The Slavonic and East European Review" žurnalas Londone (nr. XX, 1941 m.). Kalbininkai, kaip žinoma, yra susidarę patraukliai dailią teoriją, skelbiančią, kad gilioje senovėje indo-europiečiai ("arijai") vienu metu buvo viena tauta ir kalbėję viena kalba, taip vadinama prokalbe. Tuo pačiu kalbiniu pagrindu, kuriuo seniau kiekvienos parapijos žmonės Lietuvoje kalbėjo savo tarme (žemaitis sunkiau suprasdavo kapsą), indo-europiečių (juos toliau žymėsime tik raidėmis IE) prokalbė suskilo istorijai žinomomis kalbomis: chatų (hititų), indų, iraniečių, graikų, lotynų, keltų, germanų, slavų, baltų ir kitomis.

Daugeliu baltų ir slavų kalbų panašumų susižavėję, o rimtiems skirtumams dėmesio nekreipdami, nemaža kalbininkų nusikalė pridėtinę teoriją: baltų ir slavų kalbos, girdi, kadaise buvusios viena kalba, vadinama jų prokalbe. Kodėl iš visų IE kalbų tik baltų ir slavų kalboms buvo lemta iš vienos prokalbės vienu kiaušiniu išsiristi ir tik po to atskirai išsiperėti, teorija nepasako. Bet šitą "baltų-slavų" teoriją ypač mėgsta lenkai, rusai ir vokiečiai. Be abejojimo, juos veikia nacionalistiniai sumetimai.

Prancūzas Meillet jau 1908 metais užpylė šalto vandens, pareikšdamas, kad baltų ir slavų kalbos iš IE prokalbės išsiskyrė kaip visi kiti jos vaikai — savystoviai, ne Siamo dvynukais. Jam 1922 m. pritarė žymiausias latvių kalbininkas Endzelinas. Jis sakė, kad baltų ir

---

elgesys N. Vilnioje ir nurodyta, kad Lietuvos humaniškumas yra reiškinys, kurio lenkų politinės partijos neprivalo pamiršti ir neprivalo išdidžiai traktuoti lietuvius ir niekinti juos, kaip tai daro tos partijos iki šiol.

— Lenkų šovinistams burną uždarė Lietuvos kariai išlaisvindami įkaitus N. Vilnioje, — pareiškė man lenkas inžinierius Wisniewski Vilniuje.

— Tai buvo įvykis dar svarbesnis, negu Juozo Pilsudskio revoliuciniams tikslams organizuotas ir įvykdytas pinigų pagrobimas iš rusų traukinio dar caro laikais.

— Čia žmonių gyvybės buvo išgelbėtos, — pasakė žydas Meer, įkaitas iš N. Vilnios.

Ką rašė lietuvių spauda apie įkaitų atėmimą nežinau, nes tuo laiku jos negaudavau.

GARVEŽIO MAŠINISTAS PASIRYŽĖLIS.

Rugpiūčio 26 d. iš pat ryto padažnėjo traukinių skaičius iš Vilniaus pusės.

Apie 10 val. stotyje netikėtai pamačiau buvusį Švenčionėlių stoties bolševikų komendantą. Jis priėjo prie manęs:

— Labas.

— Labas, o jūs iš kurios pusės čia? — paklausiau.

— Grįžtame. Iki Varšuvos neprivažiavome. Toliau Gardino mūsų neleido. Dabar važiuojame į Baltgudiją. Liūdna. Žygis gilumon Europos nepasisekė. Bet reikia eiti traukinin, nes jeigu atsiliksiu, tai draugai be manęs lenkišką degtinę išgers.

— Laimingos kelionės.

(bus daugiau)

slavų kalbos tėra artimi giminaičiai — nieko daugiau. Jo pažiūrą įtikinančiais įrodymais visur parėmė ir nelaiku miręs mūsų kalbininkas prof. K. Būga. Įdomu, ši kova net italams parūpo: kuomet kalbininkas Bonfante 1931 m. Meilleto nuomonei pritarė, jo kolega, Pisani, 1932 m. surankiojęs net 26 įrodymus menamai "baltų-slavų" prokalbei. Prof. Sennas tik jų devynis pripažįsta, kaip niekur kitur nerandamus, o tik baltų ir slavų kalbose kartu.

Šiuo klausimu kalbininkai Žalgirio dar neprigyveno. Daugeliui lenkų kalbininkų dalykas jau "aiškus". Krokuvoje 1952 m. savo mokslo darbe, Kurylowiczius visai nedvejoja prokalbės buvimu. Jis remiasi vokiečiu Trautmanu, kuris 1923 m. išleido "Baltisch-slavisches Woerterbuch" ir šiame žodyne surinko visus, jo nuomone, baltų-slavų prokalbės duomenis. Prokalbės buvimu neabejoja ir neblogas lietuvių kalbos žinovas, Poznanės u-to prof. Jonas Ostrębskis kuris tuo reikalu pasisako rašydamas straipsnį sovietų žurnalui "Voprosi jazikoznanije" (Maskva, 1954 m.) Tai pažiūrai pritaria ir susovietintos Vengrijos kalbininkas Szemerenys (Budapešte, 1948 m.).

Tai patiriame iš anglo-esto kalbininko, prof. W.K. Matthews, Londono u-te, kurio straipsnį "Lietuvių kalbos panašumai ir sudėtis" paskelbė "The Slavonic and East European Review" žurnale 1956 m. Matthews (miręs 1958 m.) stebsi, kd prokalbei ypač tiki slavų kalbininkai, bet priešinasi lietuvių ir kiti. Paskutinę latvių kalbos gramatiką jau Maskvos okupuotoje Latvijoje leisdamas (Rygoje, 1951 metais) Endzelinas pareiškė: "Iš visų IE kalbų šakų, baltų yra artimiausia slavų kalboms giminaitė. Mokslui vyksta nustatyti, ne bendros prokalbės žodyną, o tik labai artimais kaimynais gyvenimo tarpsnį." Prof. Matthews čia sako: "Artima giminystė aiški net tik paviršutiniai su dalyku susipažinusiam. Kadangi ją pripažįsta ir teorijos šalininkai ir priešininkai, čia ir sustokime."

Prof. Sennas pasakoja: "Neginčijamus panašumus tegul aiškina Schmidto spinduliavimo teorija. IE prokalpės metu baltų ir slavų protėviai gyveno gretimose srityse. Kaimynai rytuose jiems buvo iraniečių protėviai, vakaruose — germanų. Visiems šiems protėviams kitur keliauti pradėjus, baltų ir slavų protėvius skyrė didelis ežeras ("jūros-marios"), kuris vėliau nusausėjo į balų kraštą (ties Pripeties upe). Baltai apsigyveno į šiaurę ir šiaurryčius, tarp Vilniaus ir Maskvos, o slavai į pietus iki Karpatų. Vėliau, ir slavai pasistūmėjo į šiaurę ir vėl artimai susidūrė su baltais, kuriuos jie stumtelėjo arčiau Baltijos jūros. Baltai senoje tėvynėje, tačiau, paliko savo vardų upėms ir vietovėms".

Šių įvykių dalis, be abejo, vyko amžiais, kuriais "žirgininkai" — raiteliai švaistėsi senovės Ukrainoje ir veikė tautiniai sąmonėjančius slavus ir, gali būti, baltus. Prof. Būga šiuos įvykius aprašinėjo straipsniais "Upių vardų studijos ir baltų bei slavų senovė", "Baltų kilmės Gudijos vietovardžiai" ir "Šis tas iš lietuvių ir indo-europiečių senovės". Juos paskelbė žurnale "Tauta ir žodis" (Kaune, 1923 m.). Apie menamą senovės ežerą prof. Būga štai ką pasakoja savo veikale "Kalba ir senovė":

"Šio ežero reikia jieškoti Pripeties krašto balose (viena dalis, caro valdžios nusausintoji, siekė per milioną dešimtinių žemės!) Jo apylinkėje Kristaus laikais randame gyvenant baltus (į šiaurę nuo Pripeties, pagal Berzinos upę ir Dnieprą), ir slavus (į pietus nuo Pripeties, Valuinės gubernijoj ir Lenkijoj). Šiaurėje nuo baltų tada už Dauguvos gyventa suomių, o toliau į rytus, pagal Sožies upę, gyveno suomiški protėviai, iš kurių atsirado mardva, meriai ir čeremisai. Ežeras "jūros-marios" buvo apsėmęs didžiąją dalį Minsko ir Gardino gubernijų" (p. 241).

Mūsų liaudies dainos gal šias "jūrias-marias", ne Baltiją, mini kada dainuoja "už jūrų, marių".

Tačiau, nereikia manyti, kad čia buvo pirmykštė IE tėvynė, Savo 1956 m. išėjusiame I tome "Rytų Europos proistorė" (anglų kalba, Harvardo u-to leidinys), mūsų archeologė Marija Gimbutienė rašo:

"Archeologinė medžiaga verčia manyti, kad I. E. prokalbės vartotojai nebuvo kilę Europoje. Vėliausios iškasenos šiauriniame Juodųjų jūrų krašte ir nustatymas tikslių metų, taip vadinamų, piltkapių (kurganų) kultūrai Pakaukazėje nepritaria pažiūrai, kad IE kilę šiaurės ar vidurio Europoje". (p. 92)

Archeologijos duomenimis, Kievo srityje, senovės Ukrainoje, 3000-1700 m. pr. Kr. gyveno Tripoljės kultūros tautos. Toliau į rytus, Pakaukazėje, gyveno žmonės, kurie numirėlius laidodami, aptepdavo juos stipriai raudonai, iš geležies rūdos (ochros) darytais dažais, spėjama, tikslu įrodyti "nelaboms dvasioms", kad velionis, štai, gyvas — "raudonas" keliauja į kitą pasaulį. Šitie žmonės buvo žirgininkai, gal vieni pirmųjų sugebėję įsibriauti ukrainietiškon Europon. Jie turėjo šiokį tokį supratimą žemės ūkio, bet arklį, rodos, darbams nevartojo — tik pajodinėti ir tikybos tikslams.

Trečiam tūkstantmečiui pr. Kr. baigiantis, ir antram tūkstantmečiui prasidedant (prieš 4000 metų), Vernadskis mano: "Yra gana tikra, kad įvyko kas tokio svarbaus IE tautų vys-

tymesi. Bene šiuo metu prasidėjo jų didieji kilnojimaisi. Labai gali būti, kad žmonės, kurie savo numirėlius stipriai, raudonais dažais tepdavo Kubanės krašte Pakaukazėje, buvo šio vystymosi viena pakopa (laipsnis). Gali būti, kad ir chatai-hititai, kurių kalba priklauso IE šeimai, kelyje į Mažąją Aziją (pro Dardanelių sąsmauką) prajojo senovės Ukrainos lygumomis, į kurias pateko iš vidurio Azijos."

Kitoje vietoje Vernadskis pasakoja: "Apie 1800 m. pr. Kr. kokia tai nelaimė ištiko Kievo kraštą. Tartum priešų puolimas, kuris sugriovė Tripoljės kultūrą, gyventojus čia išnaikindamas čia kitur išstumdamas. Mokslininkai dar svarsto, kas puolimą įvykdė. Suomis Tallgrenas mano, tai būta IE, kurie atvykę iš Lietuvos pusės (šiaurės vakarų), nusidangino į Pakaukazio Kubanės sritį."

Tripoljės kultūra turėjo brolių Balkanuose (Rumunijoje ir Bulgarijoje), kur archeologai kalba ir apie "dunojiečius", pirmuosius Europoje žemdirbius, kurie "kolonijų" (naujų dirbamų žemių) jieškodami, stūmėsi Dunojum ir jo intakais gilyn į Europą ir apgyvendino veik visą vidurio ir rytų Europą. Iš jų gal ir tripoljiečiai pramoko žemės ūkio. Šis ūkis tada, spėjama, susidėjo iš medžių miške nuleidimo (iš čia "Lydimas"), jų sudeginimo, pelenus pavartojant trąšai, ir apdirbinėjant pasidarytus daržus iki žemė nususdavo. Tada reikėdavo eiti jieškoti kitų lydimų ir trakų.

Kievo tripoljiečiai gyveno sodybomis, kurias rusų archeologų nukaltu žodžiu, vadinama "gorodišča". Kelerių kambarių, pailgus namus jie statėsi ant suplukto molio grindų (vadinamų "ploščadki"). Kolomišinos kaime, ties Kievu, archeologai iškasė tripoljiečių gorodiščą, kur buvo du ratai trobų. Vienas namas stovėjo viduryje, jį supo septynių mažesnių trobų ratas, po to ėjo gana plati tuščia vieta (spėjama, rinka "turgams"), ir kitas ratas iš 31 trobos. Kitoje sodyboje (Vladimirovkos) stovėjo penki ratai trobų iš 162 namų.

Apie tripoljiečių kultūrą (kuri, atminkime, buvo išplitusi iki Balkanų) Gimbutienė pasakoja: "Vardą ji gavo iš kaimo Ukrainoje, kuriame ukrainietis pirmasis iškasė šios kultūros liekanų (1899 m.). Tai neolito žemdirbių kultūra, tarpusi Ukrainos garsiuoju juodžemiu. Savo plotu ji apėmė kraštą į šiaurę nuo Juodųjų jūrų iki pat Dniepro upės vidurio, o nuo čia ėjo į Galiciją, Moldaviją, Besarabiją, Valakiją naudodama derlingas Seretho (Seredžiaus?), Pruto, pietinio Bugo ir Dniepro paupių žemes."

Ji toliau sako: "Turtingos sodybos čia, tačiau, pranyksta antrojo tūkstantmečio pr. Kr. pradžioje. Didelių kaimų jau nebėra. Naujiems žmonėms žemės ūkis pasidaro tik pagalbinė priemonė pragyventi. Jie, matyti, nesidrovėjo misti net arkliena, nes iš 194 Gorodske iškastų tų laikų "virtuvės liekanų", 126 kaulai buvo arklių, 51 galvijų, 4 kiaulių ir 13 miško žvėrių. Visos tų laikų archeologinės iškasenos rodo veikimą stiprios rytų (iš Azijos per Kubanę) įtakos".

Tripoljiečiai betgi, ne visiškai išnyko. Gimbutienės veikale randame du tų laikų žemėlapiu (p. 141 ir 208), kurie rodo, kad visi žmonių kilnojimaisi yra vykę iš rytų į vakarus, iš Azijos vidurio į Europos vidurį. Nemuno srityje sugyvena dvi kultūros, kurių viena nusidriekia į suomių kraštus, o kita ateina iš rytų. Šios nešėjai buvę augšti ilgagalviai žmonės, kuriems toje Europos dalyje gyvavusios dunojiečių, šiauriečių ir tripoljiečių kultūros buvo svetimos.

Šią, bene pirmąją Europos vidurin įsibriovusią žirgininkų kultūrą mokslininkai vadina Rutulinių amforų kultūra (Kugelamphorenkultur — Globular Amphora culture). Vardą ji gavo iš ypatingo savito pavidalo jos pramonės ąsočių ir puodynių, išpuoštų "virvelėmis" ar brūkšniais. Šios kultūros žmonės, matyti, pamėgo Baltijos gintarą, nes jų kapuose randama jo nemaža. Matyti, mėgo jie ir prekybą, ar mainus vos pradedančiu apsčiau pasirodyti žalvariu, ginklais ir druska. Šiuo metu Europos visuomenėje galbūt pradėjo reikštis bajorų bei baudžiauninkų luomai, kur žirgininkai buvo ponai (pradėję gyventi kalnuose, pilyse) o užkariautieji, jų žemių apdirbėjai. Rodos, garbindavo mirusius protėvius, dievams aukodavo žirgus (kunigaikštis Algirdas, atminkime, buvo sudegintas kartu su baltu žirgu) ir dievu laikė saulę.

Gimbutienė iškelia, kad 1955 m. vokietis Kilian parašė studiją apie to meto kultūrą senovės Lietuvoje, tarp Palangos ir Vyslos žiočių. Ją pavadino "Haffkuestenkultur" — Pamario kultūra. Spėjo, ji buvusi "Ursprung der Balten" (baltų motina). Gimbutienė jam pritaria, nes sako: "prieš argumentų nėra". Kuršių pajūriu, matyti, gyveno žmonės, iš kurių susidarė IE baltų šaka. Taip manyti padrąsina ir faktas, kad vėlesniais žalvario amžiais (1500-500 m. pr. Kr). ta kultūra vystėsi vienodai, be svetimų sukeltų sukrėtimų. Be to, krašte visur yra pilna baltų kalbos pavadinimų upėms. Gretimuose kraštuose, be abejojimo, savo keliu vystėsi kitos IE šakos žirgininkams susimaišant su rastais vietos gyventojais žemdirbiais: germanais, keltais, slavais. Visų tų užuomazgų tėvas, tačiau, yra Kubanės srities kultūra Pakaukazėje, atėjusi iš vidurio Azijos (Altajaus kalnų).

TARPTAUTINIUOS HORIZONTUOS PASIŽVALGIUS

(Iš V. Vaitiekūno pranešimo sausio 20 d. New Yorko ramovėnams)

Kai Hitlerio-Stalino ašis 1939-1941 traiškė rytų Europą, o Hitlerio —Musolinio ašis — pietų Europą, demokratija tąsyk dar turėjo dideli jėgų rezervą —Ameriką. Šiandien Rytų-Vakarų konflikte, tegu tas konfliktas ir vadinamas tik šaltuoju karu, Vakarai rezervų nebeturi. Vadinamieji neutralieji veikiau gali tapti Kremliaus rezervu, kaip Vakarų. Rezerviniu jėgų neturėjimas Vakarų strategiją yra pakreipęs defenzyvon. Net ir tokia Vakarų ofenzyvai palanki proga kaip Chruščiovo iškeltas Jungtinėse Tautose kolonizmas nesulaukė deramo Vakarų atosmūgio.

Vakarų defenzyvinė politika įgalina Kremlių visą laiką laikyti tarptautinę iniciatyvą savo rankose, o kompaktinė geopolitinė sovietinio bloko padėtis ypač palengvina jam šokdinti Vakarus nuo vieno periferinio neutralginio taško į kitą. Tuo būdu Vakarų jėgos blaškomos, trukdant susikoncentruoti. Užtenka žvilgtelėti į šio meto tarptautinius neutralginius taškus: Laosą, Artimuosius Rytus, Kongą, Kūbą, Berlyną.

Kodėl forsuojamas Laosas? Laosas sovietiniam frontui, pirmiausia Kinijai, dviem atžvilgiais reikšmingas: (1) strateginiu, nes flankuoja P. Vietnamą ir Thailandą ir atidaro duris į Kambodžą, Malajus ir Indonėziją, (2) ūkiniu, nes tai ryžių aruodas ir turtingas kitų žaliavų. Be to atkelia Kinijai vartus į naftą. Amerika supranta Laoso reikšmę, bet apginti pietryčių Aziją nuo komunistinės agresijos sunku.

1955 Dulles sukūrė "Southeast Asia Treaty Organization" — SEATO. Ją sudaro Australija, Britanija, Filipinai, J.V., Pakistanas, Prancūzija, Thailandas ir Zelandija. Tačiau SEATO nėra karinė sąjunga. SEATO nariai tėra pasižadėję tarp savęs tartis, jei vienas jų būtų užpultas. SEATO globa buvo praplėsta ir Laosui. Bet, kai Laosas atsidūrė grėsmėje, SEATO konsultavimas parodė, kad išskyrus JV, nė vienas kitas narys nerodo ryžto Laosą ginti. Faktiškai raudonoji Kinija turi skaitytis tik su JV reakcija.

Karinė JV reakcija Laose būtų daug sunkesnė kaip buvo Korėjoje. Jūrų keliu Laosas neprieinamas. Geležinkelių neturi. Išilgai kraštą tėra vienas magistralinis kelias, moliu grįstas ir lietų metu nuo gegužės iki rugsėjo neišvažiuojamas. Terenas ir aplinka džunglių ir operacijos tegali būti partizaninio pobūdžio, naudojant helikopterius ir mažus lėktuvus, nes iš 26 aerodromų sprausminiams netinka nė vienas, ir tik 3 tinka didiesiems transporto lėktuvams. Pačią Laoso armiją apmoko prancūzai karininkai. Ginklai amerikiečių. Viso apie 29,000 vyrų. Laoso raudonieji partizanai turi apie 5-6,000 vyrų. Ginklai rusiški. JV septintasis laivynas aliarmuotas. Taip pat Okinavos bazė.

Antras neutralginis šio meto tarptautinis taškas — Art. Rytai. Iš paviršiaus čia atrodo ramu, bet aiškiai juntami "požeminiai smūgiai", kurie gali kiekvienu metu prasiveržti Irane. Vakarų vadinamas apsaugos "skėtis" lig šiol sėkmingai saugojo Iraną nuo išorinės agresijos, bet jo neužtenka apsaugai nuo vidinės komunistų infiltracijos. Komunistinį pogrindį Art. Rytuos ir Kremlius ir Pekinas atsidėję plečia ir stiprina.

De Gaulle referendumo laimėjimas Alžyre atnešė atvangą tame regione. Ji tačiau dar gali ir nevirsti taika, nes abi šalis skiria plati praraja ir tiltas pastatyt nebus lengva.

Kongo katilas tebeverda, nors Lumumbos ir nebėra. Juodukas amerikonas Louis Lomax neseniai išleido knygą **The Reluctant African.** Joje dėsto savo patyrimą Afrikoje. Pradėjęs nuo Kairo, Lomax iššniukštinėjo Afriką iki Johannisburgo. Jo išvada: Afrikos juodųjų nacionalizmas siekia koveikiau nusikratyti baltųjų, nepaisant kokiomis priemonėmis. Baltasis viršiškumas siekiama pakeisti juoduoju viršiškumu. Juodieji lyderiai ima ir ims ginklus iš bet ko, kas tik jų jiems tieks. Krikščionybės įtaka tirpsta, nes juodieji ją sieja su baltųjų viešpatavimu. Ateitis Afrikoje priklauso islamui. Nasseris labai populiarus ir nelaikomas baltuoju. Lomax rašo: "Viešbuty, krautuvėje, pašte, net gatvėje vietiniai sustabdydavo mane ir, pasivedę į šalį, klausdavo apie bendrąjį priešą, baltąjį žmogų. 'Kadagi jūs Amerikos juodukai, atvyksite mums padėti išvyti iš Afrikos baltąjį?' — klausdavo jie."

Lomax kalbėjo su Pietų Rodezijos juoduoju lyderiu, veikiausiai būsimu jos premjeru, Nkomo, kuris pasakė, kad P. Rodezijoj gal galima bus apsieiti be kraujo, bet Angoloj, Mozambike, P. Afrikoj yra "quite another matter". Kenijoj Lomax girdėjo juodąjį lyderį Mboyą viešame mitinge taip kalbanti; "Europiečiai mane klausia, kas bus su jų žeme, kai Kenija bus nepriklausoma. Ar jie gaus atlyginimą? Ar jie galės toliau tarnauti? Ar jie gaus pensijas? Aš jiems sakau: kreipkitės į savo valdžią, į savo ministerį Londone. Žinoma, ir nepriklausomoj Kenijoj galės būt europiečių ir mums tarnauti, bet jie nebus Kenijos lygiateisiai piliečiai".

Kaip ideologija komunizmas Afrikoje, sako Lomax, pasisekimo neturi, bet kaip juodojo nacionalizmo parakas jis ten labai pajėgus. Kiek jis pajėgus, matome iš tokio reiškinio. JT svarstant kolonizmą, sovietų pavergtų tautų atstovai bandė Afrikos naująsias valstybes laimėti prieš sovietinį kolonizmą. Šios pastangos, su retom išimtim, nebuvo sėkmingos. Afrikos atstovai JT apsimesdavo nesuprantą, kaip tokios Bulgarija, Rumunija, Vengrija, Čekoslovakija, Lenkija gali būt laikomos sovietų kolonijomis, kai jų atstovai sėdi JT.

Komunistinis pogrindis Afrikos žemyne yra labai stiprus. Lenino nurodymai, kad į V. Europą ir Ameriką komunizmas turi pasirinkti kelią per Aziją ir Afriką intensyviai vykdomas.

Komunizmo prietiltis Kūboje labiausiai pavojingas naujajam pasauliui savo komunistiniu nacionalizmu, kuriuo nesunku padengti visą P. Ameriką.

Berlyno opa tuo tarpu aprimusi. Bet Adenauris ir Brandtas yra perspėję Vakarus, kad Berlyno krizė gali kiekvienu metu atsiverti.

Koks gi Vakarų atsakymas į visus šiuos komunistinės ofenzyvos reiškinius? Pirmiausia, Vakarai neturi vieno bendro atsakymo. Vakarai yra vieningi tik dėl savo politikos defenzyvumo, bet dėl jos vykdymo metodų ir taktikos vienybės nėra. Pačiose JV šiuo metu pasigirsta balsų, kad, šiaip ar taip, Europoje padėtis yra kaip ir nusistojusi, todėl Vakarų dėmesys pirmiausia kreiptinas Azijai, Afrikai, P. Amerikai. Tatai ryšku ir naujosios administracijos pareigūnų sudėtyje. Dauguma tarptautinės politikos specialistų yra ne Europos specialistai.

Kadangi defenzyvinė politika savaime nežada laimėjimo, tai kokia Vakarų perspektyva? Pralaimėjimas? Kapituliacija? Vakarų politikos pasyvumą sąlygojantį atominį "stalmate", atrodo, norima įveikti naujais technologiniais pranašumais. Antra, Vakaruose nemaža šalininkų turi Rusijos — Kinijos konflikto galimybė ir sovietinės technokratijos buržuazėjimo galimybė. Atseit, ga-

limybės krizės pačiame sovietų bloke.

Kiek šios prielaidos yra realios? Faktas, kad abi didžiosios sovietinės galybės — Rusija ir Kinija — turi vidaus sunkumų. Ypač Kinija. Badmiriaudama dėl intensyvaus pramoninimo žemės ūkio ir gyventojų reikalų sąskaita, trukdama kai kurių žaliavų bei naftos, Kinija laikosi tik totalistinės sistemos teroru. Bet ir Stalinui vykdant Rusijos pramoninimą buvo tas pat. Tačiau teroro sistema atsilaikė.

Kaip rodo sausyje Maskvoje posėdžiavęs kompartijos CK plenumas, pernykščiai metai Sov. S-gos žemės ūkiui nebuvo sėkmingi. Plėšininių žemių derlius net 174 mil. pūdų grūdų žemiau plano, Kazachstano — 152 mil. pūdų grūdų žemiau plano. Gudija iš 1 ha tegavo 8.7 cent. vietoj planuotų 9,5 cent. Daugelis Ukrainos kolchozų ir sovchozų taip pat plano neįvykdė. Šiokia žemės ūkio padėtis Chruščiovo lenktynes su Amerika kompromituoja. Atrodo, kad CK plenumas pirmiausia ir turėjo Chruščiovo autoritetą gelbėti. Tatai ryšku iš plenumo kalbėtojų liaupsių Chruščiovo išminčiai žemės ūkyje. Pvz. Chruščiovo ginklanešis okup. Lietuvoje, Sniečkus, savo kalboje net 21 kartą paliaupsino savo duondavį. Chruščiovo autoritetą turėjo stiprinti ir lig šiol kompartijos praktikoje nepastebėtas KP boso kritikos būdas savo ginklanešiams. Kalbant vadinamų respublikų ar kraštų vadinamiems KP sekretoriams, Chruščiovas juos nuolat pertraukinėjo savo replikomis, kartais visai aštriomis. Pvz. kalbėtojui suminėjus, kad toks ar toks rajonas prašoko planą, plenumas ima ploti. Chruščiovas įsiterpia: "Eto tovarišči aplodyrujut Černovitskoi oblasti." reiškia, ne pranešėjui. Po kurio laiko vėl tas pat: "Opiat aplodyrujut peredovikam sel'skovo chozeistva". Arba pertraukia pranešėją: "Takoe ob'iesnenijė pričyn nyzkovo urožaja kukuruzy nepravil'no". Kitoj vietoj: "Ne obmanivaite sebia, ne v vodite v zabluždenije kolchozninkov ... Eto "teorija" obmana sebia i obmana gosudarstva." Tokias Chruščiovo replikas skaitydamas, kolchozninkas turi galvoti, matai, koks tas Nikita geras. Kaip jis čiumpa tuos mūsų engėjus. Greta to, Chruščiovas, akėdamas vietos KP sekretorius, bus turėjęs galvoj ir kompartijos kongresą spalio 17, kuriame jam svarbu turėti sau patikimus veidus. Nepatikimiesiems eliminuoti plenumas sudarė gerą progą.

Nepaisant, kad, anot pačių bolševikų, "atskleista rimti trūkumai žemės ūkio vadovavime", kad, be abejonės, rimtų trūkumų esama ir kitose sovietinės imperijos gyvenimo srityse, tačiau iš to neina išvada, kad sovietinė technokratija galėtų pakeisti pačią sistemą. Buv. Britanijos premjeras Edenas sausio m. **Foreign Affairs** žurnale teisingai nurodo, kad Vakarai savo politikos šiokia prielaida neturi remti, nes tai galėtų privesti Vakarus prie katastrofos.

Tačiau iliuzinė yra ne tik prielaida, kad sovietų sistema pamažu gali sudemokratėti. Iliuzinė yra ir prielaida dėl Rusijos — Kinijos galimo konflikto, kuris abi tas galybes absorbuotų tarpusavio kovai. Pernai rugsėjo 19-24 Japonijoje įvyko III tarptautinis sovietologų kongresas. Jame dalyvavo 46 sovietologai iš Argentinos (1), Australijos (1), Britanijos (4), Honkongo (1), Indijos (1), Japonijos (15), JV (13), Kanados (1), Pakistano (1) Prancūzijos (2), Thailando (3), Vokietijos (3). Kongreso dalyviai buvo įvairių rasių, tikybų, politinių ideologijų. Nebuvo tik iš komunistinių kraštų, nes jų atstovai tereikštų savo valdžios, ne savo nusistatymą. Jau prieš kongresui prasidedant dalyviai gavo apie 40 pranešimų raštu. Tuo būdu iškart kongresas galėjo imtis diskusijų, kurios truko po 8 val. per 5 dienas. Nemaža pranešimų kaip tiktai buvo skirta Rusijos-Kinijos santykių įvairiems atžvilgiams. Diskusijos sukosi apie 2 svarbiausius Rusijos — Kinijos santykių klausimus: (1) Kas Rusijos-Kinijos skirtingų nusistatymų pagrindas; (2) Kurie motyvai buvo tuos skirtumus išnešti viešumai. Pirma, dauguma diskutantų Rusijos — Kinijos nusistatymų skirtumą įžvelgė Kinijos didesniam revoliucingume. Kai 1957 m. Sov. S-ga pirmoji iššovė į erdves savo satelitą, Kinija norėjusi tą sovietų pirmumą tuoj pat panaudoti praktinei politikai. Kremlius tam nepritaręs. Antra, priežastis — Kinijos noras koveikiau likviduoti Formozą. Kremlius ir čia pasirodė santūresnis. Kinijai solidarios esą tik R. Vokietija, Bulgarija, Albanija, kurios taip pat turinčios teritorinių siekimų. Trečia priežastis — Kinijos neįsileidimas į JT. Kinija tatai laiko dideliu pažeminimu ir įtaria Kremlių permaža stengiantis tuo reikalu. Ketvirta priežastis —varžybos dėl komunistinės ideologijos vadovybės, varžybos dėl to, kas tikrasis komunizmo "popiežius". Kadangi komunizmo ideologijos vadovybė yra sykiu ir pirmareikšmis politinis veiksnys, šioms varžyboms Kremlius ypač pasirodė jautrus. Kadangi uždari pasiaiškinimai Kremliaus nepatenkino, byla atsidūrė viešumoje.

Kongresas tad konstatavo, kad Kremliaus-Pekino santykiai ne be šešėlių, tačiau be pagrindo sutirštėti iki schizmos. Esantieji skirtumai daug menkesnės reikšmės, nei Rusijos-Kinijos bendras frontas, kuris abiem galybėm yra gyvybinės reikšmės.

Žvalgantis tarptautiniuose horizontuose, natūraliai kyla klausimas, kuri vieta juose tenka Lietuvai.

Savu metu, Napoleono užkariavimo bangai plečiantis, žinomas britų rašytojas Sydney Smith yra rašęs: "Didesnės apimties kovos kaip ši, kuriai mes esame angažuoti, pasaulis, nėra matęs. Mes kovojame ne tik dėl savo krašto. Mūsų kova turi atsakyti klausimą, ar apskritai žemėje dar galės būti laisvė". Šiandien tas dera Rytų — Vakarų konfliktui. Jis yra globalinis. O Lietuvos globalinis svoris yra nedidelis. Jį pakelti galime tik jį sudėję krūvon su eile kitų tos rūšies svorių. Natūrali sudėtis yra visų sovietų pavergtų Europos valstybių svorių. Tai jau 100 mil. europiečių svoris. Lig šiol daug lietuvių šios tiesos dar nėra perpratę. Dar nėra pastebėję, kad šiuo metu laisviesiems lietuviams paveikiausias instrumentas Lietuvos laisvės kovoje yra Pavergtųjų Seimas. Nors defenzyvinė Vakarų politika šiuo metu linkusi daugiau dėmesio skirt Azijai, Afrikai, P. Amerikai, vistiek 100 mil. europiečių vardu tariamas žodis negali visai be aido dingti.

Dėl mūsų visuomenės tam tikro abejingumo Lietuvos įrikiavimas į bendrąjį pavergtosios Europos frontą dar nėra baigtas. Nors Lietuva, kaip ir Estija ir Latvija, dalyvauja Pavergtųjų Seime lygiomis su Lenkija, Čechoslovakija, Vengrija, Rumunija, Bulgarija, bet pati Amerika tos lygybės nevykdo. Baltijos valstybės lig šiol yra išskirtos iš Laisvosios Europos Radijo. Norėdami Lietuvos problemą įterpti į laisvės — tironijos globalinę kovą, turime pirmiausia Lietuvos padėtį visiškai sulyginti su vadinamų satelitų traktavimu. Vienas visai konkretus dabartinės mūsų laisvinimo politikos uždavinys — kiekviena proga "bombarduoti" atitinkamas JAV įstaigas, kad Baltijos valstybės nebūtų diskriminuojamos vadinamų satelitų atžvilgiu, kad Lietuvos įsirikiavimas į pavergtosios Europos frontą būtų užbaigtas.

GEN. VLASOVO ARMIJA

L. B. B.

II pasaulinio karo metu vokiečių armijos eilėse prieš komunizmą kovėsi visa eilė iš svetimtaučių sudarytų dalinių. Vienas iš jų stambesnių junginių buvo, taip vadinama, "Rusų Išlaisvinimo Armija" vadovaujama gen. A.A. Vlasovo.

Daugelis II karo metu "vlasovininkais" vadino visus ukrainiečių, mongolų ir kitų tautų savanorių dalinius, vokiečių pradėtus organizuoti jau 1941 m. rudenį, kai tuo tarpu pats Vlasovas dar tebuvo raudonojoje armijoje ir buvo vienas iš vadovaujančių Maskvos gynimui. Faktinai, Vlasovo armijos pradžia yra skaitoma lapkričio 14 d., 1944 m. taip vadinamą "Pragos Manifestą" paskelbus.

Vokietijos — Sov. Sąjungos karui prasidėjus gen. Vlasovas vadovauja IV tankų korpui stovėjusiam Lvove. Vėliau dalyvauja Kievo gynime, bet su savo daliniu papuola į vokiečių "žiedą" kurį tačiau pavyksta pralaužti ir pasiekti savo linijas. 1941 m. spalių mėn. vokiečių II šarvuočių divizijai prasilaužus ir jau esant netoli Maskvos priemiesčių, gen. Vlasovas su grupe kitų generolų, paties Stalino skiriamas vadovauti Maskvos gynimui. Vokiečiai sumušami, gi Vlasovas pakeliamas į generolo — leitenanto laipsnį ir Stalino asmeniškai apdovanojamas Raudonosios Žvaigždės ir Lenino ordinais.

1942 m. pavasarį bolševikų 2 smogiamosios armijos pradėta ofenzyva su tikslu išlaisvinti Leningradą baigiasi visišku armijos sumušimu ir apsupimu. Gelbėti armiją siunčiamas Vlasovas, kuri, Vlasovui atvykus, vokiečių buvo jau suskaldyta į mažus dalinius, vienas po kito naikinamus. Taip su tokiu vienu daliniu Vlasovas papuola į vokiečių nelaisvę Būdamas belaisvių stovykloje Vinice Vlasovas sueina į glaudų kontaktą su paprastais kareiviais. Čia žmonės pirmą kartą atvirai pradeda pasisakyti prieš komunizmą. Prisimenama ūkininkų žiaurūs varymai į kolektyvus, armijos valymai po Tuchačevskio likvidavimo ir visa kita. Vlasovas aiškiai pasisako prieš komunizmą ir tūkstantinei masei belaisvių pasako savo pirmą antikomunistinę kalbą.

Neilgai trukus, Leningrado "Pravda" išspausdina didžiulį straipsnį, kur Vlasovas vadinamas tėvynės išdaviku ir t.t. Bet čia, komunistiniai propagandistai prašovė pro šalį, nes dar prieš pusmetį jie vadino Vlasovą Maskvos išgelbėtoju, herojumi, o čia, staiga, jau išdavikas. Vėlesniais metais bolševikiniai propagandistai sau dažnai krimto nagus, nes neturėjo nieko, kas galėtų Vlasovą diskriminuoti ir sumažinti jo populiarumą. Todėl, vėliau, bolševikinė propaganda apie Vlasovą visiškai tylėdavo lyg jis ir jo sąjūdis visiškai neegzistuotų. Kad Vlasovas buvo žinomas plačiai rusų masei, tai tik dėka tos pačios bolševikinės propagandos, kuri pati savo laiku jį iškėlė į viršūnes.

Pats gen. Vlasovas, savo kilme, paprastas Volgos mužiko sūnus. 1919 m. Rusijos pilietinio karo metu jis iš stačiatikių seminarijos mobilizuojamas į raudonąją armiją. Baigia karininkų mokyklą, gi pilietiniam karui pasibaigus siunčiamas į Frunzės karo akademiją. 1930 m. su sovietų karine misija išvyksta pas gen. Čangkaišeką, kur pirmą kartą susipažįsta su nekomunistiniu pasauliu. Grįžęs iš Kinijos Vlasovas yra skiriamas vadovauti 99-jai divizijai. 1939 m. per raudonosios armijos manevrus Vlasovo vadovaujama 99-ji divizija paskelbiama geriausiai paruošta divizija visoj armijoj. Vlasovo nuotrauka ir straipsniai po to dažnai dedami r. armijos organe "Raudonoji Žvaigždė".

1943 m. balandžio mėnesį, vokiečių šiaurinės fronto dalies vado kviečiamas, Vlasovas lanko užimtos Rusijos miestus kviesdamas visus į kovą prieš komunizmą, bet kartu ir nesigailėdamas kritikos vokiečių Rytų Ministerijai su ponu Rosenbergu priešaky. Savo kalbose dažnai pabrėžia, jog tikįs, kad vieną dieną vokiečiai supras, jog be rusų tautos pagelbos jie bolševizmo nesumuš ir kad vieną dieną jie pripažins Vlasovo sajūdį, kaip savo sąjungininką, bet ne šiaip sau kokį žaislą. Aišku, tokios kalbos Berlynui negalėjo patikti ir Vlasovo kelionė nutraukiama, o jis pats po to išlaikomas Berlyne net virš 16 mėnesių namų arešte.

Vlasovo derybos su vokiečiais vyko beveik iki paskutinių dienų, kol pagaliau po "Pragos Manifesto" paskelbimo, Vlasovui leidžiama organizuoti armiją ir jis pats pripažįstamas kaip lygiateisis sąjungininkas. Manifestas pasirašomas 37 naujų emigrantų ir 12-os taip vadinamų, baltųjų rusų. Vlasovui leidžiama iki 1945 m. vasario I d. suorganizuoti 5 divizijas vien tik iš savanorių, gi iki kovo mėn. 1 d. armija turėtų būti jau 25-ių divizijų pajėgumo. Pati armija tada priklausytų tiesioginiai Vlasovo komandai ir fronte veiktų, kaip visiškai nepriklausanti vyriausiajai vokiečių karo vadovybei.

Bet ir po manifesto paskelbimo, vokiečiai darė visokias intrygas ir kliūtis efektyviai organizuoti armiją. Didžiausą Vlasovo opoziciją vokiečių tarpe sudarė Rosenbergas, Goebelsas ir gen. Koestringas, kurie jokiu būdu nenorėjo išsižadėti minties, kad po karo jiems neteks valdyti Rusijoje didžiulius dvarus. Rosenbergas ir jo vadovaujama Rytų Ministerija buvo gal pats didžiausias priešas. Neapykantą rusams Rosenbergas jautė dar nuo I Pasaulinio karo, kai jis tarnaudamas rusų kariuomenėje, vieno mūšio metu Galicijoje, atsitraukė nuo savo dalinio ir atsidūrė toli užnugaryje. Sulaikytas stoties komendanto be dokumentų, jis kaip dezertyras buvo perduotas komendantūros kazokų daliniui, kurie savo keliu nepagailėjo jam atskaityti gerokai rykščių, visai nežinodami, kad plaka, būsimą nacionalsocializmo ideologą ir jų rytinės politikos autorių.

Gen. Koestringas, kuris iki "Pragos Manifesto" paskelbimo, vadovavo visiems iš rytų Europos sudarytiems savanorių daliniams taip pat aiškiai rodė savo didžiausią nepasitenkinimą. Gimęs ir augęs Rusijoje ir iki 1941 m. buvęs vokiečių karo atašė Maskvoje, jis visokiais būdais stengėsi kliudyti Vlasovo sąjūdžiui. Karui pasibaigus, pasirodė, kad gen. Koestringas jau nebuvo toks didelis bolševizmo priešas, kokiu jis save laikė Hitlerio valdymo metu ir labai trumpu laiku mokąs persiorientuoti visiškai kiton pusėn.

Vokiečių propaganda pirmaisiais karo metais buvo gana sėkminga rytų fronte. Rusai pereidavo ištisomis divizijomis į vokiečių pusę, nes neturėjo jokio noro kovoti ir žūti už Staliną. Bet vėliau, pradėjus vokiečiams badu marinti nieko nekaltus rusų belaisvius, ši propaganda jau neturėjo jokio pasisekimo.

Vlasovo armijos propoganda buvo visai skirtinga Goebelso propogandai tiek turiniu, tiek forma. Vlasovo propogandistai neviliojo raudonarmiečius bėgti į šią pusę, nes žinojo, kad jie čia bus laikomi pusbadžiu įvairiuose darbo lageriuose, bet stengėsi kaip galint plačiau paskleisti pačią antikomunistinę idėją Rusijoje. Ir nežiūrint to, ten kur stovėdavo Vlasovo armijos daliniai labai dažnai raudonarmiečiai ištisais būriais pereidavo į Vlasovo pusę. 1944 m. rugsėjo 25 d. tik vienos nakties lai-

kotarpy pas atamano Krasnovo vadovaujamus kazokus perbėgo 803 raudonarmiečiai ir nusileido 6 lėktuvai su visomis įgulomis ir amunicija.

Tik per vieną dieną, po "Pragos Manifesto" paskelbimo, vien tik Berlyne buvo gauta 62,000 prašymų stoti į Vlasovo armiją, kas taikos metu sudarytų 5-ias pilnas divizijas. Iš 12 milijonų rusų atvežtų darbams į Vokietiją ir kurių didesnė dalis buvo jauni vyrai, Vlasovas tikėjosi ir būtų sudaręs kelių milijonų vyrų armiją, jei ne vokiečių trukdymai ir viso organizacinio darbo stabdymas. Vokiečiai atrodo, iki paskutinio momento bijojo, kad Vlasovas gali išaugti į tokią jėgą, kad paskiau ir patiems vokiečiams bus sunku su juo susitvarkyti. Tuo metu Vlasovo armijoje buvo priskaičiuojama jau apie 800.000 vyrų, kurie tačiau buvo suorganizuoti nedidesniuose vienetuose kaip batalionas.

Nežiūrint visų vokiečių provakacijų ir trukdymų, 1945 m. vasario mėn. 16 d. Muensingene, netoli Šveicarijos pasienio, galutinai suorganizuojama Vlasovo armijos I-oji divizija, o kiek vėliau ir II-oji. Atvykęs Vlasovas pasako kalbą, po kurios priima divizijų paradą ir po to, pirmą kartą III-jo Reicho žemėje iškeliama tautinė rusų vėliava, o nuo uniformų visi kareiviai ir karininkai nusiima vokišką erelį.

Kadangi I-os divizijos likimas yra panašus visai Vlasovo armijos tragedijai, todėl norisi ties ta divizija daugiau ir stabtelti.

Kovo 2 d. iš vyriausios vokiečių kariuomenės vadovybės gaunamas įsakymas divizijai tuč tuojau žygiuoti į frontą Štetino ir Berlyno ruože. Čia antru kartu pasikartoja ta pati vokiečių provokacija. Reikalas buvo paprastas. Vokiečiai surinkę Štetino apylinkėse stovėjusius keliolika Vlasovo armijos batalionų, su pažadu juos kaip stambų vienetą perduoti tiesioginei Vlasovo vadovybei atgabeno prie Berlyno ir čia metė į frontą tikslu likviduoti raud. armijos prieštiltį netoli Berlyno. Visi tie puolimai buvo aiški sąvižudybė, ypatingai kai vokiečiai juos neparėmė nei aviacija, nei artilerijos ugnimi. Vlasoviečiai, nežiūrint milžiniškų nuostolių, paniškos vyriausios vokiečių būstinės įsakymų varomi, kasdien iš naujo bandė likviduoti prietiltį, bet be sekmės, nes su turimais paprastais pėstininkų ginklais, nebuvo galima kovoti prieš galingą sovietų aviaciją ir artileriją sutrauktą Berlyno puolimui. Tas viskas Vlasovo buvo įžiūrėta, kaip vokiečių smūgis taikomas jam ir jo politiniam sąjūdžiui tikslu padaryti jį nuolaidesnį jo derybose su vokiečiais.

Generolas Buiničenko, I-os divizijos vadas, pasitaręs su vyresniais divizijos karininkais, atvykusiems vokiečių vyr. būstinės atstovams pareiškia, kad divizija suformuota kaip dalis Rusų Išlaisvinimo Armijos ir veiksianti tik ten, kur jai bus įsakyta gen. Vlasovo. Vokiečių atstovai pareiškia, kad tai esąs įsakymo nevykdymas ir karo meto teise gen. Buiničenko ir visi augštieji karininkai gali būti perduoti karo lauko teismui. Gen. Buiničenko į šį vokiečių grasinimą atsako, kad tokiu atveju, jei vokiečiai bandys diviziją ginklu likviduoti, tai jis pasipriešins ir su visa divizija pasuks Šveicarijos link, kuri eanti tik 60 km. nuo Muensingeno. Vokiečių delegatai išvyksta nieko nepešę.

Kovo 5-tą dieną gaunamas asmeniškas Vlasovo įsakymas divizijai žygiuoti link Kottbuso, netoli Čekoslovakijos pasienio. Kodėl buvo duotas įsakymas žygiuoti į Kottbusą yra ir šiandien neaišku. Ar tai buvo Vlasovo nuolaida vokiečiams, ar baimė, kad pačiu paskutiniu momentu pasipriešinus vokiečiams, gali tekti ginklu susikirsti su jais ir tuo pačiu pakenkti visam Rusų Išlaisvinimo Sąjūdžiui. Faktas yra, kad įsakymas žygiuoti į Kottbusą buvo priešingas visai Vlasovo sąjūdžio politikai. Pvz: vėlyvesnis įsakymas duotas II-jai divizijai, atsarginei brigadai ir karo mokyklai buvo žygiuoti į Linzą, Austrijoje, kur mieste ir apylinkėse tuo metu radosi apie 150.000 gen. Krasnovo kazokų. Vlasovo politikos tikslas visą laiką buvo, atėjus tinkamam momentui, pradėti išlaisvinimo žygį, kur nors iš slavų žemės, tik dėl to ir "Pragos Manifestas" buvo paskelbtas Čekoslovakijoje, bet ne Vokietijoje. Taip pat vienas iš jo politikos tikslų, buvo kaip galint greičiau sukoncentruoti visas antibolševikines jėgas į vieną vietą ir po viena vadovybe.

Gen. Buiničenko įsako divizijai būti pasiruošus pradėti žygį kovo 8-tą dieną. Vokiečių ryšio karininkų pasiūlyti keliolika ešalonų pergabenimui divizijos, gen. Buiničenko atmetami, kadangi bijomasi, kad vokiečiai pakely gali bandyti diviziją suskaldyti į mažus dalinius ir panaudoti savo tikslams. Gen. Buiničenko nutaria žygiuoti pėsčiomis, nes tokiu būdu jis galėsiąs visą laiką palaikyti kontrolę ir ryšį tarp divizijos avangardo ir užpakalinių dalinių.

Kovo 8-tą dieną, divizija, 14,000 vyrų pajėgumo, su tankais ir sunkiaja artilerija pradeda žygį išsitęsdama per keliolika kilometrų. Jau antrą žygio dieną, I-os divizijos žvalgyba gauna žinių, kad vokiečiai iš abiejų divizijos pusių traukia savo dalinius. Taip pat pranešama, kad atskiri Vlasovo armijos batalionai bandę susijungti su I-ąja ir II-ąja divizija, nuginkluojami. Pakeliui, šimtai rusų belaisvių ir darbininkų prašosi priimami į diviziją savanoriais ir nors neturint tam leidimo ir pakankamai uniformų, dalis jų priimama ir divizija greitai išauga iki 22,000 vyrų.

Išvengus susidūrimų su vokiečiais ir laimingai pasiekus frontą, gaunamas naujas vokiečių įsakymas: tučtuojau įsijungti į vokiečių 9-tąją armiją. Gen. Buiničenko, neturėdamas tiesioginio ryšio su gen. Vlasovu ir čia pat gavęs įsakymą likviduoti sovietinį prietiltį pietinėje Oderio upės pusėje, kas reikštų mažiausiai pusės divizijos sunaikinimą ir be to, jokios galimybės sueiti į glaudesnį kontaktą su raud. armija, nes Oderio prieštiltis sovietų buvo ginamas vien tik artilerijos ir minosvaidžių ugnimi, kategoriškai atsisako jį vykdyti ir visą diviziją pakreipia Čekoslovakijos pusėn. 15-tą balandžio išspausdinamas atsišaukimas vokiečių kalboje, kur aiškiai sakoma, kad Hitleris savo idiotiška politika paruošęs kelią bolševizmui į Vak. Europą ir kad Rusų Išlaisvinimo Sąjūdis perimąs šią kovą grynai į savo rankas.

Persikėlus per Elbę divizija apsupama vokiečių SS dalinių. Po trumpų pasitarimų su vokiečiais ir dar kartą aiškiai pareiškus, kad bus prasimušta iš apsupimo ginklu rankose, divizija 28-tą balandžio pereina Čekoslovakijos sieną.

Nežymūs incidentai su vokiečiais, greit paskleidžiami čekų tarpe, kaip Vlasovo armijos sukilimas prieš vokiečius. Gegužės mėn. 2-ą dieną, divizijos štabui stovint Šuhomastų kaime, atvyksta čekų pogrindžio delegacija. Ji priimama gen. Buiničenko ir paties Vlasovo, tuo metu atskridusio į diviziją. Čekai ruošią sukilimą Pragoje ir norėtų gauti I-os divizijos pagalbos. Kad paruošus divizijai kelią susijungti su kitomis Rusų Išlaisvinimo Armijos dalimis toliau pietuose, gen. Buiničenko sudaro 156 grupes, kiekvienoje po 20 žmonių ir ginkluotas vien tik automatais. Šių grupių uždavinys — paraližuoti vokiečių ryšį ir susijungus į didesnius vienetus, kur galima, nuginkluoti mažesnius vokiečių dalinius kas visai nesunkiai ir pavyksta padaryti, nes vokiečiai nerodo perdidelio pasipriešinimo.

Gegužės 4-tą dieną čekai sukyla Pragoje, būdami tikri savo pergale. Bet greitu laiku iš rytų sutrauktos

vokiečių SS dalys im sukilimą malšinti. Pragos radio stotis, užimta čekų sukilėlių, šaukiasi tai raud. Armijos, tai amerikiečių, tai Vlasovo pagelbos. Bet raud. armija dar gana toli nuo Pragos, gi amerikiečiai sustoję ties sąjungininkų konferencijose nužymėta linija toliau neeina. Į I-os divizijos štabą ir vėl atvyksta čekų delegacija, tik šį kartą jau visiškai netikra savo pergale ir maldaudama gelbėti. Po trumpo pasitarimo su štabo karininkais, gen. Buiničenko nutaria gelbėti čekų pogrindį ir įsako divizijai žygiuoti į Pragą, kuri pasiekiama gegužės 6-tos dienos vakare.

Gegužės 7-tos dienos rytą prasideda mūšis dėl Pragos su vokiečių SS daliniais. Staigiu puolimu užimamas aerodromas, paimami 46 lėktuvai ir 7 vokiečių lėktuvai, spėję pakilti, numušami. Praga divizijos puolama iš kelių pusių. Nežiūrint visų SS kontraatakų, 4.30 val. vakaro miesto centre iškabinama rusų ir čekų tautinės vėliavos. Divizija netenka 300 vyrų užmuštais ir keliolika šimtų sužeistais. Paimama 76 vokiečių tankai ir 10,000 belaisvių. Beveik kiekvienas Pragos namas pasipuošia Vlasovo portretais, kurie greitomis buvo išspausdinti čekų organizacijų, o divizijos kariai gyventojų apdovanojami įvairiomis dovanomis ir apipilami tūkstančiais gėlių.

Dar tos pačios gegužės 6-tos dienos vakarą, divizijai ruošiantis Pragos puolimui, netoli Pragos esančiame miestely Pibran, čekų partizanų sulaikomas ir areštuojamas Rusų Išlaisvinimo Armijos štabo viršininkas gen. Truhin, tuo metu vykęs į I-os divizijos štabą pasimatyti su gen. Vlasovu dėl vėl nutrūkusių ryšių su juo. Gegužės 7-tą dieną, aplenkiant Pragos miestą, jis čekų partizanų buvo nuvežtas ir išduotas sovietų organams. Dieną prieš tai čekų sučiuptas plk. Bojarski buvo vietoje pakartas.

Susiorganizavus Pragoje laikinai čekų vyriausybei į pirmą jos posėdį pakviečiami ir I-os divizijos atstovai. Laike posėdžio, čekų vyriausybės nariai pareiškia, kad jie pageidautų, jog I-oji divizija gražintų visus ginklus čekams, o patys lauktų jau visai netoli esančios raud. armijos. Karininkai atsako, kad divizija ginglų neatiduos, o kas liečia raud. armiją, tai pas juos nusistatymas aiškus: kovoti prieš komunizmą iki galo. Čekai pareiškia, kad tokiu atveju divizija Pragoje nepageidaujama, nes iš 12 vyriausybės narių 8 esą komunistai. Tai buvo čekų vyriausybės padėka už Pragos išlaisvinimą, kuri, jei ne I-os divizijos įsikišimas, šiandien istorijoje būtų žinoma, kaip antroji Varšuva. Divizija, prieš kelias dienas buvusi Pragos išlaisvintoja, tos pačios dienos vakare apleidžia miestą. Šį kartą vietoj gėlių ir ovacijų, palydima čekų piktais žvilgsniais ir šūkiais. Vlasovo portretai čekų skubiai deginami, o jų vieton kabinamas maršalas Konevas ir jo armijos užpakalyje važiuoją Benešas su Gotvaldu. Kitos dienos rytą į Pragą įžygiuoja pirmieji raud. armijos daliniai. Šiandien Pragoje stovi ant didžiulio marmuro pastatytas rusiškas tankas, kaip simbolis čekų tautos padėkos raud. armijai už jos sostinės "išlaisvinimą".

Po dviejų dienų žygio, gen. Buiničenko įsitikina, kad bet koks susijungimas su kitomis Vlasovo armijos dalimis yra jau nebeįmanomas. Divizija yra atsidūrusi viduryje abiejų frontų.

Siunčiama delegacija pas amerikiečius, kurie įsako atiduoti visus ginklus, palikdami tik po vieną šautuvą kiekvienam dešimčiai kareivių ir karininkams leisdami pasilaikyti jų asmeniškus ginklus. Gegūžės mėnesio 12 d. Šlusselbergo kaime ginklai atiduodami ir gen. Buiničenko pareiškia, kad divizija daugiau nebeegzistuojanti, o kiekvienas divizijos karys turįs asmeniškai spręsti savo ateitį. Amerikiečiai į sovietų reikalavimą visą diviziją išduoti, atsako neigiamai. Tačiau atvykusiem sovietų politrukams ir provokatoriams leidžiama agituoti ir vesti savo propagandą. Iš 22,000 vyrų atsiranda tik keliolika kareivių ir 2 karininkai, kurie pereina į sovietų pusę, bet ir tie patys už kelių šimtų metrų specialaus NKVD dalinio sušaudomi akivaizdoje visų likusių divizijos karių. Žmonės, netikėdami amerikiečių pažadu jų neišduoti, pradeda nedidelėmis grūpėmis bėgti, tikėdamiesi kokiu nors būdu pereiti amerikiečių armijos frontą ir pasiekti vakarus. Pavyksta tas tik labai nedideliam skaičiui, nes "didvyriškieji čekų partizanai", parodo čia visą savo "karžygiškumą" gaudydami beginklius karius ir čia pat išduodami juos sovietams, o kai kuriais atvejais net patys juos sušaudydami. Taip antru kartu čekai atsidėkojo už Pragos išvadavimą ir jei šiandien jie "išlaisvinti" gyvena jau 13 metų, tai jie tikrai pelnytai to užsitarnavo.

Patsai gen. Vlasovas, kuris keliolika dienų išgyveno globojamas ir slapstomas nuo sovietinių dalinių vieno puikaus amerikiečių kapitono, dieną lydimas 4-ių ginkluotų amerikiečių karių, vertėjos ir kelių savo štabo adjutantų, nutaria vykti į amerikiečių armijos štabą, kad gavus vyr. štabo užtikrinimą, jog "vlasoviečiai" nebus išduoti sovietams.

Vykti teko plentu esančiu amerikiečių zonoje ir tik 4 km. atstume nuo sovietinės zonos. Nežiūrint to, plentu visą laiką vyko didelis sovietų armijos dalinių judėjimas. Prie vienos kryžkelės mašinos sulaikomos nedidelio sovietų dalinio vadovaujamo vieno karininko, iš kurių pasikalbėjimo aišku, kad jie ieško kažkur dingusio I-os divizijos vado gen. Buiničenko. Kiek patikrinus ir jau davus leidimą vykti toliau, staiga iššoka vienas raudonarmietis, rėkdamas: girdi "čia Vlasovas". Tarp amerikiečių ir sovietų prasideda ginčas, kurio metu pravažiuojąs kažkoks amerikiečių karininkas sustoja ir į kareivių klausimus, ką jie turį daryti, atsako, kad tai rusų vidaus reikalas, o jie tegul važiuoja iš kur atvažiavę. Visa grupė, bolševikų nusivežama nežinoma kryptimi, amerikiečiams išgelbėjus tik vienintėlę vertėją.

Koks likimas ištiko Vlasovą paaiškėjo tik rugp. 2-ą d., 1946 m., kai Maskvos "Pravda" paskutiniame puslapyje trumpa žinute pranešė, kad vyr. karinio tribunolo sprendimu buvo įvykdyta mirties bausmė pakorimu generolams Vlasovui, Žilenkovui, Truchinui, Buiničenko ir kitiems aštuoniems.

Negeresnis likimas ištiko ir didžiąją dalį Vlasovo armijos karių. Visi buvę Vlasovo armijos kariai, vėliau anglų ir amerikiečių buvo išduoti sovietams. Taip sausio 19 d., 1946 m. buvo išduota 300 II-os divizijos "vlasoviečių" visą laiką laikytų Dachau stovykloje kartu su buvusiais vokiečių esesininkais. Lenkų sargybų kuopoms atsisakius vykdyti priverstiną išvežimą, atvyko iš Miuncheno amerikiečių MP kuopa, kuri čia pademonstravo visą savo didelį "karingumą". Vlasoviečiai žudėsi durklais, korėsi, piovė sau venas, bet, nežiūrint viso to, bolševikams buvo išduota 229 pusgyviai ir 71 lavonas. Net buvę vokiečių SS-ninkai garsiausiai protestavo prieš tokį nežmonišką Miuncheno MP žiaurumą.

Vasario 24., 1946 m. iš Plattlingo lagerio buvo išduoti paskutinieji 3000 "vlasoviečių" daugumoje buvę II-os divizijos kariai ir visai jauni karo mokyklos auklėtiniai. Liūdininkų tvirtinimais, bolševikams perimant ešaloną jame buvo rasta virš 400 "vlasoviečių" lavonų. Panašus likimas ištiko ir visą atomano Krasnovo kazokų korpą, apie kuri teks parašyti atskirą straipsnį.

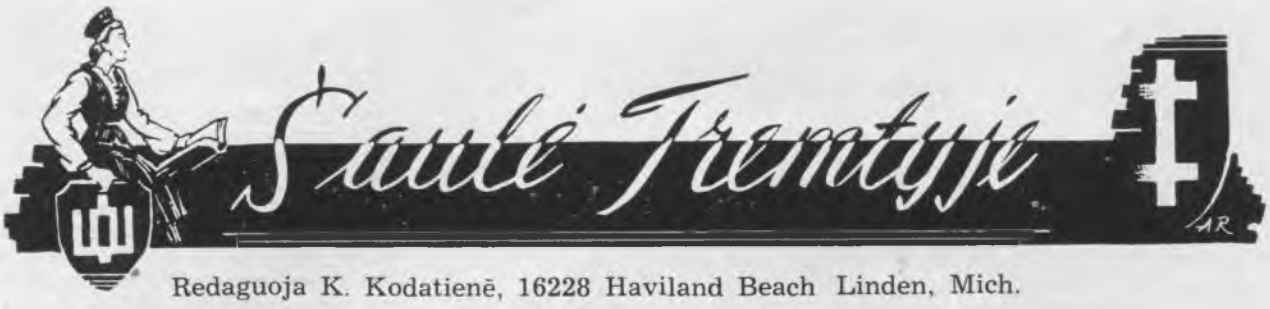

Redaguoja K. Kodatienė, 16228 Haviland Beach Linden, Mich.

IŠNAUDOTINOS PROGOS TAUTOS MEILEI UGDYTI

EM. P.

Norint išgelbėti jaunąją kartą nuo ištautėjimo, tenka daugiau šiuo klausimu domėtis, jį vispusiškai nagrinėti, jieškant vis konkretesnių ir tikslesnių tam tikslui siekti priemonių. Vien tik Dievo valiai atsiduoti nepakanka, nes ir Dievas nori, kad žmogus veiktų, tada ir jis padės.

Šiandien tenka jau nugirsti, jog ištautėjimas neišvengiamas ir anksčiau ar vėliau jis vistiek ateis, atsieit kam dėti pastangas ir tiek daug rūpintis. Tai yra tik atsakomybės nusimetimas ir "rankų nusiplovimas."

Turime juk labai daug gražių pavyzdžių, kaip čia gimę, augę ir net kelintos kartos lietuviai gražiai lietuviškai kalba, savo kraštą nuoširdžiai myli, dėl jo dirba ir kovoja už savo tautos teises. Kaip gražiai čia gimęs, augęs Jokūbas Stukas akcentuoja "Nesvarbu kur gimei, bet kuo gimei". Reikėtų tas šeimas labiau pažinti ir jų tėvų pasiklausti, kaip jie savo vaikus tokiais išaugino?

Reikia manyti, kad tie tėvai savo kraštą pirmiausiai patys labai mylėjo, jo ilgėjosi dėl jo sielojosi, kad jie savo tais išgyvenimais nuolat dalinosi su savo vaikais. Ta nuoširdi, nedirbtina tėvynės meilė užsiliepsnojo ir vaikų širdyse taip skaisčiai, kad ir jie pasiryžo del savo tautos dirbti ir kovoti. *Gyvenimo geriausi auklėtojai tai ryškieji pavyzdžiai. Galime ir gražiai kalbėti, bet jei savo gyvenimu ir darbais tų žodžių neparemsime — tuščia toji gražbylystė. Tik vieningai galvojanti ir prie savo krašto ir tautos idealų nuoširdžiai prisirišusi šeima gali išauklėti vaikus tikrais ir ryžtingais lietuviais.*

Tėvai yra pirmieji vaiko gyvenimo vadovai. Jų rankose yra labai gyva ir labai imli medžiaga — vaikas. Į tėvus ir nukrypsta pirmieji vaiko įspūdžiai ir pergyvenimai. Pačiuose pirmuose savo gyvenimo metuose vaikai visu gyvybiniu instinktu veržiasi aplinkos ir daiktų pažinimo. Kai juose gimsta minties ir protavimo pasireiškimas , iškyla ir šimtai klausimų. O tos pirmosios sąvokos ir įspūdžiai sudaro jau pamatą ant kurio kuriasi visas asmenybės rūmas-pomėgiai, įpročiai ir visas charakteris. Tie pirmieji įspūdžiai ir dvasios išgyvenimai palieka pėdsakus visam gyvenimui. Tada vaikas aklai viskam tiki, tėvai nepamainomas, nesugriaunamas autoritetas. Tėvai tai žinodami visu rūpestingumu turi stengtis savo vaikus kuo geriau išauklėti: ugdyti geruosius, slopinti bloguosius įpročius, mokinti gražiai elgtis vienas su kitu ir su visais žmonėmis, kad vaikas atskirtų gėrį nuo blogio. Kad vaikas mylėtų Dievą, tėvus, visus žmonės ir gyvulius.

Nustojus naturalaus pagrindo tautinei sąmonei ugdyti, savo krašto ir valstybės, tėvams tenka daugiau susirūpinti vaiko auklėjimu ir šia prasme. *Svetimame krašte tik šaima gali bent dalinai vaikui atstoti savo tėvynę.* Ypač šiam tikslui reikia išnaudoti tą vaiko imlų pirmų gyvenimo metų laikotarpį. Visa to ko vaikas neranda už šeimos ribų jis turėtų rasti savo šeimoje ir savo tautiečių tarpe. *Vaikus reikia taip nuteikti, kad jie įsisamonintų ir tikėtų, kad savos tautos žmonės jam artimesni, kad jie yra lyg tęsinys jo tėvų šeimos. Kad prie jų riša prigimties kraujo ryšiai, kalba, visa praeitis, sava kultūra, papročiai ir t.t. Neišmoksi mylėti tautos, nemylėdamas jos atskirų žmonių.*

Vaikui kils daug klausimų kodėl lietuvius pirmiausia reikia mylėti, ir tas ryšis turi būti kuo tinkamiausiai išaiškintas. Čia naturaliai atsidarys visas vaikui perteiktinas su savąja tauta ir kraštu susipažinimo laukas. Ir juo gilesnis supratimas ir meilė savo tautai ir kraštui glūdės pačių tėvų širdyse, tuo lengviau jie įtikins ir savo vaikus. Čia daug padės geri santykiai su savo tautiečiais ir pati šeimos aplinka, namų židinio šilima, gyvenimo būdas, papročiai, kalba ir visos apčiuopiamos aplinkos prie-

D.L.K. Kęstučio Šaulių Kuopos 5 m. veiklos minėjimo garbės prezidiumas. Iš k. į d.: kun. J. Kupris, M.I.C., M. Kasparaitis, prof J. Šimoliūnas, kun. A. Miciūnas, M.I.C., J. Giedrikas, V. Išganaitis, A. Valentinas, plk. M. Naujokas ir K. Žilėnas.

monės: tautiški išdirbiniai, paveikslai, sava spauda, knygos, albumai ir kt.

Auklėjant vaiko tautinę sąmonę daug dėmesio tenka kreipti ir į jo vaizduotę, ateiti jam į pagalbą kuo ryškiau susikurti tos nematytos tėvynės vaizdą. Žinant kaip vaikai mėgsta pasakas reikia panaudoti ryškiausius ir gražiausius vaizdus pasakojant apie savo kraštą, ypač kas vaiką labiausiai įdomauja —apie jos gamtą, paukščius, žvėris, gėles, apie tėvų gražiausius vaikiškus išgyvenimus ir nuotykius, apie tautos didvyrius, istorinius padavimus. Vaikas ir pats tuoj įsiterps ir pasakys kas jam labiausia įdomu. Vaikas per pasakas pradės ilgėtis to krašto, kaip vieno iš gražiausių, panašiai kaip mes anais laikais ilgėjomės prarastojo Vilniaus.

Dar viena labai konkreti ir mažai vartojama tautinio auklėjimo priemonė vaikams — tautinių švenčių šventimas šeimose.

Tėvynėje iškilmingas, viešas tautinių švenčių šventimas ir vaikams suteikdavo pakankamai įspūdžių. Svetur tautinių švenčių proga ruošiami iškilmingi minėjimai vaikams neįkandami, nepagauna jų širdies, nepadaro įspūdžio. *Reiktų sukurti papročius ir įvesti į tradiciją kur yra vaikų šias šventes iškilmingai švęsti ir šeimose.* Reikia tik geros tėvų valios, noro, šiek tiek sumanumo, paslankumo ir šios šventės galėtų būti įspūdingiausiai suruoštos.

Tėvai ir kiti esantys šeimoje suaugusieji jau iš anksto galėtų pradėti su vaikais apie artėjančią šventę kalbėti, pasakoti kaip tokias šventes ruošdavo Lietuvoje. Ir bendrai ta proga pačių vaikų lengva kalba pasakoti jiems kuo daugiau apie mūsų tautos praeitį, kaip žmonės gyveno, ką darė, ko siekė. Įdomiai vedami pasikalbėjimai vaikams neatsibosta, jie patys toliau klausinės, daug kuo domėsis.

Šventei atėjus namuose turi jaustis atitinkamas iškilmingumas. Ta proga būtų gera ką nors tautiško nupirkti ar padaryti namų papuošimui, o taip pat papuošti juos gyvomis gėlėmis, tautinėmis vėliavėlėmis. Vyresni vaikai galėtų išpaišyti tautinius simbolius: laisvės varpą, Gedimino stulpus, Klaipėdos švyturį ir t.t. Išdėstyti Lietuvą primenančius paveikslus, žurnalus, nuotraukas, įvairias iškarpas.

Nuo pat ryto tėvai ir vaikai iškilmingiau apsirengia, pasipuošia trispalve vėliavėle. Mamytė išverda gardesnį šeimos mėgiamą valgį, kokį Lietuvoje gamindavo. Būtų gera visai šeimai kartu nueiti į bažnyčią ir pasimelsti prašant Lietuvai laisvės. Kur yra tautiški paminklai ar kokie simboliai, kaip dabar Chicagoje Laisvės paminklas, juos aplankyti, pagerbti, nunešti kokią gėlelę.

Grįžus papasakoti vaikams apie šventės reikšmę, kaip ją Lietuvoje švęsdavome. Vaikai įdomaujasi kareivėliais, jūrininkais. Papasakokite apie mūsų šaulius, karius, karžygius, parodykite nuotraukų, padainuokite kartu karišku dainų, jei turite duokite maršų muzikos. Papasakokite apie Lietuvos laivus. Padarykite jiems laivelį su burėmis arba jį nupieškite. Nupieškite jiems Klaipėdos švyturį, pastatykite iš kaladėlių kartu su jais Gedimino pilį, Gedimino stulpus, ar kad ir paprastą lietuvišką šulinį su svirtimi. Vaikams viskas patrauklu ir jie arčiau konkrečiau pajaučia pačią Lietu-

IŠ LENKŲ KARO ATAŠĖS PLK. L. MITKIEVIČIAUS KAUNO ATSIMINIMŲ 1938 IR 1939 METAIS

Vertė **KAZYS KEPALAS**

(pradžia Kario Nr. 1.)

Ar buvo galimas priešvokiškas frontas?

Mano pastabos, rašytos 1938-39 metais, kai buvau karo atašė Kaune prie Lenkijos pasiuntinybės Lietuvoje, parodo mažai žinomą plačiajai lenkų visuomenei Baltijos valstybių, visų pirmiausia Lietuvos, ir Sovietų Rusijos reikalą dėl sudarymo po Lenkijos egida koalicinio bendro fronto prieš galimą vokiečių agresiją.

Praslinkus 21 metams, 1959 m. tie atsiminimai turi atrodyti mažiausiai keisti ir nerealūs. O tačiau taip buvo tikrai. Sovietų Rusijos laikymasis buvo tada, 1938 m., labai panašus į jos laikymąsi 1959 m. Ženevoje su tuo dideliu skirtumu, kad tada sovietų Rusija dar nepasiekė savo jėgų pilnumo.

■

Vis tiktai žodžiai, pasakyti man prieš 21 metus, 1938 m. gruodžio mėnesio viduryje Sovietų Rusijos karo atašės ir generalinio Sovietų Rusijos armijos štabo karininko buvo be jokios abejonės teisingi: vokiečiai siekia sukelti Europos o gal ir pasaulio karą, ir užgrobti visą Lenkiją ir Ukrainą — reikia tam bendrai pasipriešinti, sudarant kol laikas didelės Vakarų ir Rytų koalicijos frontus.

Lenkų ir sovietų santykiai 1938m. buvo ištikrųjų joki. Iš tiesų turėjome neagresijos paktą iš 1932 m., tikrai buvo šiokie tokie kultūriniai santykiai, buvo net kaž kokia prekybos sutartis, bet nuo amžių žiūrėjome tarpusavy su dideliu nepasitikėjimu.

1938 metų gruodžio 11 d. Kaunas.

Pulkininkas Deglavs, latvių karo atašė, tartum savo iniciatyva, bet tikrai pavedus savo generaliniam štabui, palietė nesenai kalbėdamas su manim reikalą tuojau pradėti bendradarbiauti visoms Baltijos valstybėms su Lenkija, išdirbant bendrą veiksmų planą ištikus vokiečių pradėtam karui. Plk. Deglavui rūpėjo užmegzti kalbas tarp Baltijos valstybių: Estijos, Latvijos ir Lietuvos štabų ir lenkų štabo. Pabrėžė smarkiai kad karas su vokiečiais gresia Europai neišvengiamai, artimoje ateityje, tai buvo jau po garsaus "Miuncheno" 1938 m. pagrobus vokiečiams Sudetus ir "atsiėmus" Zaolzią lenkų kariuomenei.

Erėždamas savo Baltijos valstybių bendradarbiavimo su Lenkija planą, plk. Deglavs turėjo galvoje apsigynimo planą ištikus karui lygiai su vokiečiais, kaip ir su Sovietų Rusija, bet manė, kad pavojus iš vokiečių pusės yra artimesnis laiku, nors grėsti iš abiejų pusių. Plk. Deglavo planas, paremtas gausiais paaiškinimais žemėlapyje, rėmėsi tuo, kad ištikus karui su vokiečiais, Baltijos valstybių karo jėgos įvertintos jo 15-20 pėstininkų divizijų, sudarytų Lietuvos žemėje šiaurinį sparną lenkų frontui prieš vokiečius ir galėtų būti bendrai su lenkų jėgomis, pavartotos puolamiems veiksmams, turintiems tikslą likviduoti vokiečių jėgą Rytų Prūsuose. Kaip parodė ta kalba, plk. Deglavs orientavosi labai gerai vokiečių galimybėse Rytų Prūsuose, ir buvo nuomonės, kad lenkų smūgis išilgai Vyslos upės rytų krantą kartu su Baltijos valstybių smūgiu tiesiai iš rytų, taigi bendromis 20-25 pėstininkų jėgomis, būtų pakankamas Rytų Prūsams paimti. Tos operacijos pasisekimo sąlyga būtų solidus, be atodairos, lenkų jėgų likusio fronto laikymas bendroje linijoje: Vyslos upė —Bydgoszcz — Kalisz — Vielun — Silezija.

Vertindamas lenkų jėgas plk. Deglavs tikrai pervertino mūsų mobilizacines galimybes, manydamas, kad Lenkija galės išstatyti po visuotinos mobilizacijos 60 didžiųjų vienetų — pėstininkų divizijų ir kavalerijos brigadų. Lenkų karo jėgos 1938 metais turėjo taikos metu 30 pėstininkų divizijų ir 11 kavalerijos brigadų.

---

vą. Padainuokite jiems apie Birutę ir ta proga papasakokite apie Palangą, kaip malonu buvo pajūryje stovyklauti, krykštauti ir vaikams smėlio kopose kastis. Kaip mes pajūryje rinkdavome gintarą, kopdavome į Birutės kalną ir kokius vaizdus matėme. Apie keliones Nemunu, nusagstytus piliakalnius ir kaip jie kartais būdavo kepurėmis supilti.

Tai tik dalis pavyzdėlių kuriais galima vaikus sudominti be jokių dirbtinų kalbų, kurios nekrenta vaikui į širdį. Tėvai turėdami gerus norus daug ką patys suras kuo galės savo vaikus labiau tos ar kitos šventės proga suinteresuoti. *Svarbu, kad švenčių proga tėvai parodytų daugiau atydos ir pasišventimo savo vaikams, kad su jais pabendrautų, juos sukauptų, užinteresuotų, kad tos šventės jiems išsiskirtų iš kitų dienų, kad jos jų atmintyje pasiliktų ir jie su noru vėl lauktų jų ateinant.*

Rodos, tai ne didelis dalykas, bet vaiko gyvenime tokios šventės palieka geriausius pėdsakus, ir tautinio auklėjimo dirvoje suvaidina didelę reikšmę. *Tėvų pastangos atneš nelauktai didelius vaisius ir tautinių švenčių ruošimas šeimoje taps reikšminga pagelbine priemone jų didžiajame auklėjimo uždavinyje.*

Aptardamas sąlygas, kuriomis būtų galimas Baltijos valstybių bendradarbiavimas tarpusavy ir su Lenkija, plk. Deglavs pažymėjo, kad yra didelių sunkumų susijungti politiškai, ir visų pirma kariškai. Plk. Deglavs vertino ligšiolinius Baltijos konferencijų vaisius, kaip visai nepakankamus. Tos konferencijos, esančios periodiškai paeiliui Kaune, Rygoj ir Taline nedavė jokių pozityvių vaisių. Viešpatauja pastovus nesiryžimas ir kiekvieno "Baltijos antantės" nario nuosavų veikimo kelių jieškojimas. Plk. Deglavs laikė esamąją reikalų būklę labai nesaugia ateityje. Kadangi diplomatijos srity nepavyko iki šiol prieiti iki visiško susipratimo tarp trijų Baltijos valstybių, plk. Deglavs siūlė pamėginti kariško susipratimo kelius per Baltijos valstybių generalinius štabus ir reiškė nuomonę, kad iniciatyvą turi paimti į savo rankas Lenkija. Politiškai aptardamas panašaus Lenkijos susitarimo su Baltijos valstybėmis galimybę plk. Deglavs pareiškė nuomonę, kad Sovietų Rusija nebūtų priešinga ar nepatenkinta tuo susitarimu, nukreiptu aiškiai prieš vokiečius, bet kartu labai nenorom svarstė galimybbę išplėsti būsimąją priešvokišką Baltijos valstybių ir Lenkijos sąjungą taipgi į Sovietų Rusiją, šalia vakarų valstybių: Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos.

Taigi buvo man aišku, kad ministerio Becko "Trečiosios Europos" planas, su kuriuo buvau susipažinęs, pasiekė jau latvių generalinį štabą ir kad šios dienos pulkininko Deglavs pasirodymas yra vienas iš jo pasekų.

Mūsų kalbos gale plk. Deglavs pasakė man, kad jo nuomone, turėčiau paveikti kategoriškai lenkų generalinį štabą Varšuvoje, kad jau dabar nedelsiant nė minutės, pradėtų pasikalbėjimus apie karo bendradarbiavimą ištikus karui su vokiečiais su generaliniais Baltijos valstybių štabais, neišskiriant ir Lietuvos. Paklausiau jį, ar mano, kad lietuvių generalinis štabas pribrendo jau ikitos rūšies pasikalbėjimų su Lenkiją, ir ar nebūtų jie perankstyvi atsižvelgiant į šių metų kovo mėnesio įvykius (mūsų ultimatumas Lietuvai). Plk. Deglavs atsakė man šitaip: "Iš tiesų laikas skubina, kad bendri mums Baltijos valstybių apsaugos klausimai būtų paliesti kuo rimčiausiai; kai dėl Lietuvos, tai žinau visai tikrai, kad yra lietuvių kariuomenėje išmintingų ir rimtų žmonių, kurie jau dabar norėtų pradėti kariškus pasikalbėjimus su mumis, Latvija, Estija ir Lenkija". Kiek vėliau plk. Deglavs davė man suprasti, kad galima laukti generolų Raštikio ir Černiaus paramos pradedant tos rūšies pasikalbėjimus.

Dėkodamas už pasidalijimą su manim tomis brangiomis ir teisingomis pažiūromis pareiškiau, kad padarysiu visa, kas mano galioje, duoti reikalui pageidaujamą eigą.

Plk. Deglavo, o ištikrųjų latvių generalinio štabo, o gal, kaip galima buvo spėti ir kitų Baltijos valstybių siūlimai ėjo aiškiai ir visai lenkų štabo ketinimų linkme, taip kaip tai man išdėstė plk. Pelczynskis, Vyriausiojo štabo II skyriaus šefas duotose man 1938 metų balandžio 8 d. instrukcijose, kai važiavau į Kauną.

Labai gerai supratau, kad nuo pradedamųjų štabų pasikalbėjimų iki politinės ir karinės sąjungos tarp Baltijos valstybių ir Lenkijos yra labai toli.

Siųsdamas į vyriausįjį štabą Varšuvoj savo raportą apie tą pasikalbėjimą ir plk. Deglavo (greičiau latvių štabo) pasiūlymus ir ragindamas paskubinti deciziją tuo klausimu, aprūpinau jį komentaru, kuriame pasakiau kad iš mano pastebėjimų Pabaltijį nepasiseks mums palenkti Baltijos valstybių, ir visų pirma Lietuvos, vyriausybių prisidėti prie sąjungos prieš vokiečius, neišgavus prieš tai Prancūzijos ir Anglijos ir gal Sovietų Rusijos palaiminimo.

1938 metų gruodžio 15 d. Kaunas.

Neminėjau pirmiau savo santykių su Sovietų karo ataše, majoru Korotkich. Susipažinę per šių metų Lietuvių manevrus ir pasikeitę vizitais, sudarėme tarpusavy gana artimus santykius, matydamies gana dažnai ir aplankydami vienas kitą. Mjr. Korotkich yra Kaune su žmona ir dukteria. Gyvena netoli nuo mūsų maloniame, nedideliame naujoviškame bute ir priima pas save su tikrai rusišku vaišingumu, su taip autentiškais rusiškais valgiais ir gėrimais. Mjr. Korotkich, kaip pasakojo man apie save, kilęs iš Kievo apylinkių, kur baigė artilerijos karo mokyklą, paskui buvo karo akademijoje Maskvoje, o galop, prieš paskiriant jį karo ataše Lietuvoje, buvo kurį laiką Turkijoje ataše. Mūsų kalbos darėsi gilėjant pažinčiai vis atviresnės, gal net nuoširdžios ir sukosi nuolat apie vokiečių klausimą Europoje ir jieškojimą būdų, kaip surasti išeitį iš gresiančio pavojaus sulaikyti vokiečių agresiją ir Europos karą, o gal ir pasaulio.

Vakar mjr. Korotkich telefonavo man, kad norėtų su manim pasimatyti ir prašė, ar neužeičiau pas jį "pobesiedovat" — pasikalbėti. Noromis sutikau, nes kalbos su juo buvo visada nepaprastai įdomios. Pasirodė, kad tai nebuvo eilinis mūsų pasikalbėjimas; iš mjr. Korotkich pusės buvo padaryta išimtinai svarbi deklaracija pagrindiniais klausimais, liečiančiais Lenkų valstybę ir Sovietų Rusiją. Be abejo įvyko ji pavedus Sovietų generaliniam štabui, netikiu, kad mjr. Korotkich būtų galėjęs pats išeiti su panašia iniciatyva.

Pradžioje mjr. Korotkich išvystė labai smulkiai padėtį Europoje. Trumpai rėmėsi tvirtinimu, kad vokiečiai ir italai ruošia Europos karą, kuris, kaip visai panašu, pavirs pasaulio karu, nes paskui vokiečius ir italus eis Japonija — trečias "Ašies" partneris Tolimuosiuose Rytuose — kas automatiškai — anksčiau ar vėliau — turi sukelti Jungtinių Valstybių dalyvavimą kare. Mjr. Korotkich sprendė, kad vokiečių tikslas yra pirmiausia smogti Prancūziją ir Lenkiją, o toliau ir Rusiją, kad paimtų Ukrainą, ir manė, kad vokiečiai tikriausiai pirma smogs Prancūziją, o tik vėliau Lenkiją, nenorėdami rizikuoti kariauti arti Rusijos. Į mano pastabą, kad lenkų štabas numato priešingą vokiečių veiksmų eilę, būtent mano, kad svarbiausios vokiečių jėgos smogs pirmiausia Lenkiją, mjr. Korotkich atsakė: "tuo geriau, kad lenkų štabas kaip tik taip numato — bus ponui pulkininkui lengviau sutikti su tolimesnėmis mano išvadomis."

Paskui mjr. Korotkich plačiau aptarė tezę, kad yra dar laiko pradėti žingsnius, kurie galėtų sulaikyti karo kilimą, tai reiškia, kurie sudarytų tokias politines sąlygas, kad vokiečiai turėtų pripažinti kiekvieną tolimesnę agresiją perdaug pavojinga rizika, kas sulaikytų juos gal nuo karo išplėtimo. Mjr. Korotkich pareiškė man, kad labiausiai vaisinga priemonė, vedanti prie to tikslo, turėtų būti neatidėliojant sudaryti priešfašistinę koaliciją, nukreiptą lygiai prieš vokiečius, italus ir japonus. Į koaliciją turėtų įeiti: Vakaruose — Prancūzija, Didžioji Britanija ir Jungtinės Valstybės, o Rytuose Rusija, Lenkija ir Čekoslovakija. Lenkija — kalbėjo ypatingai spausdamas mjr. Korotkich — turi įvykdyti tame bendrame plane didelį ir svarbų uždavinį sujungti aplink save kitas mažesnes Vidurio ir Rytų Europos tautas esančias tarp Baltijos ir Juodosios jūros, kurių pasitikėjimą Lenkija turi gauti, ir paremti visą tą junginį į sąjungą su Rusija.

Pereidamas prie artimesnio Lenkijos ir Rusijos sąjungos reikalo aptarimo, mjr. Korotkich pridėjo pabrėždamas, kad neatšaukiama karinio susitarimo ir politiškai karinės Rusijos sąjungos su Lenkija sąlyga — sine qua non — yra šie punktai: 1. Lenkijos sutikimas su teise tuojau įžengti rusų kariuomenei į Baltijos valstybių teritoriją, pasireiškus pirmiems vokiečių agresijos ženklams, konkrečiai, jei įvyktų grasymas Lenkijai ar Lietuvai iš vokiečių pusės, arba jei vokiečiai pradėtų puolamuosius veiksmus prieš Prancūziją; Lenkijos leidimas Sovietų Rusijai naudotis bazėmis ir susisiekimo linijomis Vilniaus ir Lvovo srityse ir lenkų valdžios sutikimas leisti pereiti rusų kariuomenei per Vilniaus ir Lvovo sritis, kad įgalintų rusų veiksmus į Rytų Prūsus ir per Rytų Mažąją Lenkiją padėti Čekoslovakijai.

Išplėsdamas minėtuosius punktus, mjr. Korotkich pareiškė man, kad Baltijos valstybės dabartinėje politinėje Europos padėtyje veda — gal ir dėl būtinumo — svyruojančią politiką daugiašališkai balansuodamos į visas puses; ta politika nėra aiški ir nežinoma, ar vokiečių spaudžiamos Baltijos valstybės nekapituliuos ir netaps sritim, iš kur vokiečiai galėtų smogti į šiaurinį rusų sparną. Lenkija — pažymėjo mjr. Korotkich — negalėtų savo ginkluotomis jėgomis kliudyti pati viena panašiai įvykių eigai, iš čia būtina yra Rusijos pagalba ir tik tuo yra paremtas Rusijos noras teisės įžengti — pasireiškus vokiečių agresijai Europoje — Į Baltijos valstybių teritoriją. Mjr. Korotkich, neslėpdamas, kad pačiai Rusijai nepadarius nepaprastų žingsnių, sunku būtų įtikinti Baltijos valstybes dėl tokio sprendimo reikalo, siūlė man o per mane lenkų štabui ir valdžiai, kad politinės Baltijos valstybių — Estijos, Latvijos ir Lietuvos — nepriklausomybės garantijos reikalas, įžengus rusų kariuomenei būtų išspręstas bendrai ir solidariai Rusijos ir Lenkijos.

Baigdamas savo išvadą mjr. Korotkich dar kartą smarkiai pabrėžė, kad visas pasaulis yra kritiškoje padėtyje, ir kad tai yra paskutinė minutė kaip galima greičiau susitarus suorganizuoti stiprią, galingą priešfašistinę koaliciją, susidedančią iš Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Jungtinių Amerikos Valstybių, Čekoslovakijos, Lenkijos ir Rusijos ir tuo būdu neleisti pasaulinio karo, kurį kitaip sukels tikrai vokiečiai, italai ir Japonija.

Buvau visai užkluptas to nelaukto mjr. Korotkich pareiškimo, nes nežinojau, kaip turiu aiškintis sau faktą, kad kaip tik mane pasirinko sau sovietų štabas perduoti tą svarbią žinią lenkų štabui, o tikriau lenkų valdžiai, o ne lenkų karo atašę Maskvoje, plk. Erzeszczynskį. Be to neturėjau jokių instrukcijų nei įgaliojimų reikšti pažiūras savo įgaliotojų: maršalo Smiglo-Rydzo nei generolo Stachievičiaus, ypač Sovietų Rusijos atstovui. Pasakiau tai mjr. Korotkich, pažymėdamas, kad tai ką jam sakiau, yra vien tiktai mano paties nuomonė, ir kad jo išvadų turinį perduosiu netrukus lenkų štabui Varšuvoje, kur ir pats greitai būsiu.

Pareiškiau mjr. Korotkich, kad aš pats visiškai sutinku su jo padėties įvertinimu Europoje ir visam pasaulyje, kad sutinku su jo pažiūra, kad situacija yra labai nesaugi ir kad vokiečių agresija kabo ant Europos. Ypatingai pasakiau jam, kad laikau Lenkijos susitarimą ir net sąjungą su Rusija, būtinai reikalinga ištikus vokiečių puolimui prieš Lenkiją, tačiau šalia lygios sąjungos su Vakarų valstybėmis, Prancūzija ir Anglija ir kiek tai bus galima su Jungtinėmis Amerikos Valstybėmis. Po paskutinių įvykių Čekoslovakijoje — sakiau — rodosi man, kad vokiečiai ruošiasi puolamajai akcijai lyg ir prieš Lenkiją. Lenkijos sąjungą ar karo susitarimą su Rusija įsivaizduoju sau pats tuo būdu, kad Lenkija turi gauti iš Rusijos greitą pagalbą lėktuvų jėgomis, šarvuočių daliniais ir karo reikmenų pristatymu o ištikus karui su vokiečiais visų pirma užtikrinti Lenkijai gilų Organizuotą užpakalį. Lenkų sausumos jėgos — kalbėjau mjr. Korotkich — pėstininkų divizijos ir kavalerijos brigados, kad ir žymiai mažesnės skaičiumi už vokiečių karo jėgas, turi būti pakankamos, kad su rusų pagalba lėktuvais ir šarvuočiais, taipgi padedant vakarų aliantams Prancūzijai ir Anglijai, kurios turi tuojau pereiti prie puolamųjų veiksmų, sudavus vokiečiams smūgį Lenkijai, vaisingai pasipriešinti vokiečių puolimui ir jį sulaikyti.

Toje vietoje mjr. Korotkich pertraukė mane užduodamas klausimą: "Ar tai tiesa, kad lenkų pėstininkų divizijos yra pirmaeilės?". Atsakiau jam patvirtindamas. Maniau, kad tas klausimas buvo nutaikytas į mano tikėjimą kad galime apsiginti nuo vokiečių tik savo jėgomis.

Kalbėdamas toliau, pabrėžiau labai stipriai mjr. Korotkich, kad savo lenkų žemėje norime kovoti savarankiškai, suvereniškai ir savo lenkų vadovybėje. Jei kalbama apie rusų kariuomenės įėjimą į lenkų žemes į Vilnių ir Lvovą, tai pasakiau mjr. Korotkich, kad ilgametis patyrimas pamokė lenkus nepasitikėti nieku, o ypač rusais nes žinome, kad kartą rusų kariuomenės paimtos žemės — Vilnius ir Lvovas — niekad geruoju nebus mums grąžinamos tačiau tai nereiškia — kalbėjau toliau — kad atmetu rusų kariuomenės dalyvavimą abiejuose lenkų sparnuose: šiaurėje Rytų Prūsuose — bendrai dalyvaujant Baltijos valstybėms ir pietuose Vienos ir Čekoslovakijos kryptimi. Esant sovietų kariuomenei lenkų sparnuose bendros vyriausios vadovybės klausimas koordinuoti operacijai reikėtų aptarti ir nustatyti Rusijai ir Lenkijai.

Dar kartą prašiau mjr. Korotkich, kad mano nuomonę, tuo reikalu traktuotų ne kaip oficialų ir valdišką atsakymą bet kaip visai privačią mano pažiūrą. Pareiškiau jam kartu, kad tuojau pranešiu mūsų pasikalbėjimą Vyriausiojo lenkų štabo šefui ir turiu vilties, kad dėl jo ypatingo svarbumo, gausiu greitą atsakymą.

Mjr. Korotkich išklausęs mano atsakymo be jokių komentarų grįžo dar kartą prie Baltijos valstybių problemos, į ką trūko atsakymo mano žodžiuose. Tiesiog nenorėjau kalbėti man nepriklausančiomis temomis, net privačioj formoj. Vėl, tuo tarpu stipriau kaip pirmiau, pareiškė, kad Sovietų Rusija nėra tikra dėl Baltijos valstybių padėties ištikus Europos konfliktui, sukeltam vokiečių ir, italų. Ligšiolinė visų baltų politika — yra labai neaiški vokiečių atžvilgiu. Ypač Estija atrodo esanti kažkokiuose santykiuose su vokiečiais: dažni vokiečių žvalgybos šefo, admirolo Canario vizitai yra labai įtartini. Sovietų štabas mano, kad vokiečiai puldami į rytus, į Lenkiją, galėtų paimti visą Pabaltijį ir Suomiją be jokio pasipriešinimo iš tų valstybių pusės. Lenkija gi negalėtų to sutrukdyti sakė mjr. Korotkich. Panaši situacija sukeltų rimtą pavojų visam šiauriniam sovietų fronto sparnui, ir net galėtų grėsti Leningrado praradimu ir visišku Rusijos atkirtimu nuo Baltijos jūros. Dėl tų priežasčių visos Pabaltijos srities saugumo reikalas prieš galimą vokiečių srities agresiją sudaro pagrindinį klausimą Sovietų valdžiai ir generaliniam Sovietų štabui, kuris turi būti kuo stropiausiai išspręstas. Mjr. Korotkich vėl ir labai spausdamas patvirtino, kad visų pirmiausia reikia išspręsti rusų kariuomenės įėjimo reikalą, kai tik pasireikš pirmos vokiečių agresijos žymės į Baltijos valstybes: Estiją, Latviją ir Lietuvą.

(bus daugiau)

J A VALSTYBĖS

— Pagaminta ir bandoma nauja šovinio tūtelė padaryta iš medžiagos, kuri šovimo metu sudega kaip ir parakas. Pirmiausia jos bus panaudotos tankų ginklų šoviniams; vėliau artilerijai, kulkosvaidžiams ir kitiems smulkiems ginklams. Tuo sutaupoma daug vario ir laimima svorio požiūriu. Naujoji tūtelė yra 10 kartų lengvesnė už misinginę.

ŠVEICARIJA

— Šveicarai numato plačiai naudoti minas. Jų nauja prieštankinė mina, gaminta Milane, yra S H. 55. Jos skersmuo 280 mm., augštis 130 mm., sveria 7.3 kg., kurių 5.5 kg. yra sprogstamoji medžiaga. Jos kevalas yra pagamintas iš plastikos. Dėl to ji yra nesusekama magnetinių minų ieškojimo instrumentų. Minos viduje yra dvi tuštumos užpildytos nevienodo spaudimo oru. Tai jai suteikia savybę, kad ji nesprogsta kovotojui ant jos užsistojus. Mina turi detonatorių, kuris sandėliavimo ir pervežimo metu pakeičiamas kitu — neveiksmingu.

Ši mina bandymuose pasirodė labai gerai. Išbuvusi vandenyje 12 mėnesių., taip pat lietuje, šaltyje ir sniege 6 mėn. nenustojo savo savybių.

Bandymo aktas, patvirtintas 10 karinių atstovų, sako:

— praėjus kovotojui pilnoje kautynių aprangoje (130 kg) per minų lauką tvirtu žingsniu nė viena mina nesprogo;

— tokių minų laukas nebuvo pastebėtas magentinių minų ieškotojų;

— minos sprogusios 2 metrų atstume nuo kaimyninės ją nesusprogdino;

— pervežimo metu iškrito iš vežimo iš 2-3 metrų augštumo ir nesprogo;

— priešingai, iš 30 minų pakastų 7.5 — 10 cm. gylyje tankui M 47 ant jų užvažiavus visos sprogo. Pakastoji 15 cm. gylyje nesprogo.

VAK. VOKIETIJA

— Amerikiečių žurnale Ordnance dabartinė V. Vokietijos kariuomenė vertinama sekančiai. Jos kariuomenė yra trečioji pasaulyje. Jos jėga glūdi ne skaičiuose, bet naujoje organizacijoj, naujuos ginkluos ir vadų kariniam patyrime.

Vokiečiai netiki, kad atominiu karu galima ką nors laimėti. Jie nori tokio karo išvengti, jei tik galima. Bet iš kitos pusės, jie yra įsitikinę, kad komunizmo išsiplėtimas yra blogiau už atominį karą. Visos vokiečių partijos sutinka, jog V. Vokietijos išsigelbėjimas yra dalyvavime NATO organizacijoje. Vokietija nori būti stipri, kad tuo išvengtų reikalo kariauti. Jei prisieis kariauti, ji kirs stipriai ir greitai.

Pereito karo laimėjimų pagrindai prieš Lenkiją, Prancūziją ir dalinai Rusiją dar nepaseno. Vokiečiai su rusais negali lygintis skaičiumi, bet juos gali nugalėti kitais būdais.

Geriausi modernūs ginklai yra tiek verti, kiek yra geri juos vartojinti kovotojai bei jiems vadovaują vadai. Kautynių jėgą galima padidinti tinkamu sutelkimu, sutartinu veiksmu ir pilnu parengimu. Toki yra vokiečių aiškūs kariniai siekimai ir tikslai.

Dabar vokiečių kariuomenė įprasta prasme pėstijos neturi. Kuopa yra tikrų pėstininkų didžiausias dalinys, kuri dažniausiai yra mechanizuota ar motorizuota. Didesni daliniai yra mišinys pėstininkų, artilerijos, tankų ir kitų. Kovotojų perkėlimo priemonės privalo būti netik šarvuotos, bet ir judrios bet kurioje vietovėje ir turi tikti kautis judesio metu. Pėst. bataliono sudėtis; vadovavimo grupė, 3 pėst. kuopos ir pagelbinių ginklų kuopa. Vadovavimo grupė sudaryta iš 2-jų skyrių, kurių kiekvienas gali pilnai vadovauti batalionui. Paprastai jų vienas yra

Ispanų 3.5 col. bazuka, laikoma taiklesne ir geresne už J. A.U. panašų ginklą.

priekyje bataliono, kitas jo užpakalyje.

Pēst kuopa: (137 kariai) — vadovavimo skyrius (17); 3 šaulių būriai po 40 vyrų; būryje — vadovavimo grandis (8) ir 4 šaulių skyriai po 8 vyrus.

Pagelbinių ginklų kuopoje yra 5 būriai: 1-mas turi 6 — 81 mm. mortyras, 2-as — 4-120 mm mortyras, 3-ČIAS — 6-20 mm. autom. patrankēles, 4-tas — 5-90 mm. prieštankinius pabūklus, kurie patys važiuoja ir be kelių, taipgi yra šarvuoti, 5-as būrys turi 6 džypus su raketų leidėjais po 8 raketas kiekvienas.

Vokiečiai pasirinko savo senąjį sunk. kulkosvaidį MG-42-59, jį tik pritaikė NATO šaudmenims —7.62 mm, jis leidžia 1300 š-m. Prie tokio tankumo, nors nėra labai taiklus, bet apsėja didelį plotą. Pradžioje turėjo FN šautuvą, dabar jį pakeičia ispanišku CETME 7.62 mm. jis gali šaudyti pavieniai, pusiau automatiškai ir automatiškai (650 š-m.) Mašinpistolietas — Izraelio UZI, gaminamas Vokietijoje, nesudėtingas, patvarus ir patikimas, šaudo pusiau automat. ir automatiškai. Pistolietas — P-38, 9 mm. 81 mm mortyros — paprastos ir veiksmingos, jos naudojamos visų kraštų, kurie priklauso NATO. 120 mm mortyra — prancūziška Brandt, tarukiama sunkvežimio. Ji numatoma pakeisti suomiška MONTELL mortyra, kuri gali būti įtaisyta vežimuose. 20 mm autom. patrankėlė—ispaniška, jos pragreitis 1050 m-sek., šaudymo greitis 800 š-m., taikli, gali naudoti sprogstamuosius šovinius, 20 mm. prieštankinis pabūklas pats važiuoja, veiksmingas ir prieš kitokius taikinius, nereikalinga įpatingų įtvirtinimų.

Laikinai vokiečiai naudoja amerikiečių tankus M-41 ir M-47. Jie turi sukonstravę savo tanką, kuris yra daug lengvesnis ir judresnis už amerikiečių.

Raketos: — pagerinta JAV Cobra raketa. Kiekvienas sunkvežimis turi bazuką, kuri gali būti iškeliama žemėn.

Vokiečių kariuomenė daug ir rimtai dirba, nesigirdama laimėjimais, greičiau pabrėždama tai, ko jai dar trūksta. **L.L.**

CIVILINĖS APSAUGOS NAUJOJI INSTRUKCIJA

Civil Defence — civilinė apsauga yra organizacija kurią privalome visi remti, bet, kaip dabar madoje, iš jos nesijuokti. Tiesa, sunku įsivaizduoti apsaugą nuo vandenilinių bombų, bet toje srityje mokslininkai atsidėję tyrinėja, bando.

II Pas. karo metu daugelis iš mūsų buvusių Vokietijoje, atsimena, kad karo veiksmams vykstant, panika ir dezorganizacija žmonių aukų skaičių ir turto sunaikinimą beveik padvigubina, palyginti kiek sunaikina priešo išmestas bombos. Ugnis, užkrečiamos ligos, badas — tuo atžvilgiu per amžius nepasikeitė.

Ką privalome daryti? Kaip pasiruošti? Tie, kurie turi nors kiek laisvo laiko, klauso instrukcijų per radio, skaito arba, dar geriau, užsirašo į kursus: Pirmosios pagalbos, Priešgaisrinės apsaugos, Ambulansų tarnybos ir t.t. Tam tikslui tik kelių savaičių pasišventimas gali išgelbėti savo šeimos ir daug artimų gyvybių ne vien tik karo metu.

Atominėmis bombomis ar raketomis priešo atakos metu, ateities kare, galime atsidurti vienoje iš dvieju situacijų:—

1. Jei gyvename pramonės rajone, dideliame mieste, galime sulaukti įsakymo evakuotis.

2. Mūsų gyvenamoji vietovė netikėtai atsiduria radioaktyvių dulkių rajone. Vienu ir kitu atveju galime netekti elektros, gazo, vandens, komunikacijų veikimo ir reikalingiausių dalykų nebegalėti nusipirkti.

Jei mums prisieitų evakuotis, arba slėptis tai privalome turėti savo paruoštą "emergency pocket".

Pirmas ir svarbiausias dalykas, tai automobilio tankas privalo būti pilnas benzino — **visuomet.**

Kiekvienas šeimos narys privalo turėti pritaikytą brezentinę kuprinę (kaip matėm Vokietijoje), kurioje sudėti reikalingiausi daiktai, kurią gali nešti užsidėjęs ant pečių, o sąmyšio metu, kur nors atsiskyrus laikinai, reikalingiausius daiktus turėti su savim.

Ką privalo turėti kiekvienas asmuo?

Antklodę, vilnonių kojinių porą, būtiniausius daiktus kūdikiams (kas juos turi), žvakių, degtukų, (safety), elektros lemputę, peilį, kirvuką, kastuvėlį.

Reikalingiausi daiktai šeimai

Kiekvienam šeimos nariui plastikinis lietaus apsiaustas, rankšluostis, muilas, tuoletiniai dalykai(dantų šepetukas, šukos skutimuisi įrankiai,

40 mm granatsvaidis XM 79, juo, kaip tobulesniu ginklu, pakeičiami J.A.V. armijoje vartoti 60 mm. minosvaidžiai

←2 CETME (ispanų) šautuvo tipai atstojanti rankinį ir net lengvą kulkosvaidį.

žirklaitės), asmens dokumentai, vertybės dalykai, įvairių vaistų paketėlis, baterinis radio aparatas, virimo plytelė (neelektrinė), virimo įrankiai, brezentas, virvė, žibalinė lempa su žibalo atsarga, baltinių pamainos, vinių, švilpukas ir keletą žaislų vaikams.

Maistas. 1. Maisto produktai pirvalo būti dėžutėse arba stikliniuose induose hermetiškai uždarytus.

2. Parinkti konservų dežutes, iš kurių maistą galima valgyti ir šaltam stovyje.

3. Dežučių dydis toks, kad ją atidarius šeima galėtų suvalgyti maistą vienu kartu.

4. Turėti maisto atsargą ir kūdikiams (kas turi) ir dietininkams.

5. Visą maisto atsargą supakuotą laikyti namų rūsyje, kad reikalui ištikus galima būtų greit sudėti į mašiną ir išvykti.

6. Atsargoje laikomus produktus, laikui bėgant sunaudoti ir papildyti naujais nerečiau kaip per pusę metų.

Valgio įrankiai: — konservų raktas, popieriniai arba plastikiniai puodukai, šaukštai, šakutės, peiliai, popierinės, arba plastikinės lėkštės.

Kam teko vasaros metu vasaroti šiame kontinente priimtuose "camping'uose" įsitikins, kad visi pasiruošimai tokie patys.

Iš kitų šaltinių imant, ką paskutinieji karai įrodė, jog česnako sunka yra labai veiksminga prieš pūliavimo bakterijas ir skorbutą, todėl paimti patartina.

Rimtai apgalvojus, ilgai neatidėdėlicjant visiems patariama tokius "emergency package" paruošti ir laikyti namų rūsiuose.

Atsarga gėdos nedaro todėl visi būkim "ready for anything"

K.M. Juozas Šarūnas.

NAUJIENOS ELEKTRONIKOS SRITYJE.

Atomo ir elektronikos amžius sparčiai žengia savo išradingumu pirmyn.

Žinome, kad atomine jėga jau varomos galingos elektros stotys, povandeniniai karo laivai, atominė jėga įkinkyta daugelyje fabrikų kaip jėgos šaltinis. Bandomas statyti atominis lėktuvas-bet dėl didelio svorio ir kainos Amerika nesiryžta juos statyti. Atomas norima pritaikinti didesniam žmonių gyvenimo pagerinimui, nevien tik naikinimui. Tariamasi Ženevoje, kad šitoji jėga būtų tarptautinė, ber rusai galvoja, kad tik jie atominius savo išradimus gali laikyti paslapty, todėl jau 3 metai tąsomasi, tačiau atominė energija ir jos tobūlinimas eina pirmyn.

O kas gi naujesnio elektronikos srityje? Čia tai jau pilna visokių išradimų, kurie yra pilnai įkinkyti žmonių gerovei. Pradedant nuo radio, televizijos ir magnefoninių aparatų, vis daugiau išrandama instrumentų žmonių sveikatai gerinti, gydyti įvairias ligas. Londone radio pramonėje išrastas toks prietaisas vardu "Sondar", kuris įgalina akluosius vaikščioti nesusiduriant su kliūtimis kelyje. Tai mažo dydžio įrankis, kurį aklas žmogus nešiojasi kišenėje ar rankose. Veikdamas panašiai kaip radaras jis skleidžia augšto dažnumo garso bangas. Garso bangos atsimuša į einančias kliūtis, pav. medį, pravažiuojančią mašiną, tokiu būdu perspėja akląjį laikytis teisingo tako. Prietaisas esąs tik žiebtuvėlio formos ir jo veiklumas siekia iki 7 metrų aplink. Tai didelė parama akliesiems.

Anglai nesenai pranešė, kad jie daug pagerinimų išrado ir radaro srityje. Dirbdamas kartu su Amerikos laivyno ekspertais, dr. William Thaler radaro įnstrumentą patobulino taip, kad priešo paleistos raketos už 3000 mylių pastebimos. Žinoma didelė elektronų veikla ir vėžio ligos gydime, kur ligonys perkošiami elektroniniais įtaisais deginant vėžio įsigalėjimą kūne. Daugeliu atveju, jiems pagelbstima. O X-Ray elektroniniai švietimai jau plačiai visur naudojami. O kur elektroninės smegenys — kitaip tariant smegenų centrai, kurie yra naudojami kainėje tarnyboje, raketų šaudyme, žinių patiekime ir t.t. Elektroniniai smegenys daro ir įvairius apskaičiavimus.

Televizijos srityje žengiama šuoliais pirmyn. Štai spalvota televizija jau labai ištobulinta. Londone nesenai žmonės buvo nustebinti, kai stotis paleido spalvotus signalus ir turintieji juodą-baltą televizijos priimtuvą matė visas spalvas. Reiškia išsiųsti spalvoti signalai kristalizavosi net nespalvotame priimtuve. Vienas austrų inžinierius nustatė, kad tam tikru ritmu keičiant ryškumo kontrastus, žmogaus regėjimo organuose susidaro subjektyvus spalvų suvokimas. Žinoma daug priklauso nuo to, kaip ir kokiu greičiu bus keičiami juodos-baltos spalvos impulsai. Žmogus vietoj juodos-baltos spalvos, matys žalią, raudoną, mėlyną ir kitas spalvas, kokias tik stotis duos. Tokiu būdu, keičiant juodos-baltos spalvų kontrastų ritmą, paprastomis televizijos kameromis, galima bus perdavinėti spalvotus paveikslus, paprastuose baltos-juodos spalvos aparatuose. Tai, tikrai, lyg stebuklas.

Be spalvotos televizijos, videotelefono, kino filmo magnetinėje juostelėje, radio ir kitų išradingų instrumentų, pradedama elektronai įkinkyti ir į meno pasaulį. Štai jau bandomas muzikos instrumentas-mikrofortepionas. Tokį instrumentą sukūrė kompozitorius ir radio mėgėjas Ilsarovas. Mikrofortepionas, paskutiniu metu, padarytas vos 20 kg. svorio, 85 cm. ilgio ir penkių oktavų daugiabalsis. Juo galima netik skambinti kokią norint melodiją, bet taip pat ir akomponuoti. Mikrofortepiono klavitūra liko ta pati, kaip ir paprastų, jo viduje visada dega 6 elektroninės lempos ir kiekvienas klavitūros mikrofonas turi savo skirtingą balsą. Dėl to jie visi gali sudaryti koloritingą skambų ansamblį. Tai didelė naujiena meno žmogui.

Elektroninių įtaisų srityje neatsilieka ir tranzistoriniai išradimai. Čia jau yra visa eilė radio patefonų ir magnetofono aparatų. Televizijos gaminamos, bet dar sunku su jėgos šaltiniu ir brangiai atseina. Net telefono kompanija baigia montuoti ir išleis į apyvartą mažus aparatus, kuriuose matysime patys save tranzistorių pagelba. O kur dar kariniai įvairūs įtaisai? Galybė ir įvairių matavimo įtaisų, kurie vis tobūlinami. Taigi, viskas keičiasi, o atominis bei elektronikos amžius net stebuklus daro. Būtų didelė nelaimė, jei viskas tas tik žmogui naikinti būtų telkiama, o ne kultūrai kelti.

Bal. Brazdžionis

* * *

Istorija rodo, kai tauta dėl gerų sąlygų praranda budrumą ir nustoja progresuoti, tada ji pradeda palengva gesti. Tuo pačiu laiku iškyla veržlesnė gyvybinga karinė jėga, kuri priverčia visus paklusti

Randame daug pavyzdžių kai tautos miega iki lemiamo momento, tada tik pavojui išmušus, stveriasi reikalo verčiamos aukotis. Šiandien neklausiama — ar mes norėsime aukotis? Klausimas kyla tik — kada ir kaip tą įvykdysime. Šiandien yra iškilęs degantis reikalas atremti komunizmo politinį, karinį, technologinį ir ekonominį puolimą. Tas reiškia, kad turime įtempti visos tautos jėgas, turime įvertinti ir suprasti daugiarūšį komunistų pavojų ir išvystyti dinamišką, stiprią strategiją jiems atremti.

Istorijos posukių negalima sulaikyti. Čia nėra status quo. Jeigu tik nesiveršime, nekilsime augštyn, būsime potvynio užlieti.

Mes turime įsisamoninti, kad šiame didžiame atominiame amžiuje laikas yra pagrindas, ir ryžtas, bet ne baimė. Drąsa, o ne bailumas, yra pagrindiniai raktai mums išsilaikyti.

Gen. ltn. A.G. Trudeau

PLAUKIMAS

EDVARDAS ŠULAITIS

Plaukimas yra veiksmas, kuriuo gyvi sutvėrimai patys gali nugalėti atstumą vandenyje natūraliomis priemonėmis: rankų, kojų, uodegos ar kitokių organų judinimu. Iš įvairių gyvių augščiausią techniką plaukime yra išvystę žmonės. Pradžioje ir žmogaus plaukimas buvo gana primityvus kai buvo plaukiama imituojant šunį iš ko išsivystė plaukimas krūtine. Šiuo metu jau yra įvairių plaukimo stilių iš kurių Olimpinių žaidimų programon įtraukti trys: laisvas st., krūtine ir nugara.

Pirmieji plaukimą kaip sporto šaką pradėjo naudoti anglai. Guy Larcom ir Harold S. Ulen savo knygoje "Complete Swimmer" rašo, kad varžybinis plaukimas buvo pradėtas apie 1837 m. Londone. Tuo metu Londone jau buvę apie 6 plaukimo baseinai. Tačiau platesniu mąstu buvo pradėta varžytis 1869 m., kada Anglijoje buvo įkurta mėgėjų plaukimo draugija. JAV plaukimas įgavo didesnio susidomėjimo su mėgėjų atletikos unijos įsisteigimu 1878 m. Pirmosios tarptautinės plaukimo varžybos įvyko atgaivintuose Olimpiniuose žaidimuose Atėnuose, 1896 metais.

1908 m. Londone buvo įsteigta tarptautinė plaukimo mėgėjų federacija — FINA. Federacija jungia plaukimo vandensviedžio, ir šuolių į vandenį sportininkus 76 šalyse. Lietuva į FINA įstojo 1934 m. Šiuo metu FINA plaukimo rekordus oficialiai registruoja metrine ir jardine sistema dešimtyje nuotolių —100 m., 200 m., 400 m., 800 m., 1500 m. bei 110 j., 220 j., 440 j., 880 j. ir 165 j. Nuo 1957 m. pasaulio rekordais registruojamos tik tos pasekmės kurios būna pasiekiamos 50 m. arba 55 j. ilgio baseinuose.

Tarp plaukimo stilių yra žinomi: laisvas, nugara, krutine, peteliške, krauliu ir kt. Olimpiniuose žaidimuose naudojami pirmieji trys.

Vieni iš geriausiųjų plaukikų pasaulyje šiuo metu yra amerikiečiai ir australai, kurių tarpe įskaitytina ir Australijoje gyvenanti latvių pora — Janis Konrads ir jo sesuo Ilsė.

Lietuvoje plaukimo sportas irgi gerokai paplitęs. Vienos iš pirmųjų Lietuvoje plaukimo varžybų įvyko 1925 m. rugpiūčio mėn. 23 d. Kauno Jachtklubo prieplaukoje. Tačiau čia nuotolis buvo matuotas "iš akies", plaukta pasroviui, o laikas fiksuotas paprastu kišeniniu laikrodžiu.

Tais pačiais metais Kaune, ties Kanto gatve, pradėjo veikti pirmoji plaukimo mokykla, o po dviejų metų — 1927 m. rugpiūčio mėn. 4 d. vyko Kauno miesto plaukimo pirmenybės. Tačiau jos pravestos ne specialiame baseine, o upėje, kur plaukta pasroviui. Po dešimties dienų Palangoje buvo pravesta pirmoji vandens šventė. Rugsėjo mėn. 11 d. Kaune buvo atliktas vad. "ištvermės plaukimas", kur bandyta plaukti nuo tunelio (prie Panemunės miško) iki Aleksoto tilto, tačiau nė vienas nepasiekė baigmės.

1931 m. rugsėjo mėn. 2 d. Klaipėdoje įvyko trijų Pabaltijo miestų — Tartu, Rygos ir Klaipėdos — plaukimo varžybos. Ten pat buvo pravestos ir pirmosios Lietuvoje oficialios vandensviedžio varžybos, kuriose Rygos Baltijos klūbas įveikė Klaipėdos Poseidoną 4:2.

Visose šiose varžybose buvo plaukiami nelabai tiksliai išmatuoti nuotoliai ir nesilaikoma laiko fiksavimo taisyklių. Todėl pirmomis oficialiomis varžybomis Lietuvoje laikytinos 1934 m. rugpiūčio mėn. 5 d. vykusios Jachtklubo pirmenybės. Plaukikai tada varžėsi naujai Nemuno pusiasalyje įrengtame 33.33 m. ilgio baseine.

Pasekmės tada buvo gana kuklios ir lietuviai silpnai pasirodydavo prieš iš kitur atvykusius plaukikus. Vienose varžybose Amerikos lietuvė Šemaitytė 100 m. laisvu st. rungtyniavo su vyrais ir juos visus aplenkė. Jos laikas buvo 1:12.4, o antruoju atplaukusio Šulkevičiaus — 1;14.9.

Pokariniais metais plaukime pasiekta geresnių rezultatų. Ypatingai, kada buvo pradėta statyti uždari baseinai. Pirmasis uždaras baseinas įrengtas 1949 m. ir tada atsirado geresnės sąlygos plaukimo sportui plėtoti.

ANYKŠČIŲ ŠILELIO KARIŠKOJI PARODIJA

Balys Auginas

Eiliniai pilvoti, majorai nuplikę!
Kas jūsų grožei senovinei tiki?
Kur toji puikybė jūsų pasidėjo,
Kai uniformoj kaip saulė spindėjot!
Nuo jūsų balso rajonas drebėjo,
Ir viso pulko pakinkiai šlamėjo...
Kur jūs, eiliniai, grandiniai, viršilos,
Kurių klausytis reikėjo sušilus!
Gražios dienelės "šlapausio" naujoko
Sukelia šiandien graudumo ir juoko!
Kur tie didžiuliai nauji kazematai,
Kur prie mūs lovų rikiuodavos batai?
Kur tas perkūniškas griausmas trimito:
Nuo jo ne vienas iš lovos iškrito.
Vos tik suspėjai akis prakrapštyti —
Vietoj grandinio tau šypsos Marytė!

Kad širdžiai apsąlus nekartą dūmojai —
Ar aš kazematuos, pas mamą, ar rojuj!
Miegūstas dažnai tu grandinį bučiuoji —
Ir, rodos, tai ji, tai Marytė brangioji!
Tiktai kai užkliūni už badančių ūsų,
Tau darosi aišku — suklydęs vėl būsiu!
Ak, kur nubėgot jūs — dienos jaunystės?
Sapnais taip turtingos naujoko kvailystės!...
Visa prapuolė, ant pakaušio tik pliko
Keli atminimui pūkeliai paliko!...
Karpom ir raukšlėm kakta išvagota,
Kepina doleriai širdį ir protą!
Ir juos beskaičiuoji dieną ir naktį,
Ir vis dar atrodo, negali pakati —
Lyg tartum rūmuos būtų vien laimė —
Baigiam pamiršti tėvynės šilainę — — —

IŠ CLEVELANDO RAMOVĖNŲ VEIKLOS

Š. m. sausio mėn. 29 d. 12 val. Lietuvių A. apatinėje salėje įvyko L. V. S. RAMOVĖ Clevelando sk. metinis narių susirinkimas. Susirinkimą atidarė skyriaus pirmininkas Antanas Jonaitis, pasidžiaugdamas gausiu narių atsilankymu ir priminė, kad pradedame antrąjį dešimtmetį Clevelando Ramovėnų skyriaus veikime. Šių metų bėgyje netekome veiklaus ramovėno Pr. Židonio, kuris mirė. Jis buvo pagerbtas atsistojimu ir giesme Marija, Marija.

Susirinkimui vesti vienbalsiai buvo išrinkti pirm. K. Tallat-Kelpša ir sekret. V. Jokubaitis. Pirmininkaujantis pasidžiaugė, kad prieš 10 metų Clevelando Ramovėnų skyrių jam tekę įkurti ir pradedant naują dešimtmetį vėl tenka pirmininkauti visuotiname metiniame narių susirinkime. Perskaitęs patiektą susirinkimui darbotvarkę, kvietė visus susirinkimo dalyvius ją pradėti.

Kas nuveikta metų bėgyje. Skyriaus 1960 metų veiklos apyskaitinį pranešimą padarė valdybos pirm. A. Jonaitis. Metų bėgyje buvo sušaukti 3 visuotini narių susirinkimai; valdyba turėjo 12 posėdžių. Surengtas Lietuvos Kariuomenės šventės minėjimas su sveikinimais, paskaita ir menine dalimi. Paskaitą skaitė prof. Jakštas: "Lietuvos kariuomenė istorijos raidoje". Meninę dalį išpildė Čiurlionio Ansamblio vyrų choras. Lietuvos karo invalidams surinkta aukų lapais $499.75. Dariaus ir Girėno minėjimas surengtas per Clevelando lietuvių pusvalandį. Klaipėdos Krašto atvadavimo surengtas minėjimas su paskaita, kurią, skaitė Mažonas, o meninę dalį išpildė Clevelando Vaidilos teatro aktoriai Peckus ir Žilionytė. Kariui paremti surengta gegužinė ir gautas pelnas $328 pasiųsti "Kariui". Spalių mėn. surengtas skyriaus dešimtmečio paminėjimas. Gegužės 30 d. — kapų lankymo dieną — už mirusius skyriaus narius šv. Jurgio bažnyčioje buvo atlaikytos šv. mišios ir rpie paminklinės lentos pagerbti mirę; kapinėse aplankyti jų kapai ir padėtos gyvų gėlių puokštės ant mirusių kapų. Atlankytas ir Lietuvos prezid. A. Smetonos mauzolėjus.

Glaudus bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis. Jaunimo organizacijos ir ypač sportininkai remiami ir materialiai sušelpiami. Bendradarbiaujama su Birutietėmis, ALTu, L. Bendruomenės sk. ir kt. Didelė dalis ramovėnų aktyviai reiškiasi visuomeninėje veikloje, užima vadovaujamas vietas, kitose organizacijose, darbuojasi spaudoje, rūpinasi šalpos reikalais ir kt.

VETERANŲ VEIKLA

Pajamų ir išlaidų apyskaitas patiekė iždininkas A. Mikoliūnas.

Revizijos komisijos vardu aktą perskaitė J. Palukaitis; rasta, kad pajamų ir išlaidų knyga vedama tvarkingai ir balansas atatinka dokumentus, kad visos kitos bylos sutvarkytos pavyzdingai.

Po trumpų diskusijų J. Virbalis pasiūlė susirinkimui duotas apyskaitas priimti ir patvirtinti, o valdybai išreikšti padėką už gerai atliktus darbus metų bėgyje. Susirinkimas rankų plojimu pritarė, pareikšdamas valdybai didelę padėką.

Senoji valdyba: pirm. A. Jonaitis, vicepirm. J. Smetona, sekret. V. Apanius, ižd. A. Mikoliūnas ir kultūr. r. v. Pr. Mainelis atsistatydino. Pagal ramovėnų statutą buvo slaptu balsavimu perrinkta valdyba ir Revizijos komisija. Į naują valdybą pagal daugumą balsų išrinkti: L. Leknickas, V. Apanius, J. Nasvytis, V. Jokubaitis ir Pr. Mainelis. Revizijos komisija: K. Morkūnas, J. Palukaitis ir G. Gudėnas. Naujajai valdybai ir Revizijos komisijai palinkėta geros sėkmės ir susirinkimas baigtas Lietuvos Himno sugiedojimu.

Senosios valdybos nariai, baigus susirinkimą, pavaišino dalyvius alučiu ir skaniais sumuštiniais. Tai buvo visiems staigmena. Vaišės užsitęsė apie pusvalandį, kurio metu pasidalinta įspūdžiais iš ramovėnų gražios veiklos ir darnaus bendradarbiavimo. Tiesa, pasigendama dalies ramovėnų, kurie yra skyriaus nariai, užsimoka mokestį, bet neparodo tinkamo aktyvumo ramovėnų veikloje. Ramovėnų Centro pranešimu, Clevelando ramovėnai savo veikla pirmauja kitų skyrių tarpe, taigi savo vardą jie dar palaiko tinkamoj aukštumoj. Linkėtina ir ateityje geros sekmės, kad jų veikla prisidėtų prie greitesnio išlaisvinimo mūsų Tėvynės Lietuvos iš komunistinės Rusijos vergijos. **L. Žvirkalnis**

NAUJOS SKYRIŲ VALDYBOS

Čikagoje

Vasario 5 d. Čikagos ramovėnai turėjo savo metinį susirinkimą. Senosios valdybos pranešimas buvo šiltai sutiktas. Pirmininko plk. Dabulevičiaus ir kitų valdybos narių dėka buvo daug nuveikta.

Po pranešimo buvo renkama nauja valdyba 1961 metams. Į ją išrinkta: P. Gaižutis, J. Petrauskas, Balzaras, Samuolis ir Tapulionis.

Vasario 25 d. numatytas surengti bendras pobūvis — kavutė kartu su birutietėm. Numatoma ir programa. Gausimas pelnas bus paskirtas Laisvės kovų paminklo statymo išlaidoms padengti. **Balys Svalia**

New Yorke

Vasario 24 d. įvyko New Yorko ramovėnų metinis susirinkimas, kuriame buvo išrinkta nauja valdyba. Senosios valdybos pirm. plk. J. Šlepečiui padarius trumpą pranešimą, buvo paskirta komisija suskaičiuoti korespondenciniu būdu surinktus skyriaus narių balsus. Išrinkta nauja valdyba čia pat pasiskirstė pareigomis taip: pirm. — V. Vilkutaitis, vicepirm. — Z. Raulinaitis, ižd. — A. Petkevičius, sekr. — L. Bileris ir kult. reik. ved. — R. Markus.

GERBIAMOJI "KARIO" REDAKCIJA,

Esu labai dėkingas brangiam collegai p. P. Dirkiui ir jums, p.p. redaktoriai, už žinelę apie gudų tautinius dalinius, kurie veikė Lietuvos kariuomenės sudėtyje per Nepriklausomybės karus.

Šiuo metu išlikę gudų kariai turi savo veteranų sąjungą JAV-se (centras) ir skyrius kitose laisvojo pasaulio šalyse. Pr. Metais atsisveikino su šiuo pasauliu pašaukti pas Viešpatį: mitroforinis protojeriejus (atitinka prelato laipsnį) Chviedar Daniliuk JAV-se, praeityje 1 gudų Gardino pėst. pulko karininkas, surinkęs daug savanorių Gardino žemėje, vėliau lenkų kalintas ir vėl dalyvavęs gudų Slucko sukilime prieš bolševikus, bei kpt. Dziamitry Šachaū, Argentinoje, buv. Gudų atsk. bn. kuopos vadas ir vėliau tarnavęs Lietuvos pasienio policijoj Suvalkijoje. New Yorke gyvena veiklus, vienas seniausių gudų karininkų, tarnavęs dar Pilsudskio įsteigtoje gudų karinėje komisijoje ir surašęs nemaža gudiškų karinių statutų, vėliau per II pas. karą vadovavęs visai Gudijos Taut. Respublikos krašto apsaugai gen. Francišk Kušal. Pr. Metais jis parašė didelę studiją apie Žalgirio mūšį, anksčiau eilę studijų iš DLK karų istorijos gudų savaitraštyje "Bačkaūščyna" (Miunchene). Chikagoje veikia gen. mjr. Mikola Dziamidaū, JAV LB Tarybos p-ko p.plk. Šlepečio svainis ...

Dėkingas esu visiems mieliems ramovėnams ir kitiems "Kario" skaitytojams, kurie pasveikino mane 70 m. amžiaus sukakties proga. Deja, esu gimęs kiek vėliau: 1893.VIII.12d. Apie mano 60 m. sukaktį buvo pa-

rašęs mielas S. Širvys (t.y. S. Eutkus) "Kario" 1953 m. Nr. 10, 194 p.

Jūsų visada

Aleksandras Ružaniec-Ružancovas
Danville, Ill.
1961.II. 3.d.

Lietuvos kariuomenės veteranas mjr. A. Ružancovas yra aktyvus tautinio gudų judėjimo narys. Gudų egzilinė vyriausybė yra pripažinusi jam gudų armijos gen. majoro laipsnį.

Gerb. . .

Čia įdėjęs siunčiu 8 dolerių "pinigženklį", prašydamas atsiųsti Vcl. Biržiškos "Praeities pabiras" ir O. Urbono "Žalgirio mūšį".

Labai gerai, kad pulkininkas neparašė: "Ž. kautynės", nes kautynės man iš mažų dienų težinomos tik gaidžių kautynės. **Mūšis** senas ir tebegyvas žodis, tinkamas Durbės, Šiaulių, kunig. Kunoto p. Jotvoje (jis ten ir žuvo), Vorsklos . . ., Širvintų, Giedraičių, Radviliškio . . . ir Žalgirio ne juokų mūšiams vadinti.

Labai naudingas strp. "Kryž. keliai į Lietuvą xiv a.". Įvairiems galams ten yra medžiagos. Tik visa nelaimė, kad, į lapelius išsirašinėjant "vienetus", reikia daug galvosūkio, kol kartais mintį kaip reikiant iššifruoji. Ypač nukentėjusi potamologija ir apskritai vietovardžiai. O pirmutinio šaltinio kai neturi, — dažnai susvyruoji. Tad ir žemėlapis ne ką tepadeda, kai jis tik mokyklos vaizdui. Jis ir klaidinantis; pvz. **Šolpia** upė, o rytuose **Žalpim** v-tė: tėra **Šalpė** ir **Žalpiai**, dėl š — ž kaip šeimena ir žeimena upės. Liet. k. tėra "tribalsis" **ol** (ir pn.) tik juokingiesiems ir morfologiškai nedrausmingiems žodžiams (jausmažodžiams), jų šaknims. — Būtų buvę naudinga, jei po straipsnio būtų buvęs pridėtas abėcėlinis vardynėlis — vietovardžiai, kaip dabar jie ir dokumente, ir trumpa tiksli orientacinė metrika. Bet tiek to. Bet ir ne tiek to. Spaudoje užtinki. Nori išsirašyti žiniai. O rašytojas brūkšt, brūkšt, ir nebežinai pvz. kur ta upelė yra ir į kur įteka, nebekalbant apie jos kaip upėvardžio pagrindines lytis ir kirčiavimą. Be to vietovardis — puslavonis, ypač mokslui. Pvz.: neseniai "Dirvoje" aptikau tidelį aleliują. Poetas St. S. (-antvaras) rašė apie archit. **Okunį** ir įdėjo: **Oka** upelis Vilkaviškio vls., pateisindamas iš solenizanto lūpų pavardę **Okunis** (Okunis — su dešininiu kirčiu ant O, ar Okunis — su kairiniu kirčiu and O, ar Okunis — su kairiniu kirčiu ant u — nežinau); nuo kirčio vietos ir priegaidės kartais priklauso sekant, ar toks žodis mūsiškas ar koks slaviškas, ar ką. Svarbiau **Oka** upė. Gerai, kad autorius Bostone gyvena, tai raštu paklausiau. Nežinau ką kaip atsakys. **Oka** ar **Aka** ir kaip vard., kilm. ir galininke kirčiuojama; kur į ką iš kurio šono ji įteka. Jokie žemėlapiai jos nenurodo: permaža. Gi ji itin svarbi. Jei tikrai būtų tokia **Oka** ar **Aka**, būtų galima šio to daugiau pasakyti ir apie didelę upę **Oką** Maskvos — Kalugos — Oriolo srity — Volgos deš. — v. įtakas apie Nižnij Novgorodą, o ji turi 2 kairiuosius — šiaurinius įtakus Protvą ir Nurą, prie kurių Ipatijaus kronikos minėtieji rytiniai galindai gyvenę. Jei tokio vardo upeliūkštis pasitvirtintų, — mažas keras didelį vežimą verčia.

Petras Būtėnas

Manevrų metu per Salantų miestelį.

Gerb. Redaktoriau!

Vartydamas L. Trockio parašytą "Rusų revoliucijos istoriją" (New York, 1932), keliose vietose (žiūr. pusl. 207, 209 ir 235) radau minimą **"Lietuvių pulką"**, angliškame šio veikalo vertime žymimą **"Litovsky regiment"** arba **"Litovtsi"**. Plačiau betgi nieko nepaaiškinta.

Dalinys atrodo buvo ištikimas revoliucionierių įrankis, naudojamas prieš kontrrevoliucionierius.

Būtų labai įdomu, jei kas apie tuos dalykus žino ką daugiau ir galėtų parašyti savo prisiminimus.

"Kario" skaitytojas B. M.

6 p. Pilėnų kunig. Margio p. II Bn. 2 kp. dviratininkai.

Kaina
25 c

KIEKVIENO LIETUVIO ŠVENTA PAREIGA PRISIDĖTI PRIE ŠIO ŽYGIO ĮGYVENDINIMO !

Senatoriaus **Thomas H. Kuchel** rezoliucija (S. Con. Res. 12) yra perduota Senato užsienio reikalų komisijai (Committee on Foreign Relations). Šį rezoliucija, kaip ir visos kitos panašios rezoliucijos, pirmoj eilėj turi būti apsvarstyta ir patvirtinta minimos komisijos. Kai ši komisija tą rezoliuciją patvirtins, tik tada ji bus perduota svarstyti visam Senatui. Šiuo metu labai svarbu padaryti mums kaip galima **didesnį spaudimą į visus šios komisijos narius, parašant kiekvienam po trumpą laiškutį.** Štai šios komisijos (Committee on Foreign Relations) nariai:

Sen. J. William Fulbright
(D. — Arkansas)
Sen John J. Sparkman
(D. — Alabama)
Sen. Hubert H. Humphrey
(D. — Minnesota)
Sen. Mike Mansfield
(D. — Montana)
Sen. Wayne L. Morse
(D. — Louisiana)
Sen. Albert Gore
(D. — Tennessee)
Sen. Frank J. Lausche
(D. — Ohio)
Sen. Frank Church
(D. — Idaho)
Sen. Stuart Symington
(D. — Missouri)
Sen. Thomas J. Dood
(D. — Connecticut)
Sen Alexander Wiley
(R. — Wisconsin)
Sen. Bourke B. Hickenlooper
(R. — Iowa)
Sen. George D. Aiken
(R. — Vermont)
Sen Homer E. Capehart
(R. — Indiana)
Sen. Frank Carlson
(R. — Kansas)
Sen. John J. Williams
(R. — Delaware)

Laiško turinys gali būti lygiai toks pat visiems, bet reikia rašyti kiekvienam atskirai. Laiškai galėtų būti maždaug tokio turinio: —

THE HONORABLE (Senatoriaus vardas ir pavardė)
SENATE OFFICE BUILDING
WASHINGTON 25, D.C.

My dear Senator:

I know that you are a great fighter for freedom of the enslaved peoples by the Communists. I kindly ask you to support the resolution (S. Con. Res. 12) introduced by Senator Kuchel on February 6, 1961, concerning the captive peoples of Lituania, Estonia and Latvia. Please give an immediate action to it and vote in favor of it. Thank you.
With kindest regards,
Very sincerely yours

Parašas (vardas ir pavardė) Adresas

Tokio pat turinio rezoliuciją, kaip kad senatorius Thomas H. Kuchel įnešė į Senatą, kongresmanas **Glenard P. Lipscomb** (R. — Calif.) įnešė ir į JAV-bių Kongreso Atstovų Rūmus. Ši rezoliucija Atstovų Rūmuose pavadinta — **H. Con. Res. 153.** Ta rezoliucija perduota Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisijai (Committee on Foreign Affairs). Čia vėl turime padaryti **visą galimą sprendimą į šio komiteto narius, kad jie šią rezoliuciją patvirtintų ir perduotų svarstyti ir priimti Kongreso Atstovų Rūmams.** Štai šio komiteto nariai —

Re. Thomas E. Morgan
(D. — Pennsylvania)
Rep. Clement J. Zablocki
(D. — Wisconsin)
Rep Omar Burleson
(D. — Texas)
Rep. Edna F. Kelly
(D. — New York)
Rep Wayne L. Hays
(D. — Ohio)
Rep. Armistead J. Selden, Jr.
(D. — Alabama)
Rep. John L. Pilcher
(D. — Georgia)
Rep. Barrett O'Hara
(D. — Illinois)
Rep. L.H. Fountain
(D. — North Carolina)
Rep. Dante B. Fascell
(D. — Florida)
Rep. Leonard Farbstein
(D. — New York)
Rep. D.S. Saund
(D. — California)
Rep. Charles C. Diggs, Jr
(D. — Michigan)
Rep. Lindley Beckworth
(D. — Texas)
Rep. Harris B. McDowell
(D. — Delaware)
Rep. William T. Murphy
(D. — Illinois)
Rep. Cornelius E. Gallagher
(D. — New York)
Rep. Robert N. C. Nix
(D. — Pennsylvania)
Rep. Thomas F. Johnson
(D. — Maryland)
Rep. John S. Monagan
(D. — Connecticut)
Rep. Robert B. Chiperfield
(R. — Illinois)
Rep. Frances P. Bolton
(R. — Ohio)
Rep. Chester E. Merrow
(R. — New Hampshire)
Rep. Walter H. Judd
(R. — Minnesota)
Rep. James G. Fulton
(R. — Pennsylvania)
Rep. Marguerite Stitt Church
(R. — Illinois)
Rep. E. Ross Adair
(R. — Indiana)
Rep. Laurence Curtis
(R. — Massachusetts)

Šiems kongresmanams reikia rašyti maždaug tokio turinio laiškutį:

The Honorable (kongresmano vardas ir pavardė)
House Office Building
Washington 25, D.C.

My dear Representative:

I know that you are a great champion of freedom. I kindly ask you to support the resolution (H. Con. Res. 153) introduced in the House by Rep. Glenard P. Lipscomb concerning the suffering peoples of Lithuania, Estonia and Latvia. I am certain that you will support this resolution, will give an immediate action to it and will vote in favor of it. Thank you.
With all good wishes,
Very sincerely yours.

Parašas (vardas ir pavardė)
Adresas

P.S. Būtų tikslu, kad visi jaustumėt pareigą padėkoti rezoliucijos autoriams, senatoriui Thomas H. Kuchel ir kongresmanui Glenard P. Lipscomb, už šį didelį žygį, padarytą JAV-bių Kongrese. Laiškučiai gali būti trumpi. Laiškus senatoriui Thomas Kuchel adresuoti: The Honorable Thomas H. Kuchel, Senate Office Building, Washington 25, D.C. Laiškus kongresmanui Lipscomb adresuoti: The Honorable Glenard P. Lipscomb, House Office Building, Washington 25, D.C.

...nėra žinomas toks istorinio determinizmo įstatymas, kuris verstų mus, išsokus iš šių neramių laikų nepakenčiamos keptuvės, vėl šokti į lėtos, bet pastovios ugnies kaitinamą pasaulinės valstybės keptuvę, kurioje, laikui bėgant, virstume pelenais ir dulkėmis.

Istorikas Toynbee.

ATSKIRO NR. KAINA — 60¢

VIENYBĖ

Seniausias lietuvių laikraštis pasaulyje

Eina nuo 1886 metų

Šiais metais švenčia savo Deimantinį Jubiliejų

Prenumerata 7 doleriai metams

VIENYBĖ

192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y.

KARIO LEIDINIAI

gaunami tiesiai iš KARIO Redakcijos, arba pas platintojus:

1. **H. Sienkievičius, KRYŽIUOČIAI**, istorinis romanas, 3 tomai, kiekvienas po $3.50 (Nuolatiniai "Kario" skaitytojai gauna visus tris tomus tiesiai iš "Kario" tik už $8.00).

2. **Prof. V. Biržiška, PRAEITIES PABIROS**, rinkinys straipsnių iš Lietuvos istorijos — $6.50 (stambi, iliustruota ir įrišta knyga)

3. **O. Urbonas, 1410 METŲ KARAS IR ŽALGIRIO MŪŠIS**. Studija su smulkiom mūšio schemom ir daugybe paveikslų — $3.00.

Laisvoji Lietuva

Prenumerata:

Metams $4.50
Pusei metų $2.50
Atsk. Nr. . . . . 10¢

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL

Phone PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION

SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill

SKAITYKITE

DIRVA ★★★ THE FIELD

nuo 1960 metų einančią tris kartus per savaitę • Turinčią visuose pasaulio kraštuose savo bendradarbius • Tai geriausiai informuotas ir lietuviško gyvenimo vaizdais iliustruotas laikraštis • Metams kaštuoja tik $10.00. Rašykite —

DIRVA

6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

DARBININKAS

VISŲ LIETUVIŲ LAIKRASTIS

916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams $6.00
Brooklyne 6.50
Užsienyje 6.50

Prenumerata JAV ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaitės prieš išleidimą.